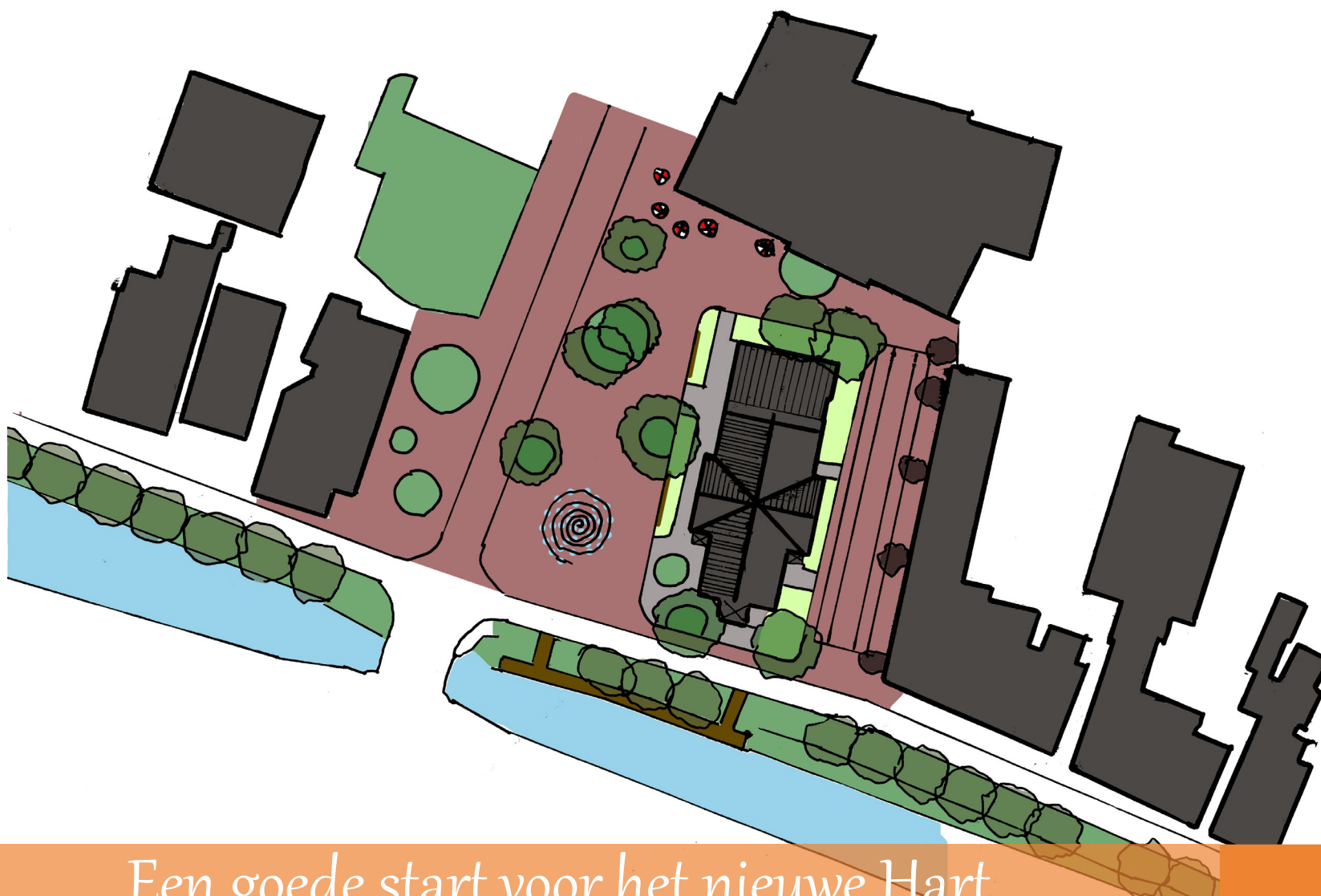

Een goede start voor het nieuwe Hart

Onderzoek naar mogelijkheden om het verblijven te versterken

Afstudeerscriptie Dorpsplein De Meern
Kelly Legters bij Gemeente Utrecht, Stadsingenieurs

Gegevens

Hogeschool Utrecht

Faculteit Natuur en Techniek
HBO Ruimtelijke ordening en planologie
Cursuscode: TROP-V15AFO-14
Bezoekadres: Nijenoord 1,
3552 AS Utrecht

Student

Kelly Legters
studentnummer: 1620908
06-46546362
kelly.legters@student.hu.nl

Begeleiding Hogeschool Utrecht

Eerste begeleider

Albert Groothuizen Ing.
Albert.Groothuizen@hu.nl
06 2954 2075

Tweede begeleider

ir. E.P.H. Ellen van Keeken
ellen.vankeeken@hu.nl
088 481 80 21

Begeleiding Gemeente Utrecht

Ine Esselink Ing
Stadsingenieurs - Adviseur openbare ruimte
Stadsplateau 1,
3521 AZ Utrecht
030-2864171
l.esselink@utrecht.nl

Datum: 30 mei 2016

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Een goede start voor het nieuwe Hart' het onderzoek van deze scriptie is uitgevoerd bij de afdeling Stadsingenieurs van Gemeente Utrecht en is geschreven in kader van mijn afstuderen aan de opleiding Ruimtelijke ordening & planologie aan de Hogeschool Utrecht. Deze scriptie is van februari 2016 tot en met mei 2016 tot stand gekomen.

In de jaren van mijn opleiding en stages bij Gemeente Den Haag en Luc Bos Stedenbouwkundigen kwam ik erachter dat ik vooral interesse heb voor de stedenbouw, openbare ruimte en participatieprocessen. Vanuit mijn interesses heb ik samen met mijn bedrijfsbegeleider Ine Esselink een passend onderzoek kunnen bedenken die van toepassing kan zijn op een van de projecten binnen de gemeente, het Dorpsplein De Meern. Met enthousiasme heb ik aan deze scriptie gewerkt en aanbevelingen voor het toekomstige plein kunnen doen. De aanbevelingen die in deze scriptie worden gedaan zijn met name bedoeld voor de Gemeente Utrecht en de ontwikkelaars van de toekomstige bebouwing.

Ik ben vanuit de Gemeente Utrecht begeleid door Ine Esselink, met haar kon ik sparren over mijn scriptie en om advies vragen. Vanuit school had ik twee begeleiders, Albert Groothuizen en Ellen van Keeken, waarbij ik ook om advies kon vragen en zij met mij reflecteerden op het concept van deze scriptie. Ik wil mijn begeleiders hierbij bedanken voor de begeleiding en kennis die zij met mij konden delen en de Gemeente Utrecht voor deze kans. Ook wil ik alle anderen adviseurs, ontwerpers en andere geïnterviewden bedanken voor het meewerken aan mijn onderzoek.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Kelly Legters,

Utrecht, 30 mei 2016

Samenvatting

In De Meern (Gemeente Utrecht) wordt door bewoners en gemeente gesteld dat het dorp geen zogenaamd hart heeft. Het dorp mist een plek waar men elkaar ontmoet en kan verblijven. De Meern is ontstaan op historische wegen in een landschap van oeverwallen en lagere komgronden. Kenmerkend is de Leidsche Rijn en de lintbebouwing aan deze vaart. Ter hoogte van het toekomstige dorpsplein staat de Marekerk en is er een brug over het water. Rondom deze plek staan meerdere leegstaande gebouwen en terreinen die ook ontwikkeld gaan worden. Samen moeten zij het nieuwe Hart van De Meern vormen. De Gemeente Utrecht is bezig met een ontwerp voor de openbare ruimte om de plek een boost te geven. Vanuit internetpeilingen en bewonersavonden is gebleken dat de gebruikers het liefst een dorpsplein zien met een historische uitstraling en waar ruimte is voor activiteiten en evenementen. In dit onderzoek is gekeken op welke manieren, naast een ontwerp voor de openbare ruimte, het plein tot een plek kan maken voor De Meern waar mensen elkaar ontmoeten en kunnen verblijven. Van hieruit ontstond dan ook de onderzoeksvraag: 'Hoe kan het toekomstige Dorpsplein, naast het ontwerp voor de openbare ruimte, de gewenste toekomstige functie, verblijven, versterkt worden?'

Er is een krachtenveldanalyse gemaakt om te kijken waar kansen of mogelijke bedreigingen liggen. De meeste partijen staan positief tegenover het project, maar voor een optimaal resultaat zouden de gebruikers er zelf meer vertrouwen in moeten krijgen. Zij zijn nog sceptisch doordat er eerder ook al projecten zijn stilgelegd. De communicatie moet verbeterd worden. Door middel van een bijeenkomst over het totale overzicht van het Hart en niet alleen per deelgebied en het gebruik van Placemaking, kan er meer vertrouwen gecreëerd worden.

Ook zijn de pleinranden bekeken. Door middel van de Kevin Lynch theorie en een theorie van Project of Public Spaces is het ontwerp geanalyseerd en vergeleken met andere pleinen. Het toekomstige Dorpsplein bleek voornamelijk positief te scoren op comfort en imago, zoals bijvoorbeeld een historische uitstraling en zitplekken. Minder goed scoort het plein op het gebruik, de activiteiten en op het sociale aspect. Uit de vergelijking bleek dat er een paar pleinen waren in de vergelijking die daar wel goed op scoorden. Dit kwam door een mix van voorzieningen, geslotenheid van de plek, een gevoel van eigenaarschap en activiteiten die georganiseerd werden op de plek. Vooral de relatie van

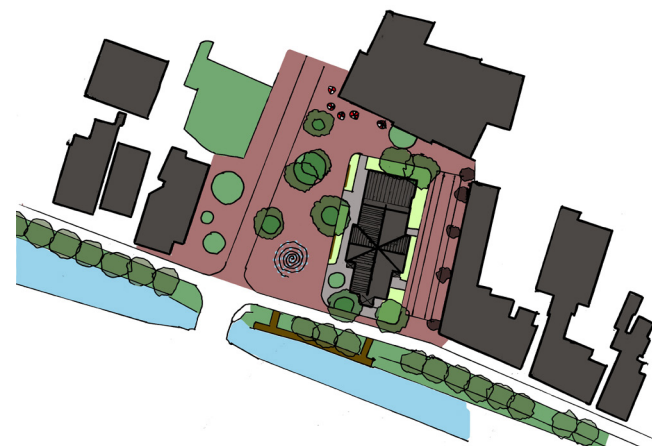
de bebouwing tot de openbare ruimte is van belang. De nieuwbouw zal qua beeldkwaliteit moeten aansluiten bij de bestaande lintbebouwing en de mogelijkheid geven aan de voorzieningen in de plint om een stukje ruimte voor het pand te gebruiken. Hierdoor zal er meer eigenaarschap en trots ontstaan en past de bebouwing beter bij de historische uitstraling. De plattegronden in deze bebouwing zullen flexibel moeten zijn, zodat meerdere bestemmingen mogelijk zijn.

Ook is er gekeken naar huidig beleid van Gemeente Utrecht. Uit verschillende beleidsdocumenten blijkt dat er grote vraag is naar levensloopbestendige- en ouderenwoningen. Een ander goede impuls zou volgens het Stedenbouwkundig Programma van Eisen (nader te noemen: SPvE) horeca in de nieuwbouw kunnen zijn.

Onderzoek is gedaan naar een manier van participeren die dicht bij de bewoners ligt: Placemaking. Placemaking gaat uit van het gebruik maken van de kennis van bewoners, om niet alleen meer waarde aan een plek en leefomgeving te geven, maar ook de gemeenschap een boost te geven. Het proces kan hierbij langer duren, maar er ontstaat wel meer draagvlak. Placemaking zou een toegevoegde waarde hebben bij het begin van een ontwerp, wat bij deze casus niet het geval is. Mogelijk kan wel een placemakingtraject succesvol zijn voor het Dorpsplein, maar dan meer gericht op activiteiten in plaats van het ontwerp voor het gebied.

Ook is uitgezocht wat voor initiatieven, activiteiten en evenementen al binnen De Meern plaatsvinden. Er bleken al een paar activiteiten te zijn, een jaarlijkse markt 'Ratjetoe', Sinterklaasoptocht, zomerconcerten en een Koningsfeest. Deze vinden op het Schiemanterrein, wat ontwikkeld gaat worden, plaats. Deze evenementen zouden verplaatst kunnen worden naar het Dorpsplein en mogelijk kunnen er meer initiatieven volgen door de bewoners goed te informeren over bijvoorbeeld Initiatievenfondsen.

De aanbevelingen laten zien dat bij de juiste uitvoering het Dorpsplein het Hart van De Meern kan worden waar bewoners kunnen verblijven en waar zij trots op kunnen zijn.

Figuur 1: Tekening ontwerp Dorpsplein De Meern (eigen werk, 2016)

Abstract

Residents and the city council are unhappy about the lack of a social heart in de Meern in Utrecht. The village lacks a place for locals to interact with each other and to feel a sense of ownership and pride. De Meern was built on historical roads in a landscape of levees and lower backlands.

The Leidsche Rijn and the ribbon development in de Meern are characteristic of the area. The Marekerk is close to the future town square, which can also be accessed by a bridge over the water. There are several vacant buildings and sites which will be redeveloped in the near future. Together these buildings and sites will be the catalyst of the new social heart of de Meern. The city of Utrecht is working on a new design for the public space, which it hopes will encourage the residents to use and enjoy. Internet polls and meetings with the residents of de Meern have shown that the locals prefer to see a town square with an historic appearance, with ample room for cultural and social activities and events.

This study examines the purposes the town square can fulfill, by looking at ways to increase the locals' desires to come together through undertaking various activities.

This point of view also formed the thesis statement: 'In what way can the city of Utrecht transform the town square to reinforce the use of the town square?'

This conclusion is the basis of my thesis response to the pertinent question: 'In what way can the city of Utrecht transform the town square to cater to needs of the residents?'

As will become clear the survival of the modern town square depends on the residents feeling a sense of pride and ownership of said square, plus the ability of the design to meet the practical needs of the community.

An analysis was conducted to understand the potential pitfalls and opportunities in the existing square. Most of the parties involved have a positive outlook on the project, but if the town square is to live up to its' potential, then it is vital that the project has support of the residents. understandably some residents are sceptical because some earlier projects were decommissioned. The planners have embarked on a number of initiatives to gain the residents' trust. For example using Placemaking and other visual aids, together with a series of town hall meetings.

Second, the perimeter of the square has been examined. The design was analyzed through the lenses of the Kevin Lynch theory, and the theory of the Project of public spaces, and furthermore it has been compared to other town squares. The future square scored positively on the measures of comfort and image (such as the historic appearance). It scored less convincingly on its utility, its activities and on the social aspects.

The comparison with other town squares showed that some other squares did score well on these points (utility, activities and the social aspect). This was achieved through a mix of amenities, security, a feeling of ownership and activities that were organised locally.

Another important element is the relationship of the development to the public space. The newly-built houses should match the visual quality of the ribbon development and

Through this it is possible to maximize the feeling of ownership and pride towards the town square. The "floor plan" in this development should be flexible enough to allow access to multiple destinations; thereby enhancing the overall utility of the town square.

Third, we examined the current policy of the Gemeente Utrecht. Out of these different policy documents it is possible to discover a growing demand for housing for all of life's phases.

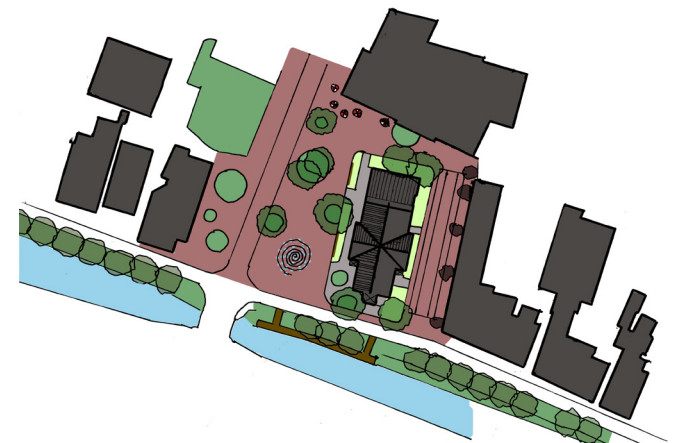
Another boost, according to the SPVE, is the number of restaurants, hotels and bars that could establish themselves in the newly-built development.

Fourthly, we looked at how to increase the participation of the residents. Placemaking taps in to the knowledge of the residents, not only to enhance the worth, but also the habitat and the spirit of community. Admittedly this process can take a long time, but it creates more support, loyalty and ownership in the community. It is obvious that Placemaking has a role to play in the initial developmental phase.

The concept of Placemaking can also be adapted to developing activities which will increase residents participation. We can successfully employ the concept in developing activities that will be beneficial to the town square.

We have also analyzed the initiatives, activities and events that already take place in de Meern. For example, the annual market 'Ratjetoe', the Sinterklaas optocht and Koningsfeest. These activities take place on the Schiemanterrein. However in the not too distant future, there are plans afoot to develop the Schiemanterrein. The activities mentioned can easily be relocated to the town square. And possibly out of this will follow more initiatives. We can possibly create an initiative fund with the dual purpose of keeping the residents informed and at the same time attracting new initiatives.

These recommendations clearly show that with the right execution, the town square can become the heart of de Meern, whereby the residents will want to continue living and where they can feel a lasting sense of pride in their town square.

Figuur 2: Tekening ontwerp Dorpsplein De Meern (eigen werk, 2016)

Leeswijzer

Voor u ligt het einddocument van de scriptie van Kelly Legters. In deze scriptie wordt onderzoek gedaan naar hoe het toekomstige Dorpsplein De Meern, naast een ontwerp voor de openbare ruimte, nog meer versterkt kan worden tot 'het' Dorpsplein, waar men graag wil verblijven. Deze scriptie is verdeeld in onderdelen die de vraag vanuit verschillende invalshoeken bekijkt. Deze studie bestaat uit negen hoofdstukken inclusief conclusies en aanbevelingen.

In het eerste hoofdstuk leest u een inleiding, waarin de aanleiding, probleemstelling, scope, resultaat en plangebied worden besproken. In het tweede hoofdstuk volgt een uitleg van het proces en het ontwerp van de openbare ruimte voor het Dorpsplein. Deze plek wordt in hoofdstuk drie geanalyseerd. Doordat er veel partijen in het gebied zitten worden in hoofdstuk vier belangen besproken en een krachtenveldanalyse gemaakt.

In hoofdstuk vijf worden er enkele theorieën over openbare ruimte en pleinranden besproken en toegepast op het Dorpsplein en andere pleinen ter vergelijking. In hoofdstuk zes wordt ook het beleid van de plek toegelicht. Om ook het sociale aspect en burgerparticipatie te bespreken wordt er in hoofdstuk zeven in gegaan op Placemaking. In hoofdstuk acht volgt een korte analyse van het beleid en de vraag naar initiatieven en activiteiten op de locatie.

Tenslotte worden er conclusies uit bovenstaande onderdelen samengepakt en besproken. Hierbij wordt kort teruggekeken op het onderzoek en worden er aanbevelingen gedaan om het Dorpsplein een levendige plek te maken.

Afkortingenlijst

SPvE=	Stedenbouwkundig Programma van Eisen
PPS=	Project for Public Spaces
MIT=	Massachusetts Institute of Technology
HOV=	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
Ing=	Ingenieur (HBO)
Ir=	Ingenieur (WO)
z.d.=	zonder datum
n.a.v.=	naar aanleiding van
km/u=	kilometer per uur

Inhoudsopgave

Gegevens	2	Hoofdstuk 6 – Huidig beleid over de pleinranden	28
Voorwoord	3	6.1 Gebiedsvisie van centrumgebied De Meern	28
Samenvatting	4	6.2 Woonvisie 2009-2019 'Wonen in een sterke stad'	28
Abstract	5	6.3 Stedenbouwkundig Programma van Eisen	28
Leeswijzer	6	6.4 Bestemmingsplan	28
Afkortingenlijst	6	6.5 Huidige voorzieningen	28
Inhoudsopgave	7	6.6 Mening bewoners, adviseur en wijkraadvoorzitter	28
		6.7 Eigendomssituatie	29
		6.8 Conclusie	29
Hoofdstuk 1 – Inleiding	8	Hoofdstuk 7 – Placemaking	30
1.1 Aanleiding	8	7.1 Actualiteit	30
1.2 Probleemstelling	8	7.2 Wat is Placemaking?	30
1.3 Projectresultaat en scope	8	7.3 Regels & voorwaarden	31
1.4 Verantwoording werkwijze	8	7.4 Proces	31
1.5 Plangebied	9	7.5 Placemaking & storytelling	33
		7.6 Conclusie	33
Hoofdstuk 2 – Ontwerp van de openbare ruimte	10	Hoofdstuk 8 – Activiteiten & initiatieven	34
2.1 Het proces	10	8.1 Huidige initiatieven	34
2.2 Het ontwerp	10	8.2 Vraag van belanghebbenden	35
		8.3 Beleid over activiteiten en initiatieven	35
Hoofdstuk 3 – Analyse van de plek	12	8.4 Ruimtelijke mogelijkheden	35
3.1 Landschap	12	8.5 Conclusie	35
3.2 Structuren	12	Hoofdstuk 9 – Conclusies & aanbevelingen	36
3.3 Route	13	9.1 Inleiding	36
3.4 Verkaveling en gevelbeeld	13	9.2 Conclusies & aanbevelingen	36
3.5 Conclusie	13	9.2.1 Aanbevelingen krachtenveldanalyse Dorpsplein	36
		9.2.2 Aanbevelingen ontwerp	37
Hoofdstuk 4 – Krachtenveldanalyse	14	9.2.3 Aanbevelingen maatschappelijk	40
4.1 Inleiding	14	9.3 Beantwoordig hoofdvraag	40
4.2 Actorenanalyse	14		
4.3 Projectkaart	15	Bronnenlijst	42
4.4 Conclusie	15	Bijlagen	44
Hoofdstuk 5 – Pleinranden in relatie met de openbare ruimte	16		
5.1 Wat is een goede openbare ruimte?	16		
5.2 Theorie en toepassingen van de literatuur	16		
5.3 Conclusies uit de theorie en toepassingen	21		
5.4 Pleinenvergelijking	21		
5.4.1 Inleiding	21		
5.4.2 Koningsplein, Nijmegen	22		
5.4.3 Mariënborg, Nijmegen	22		
5.4.4 Torenplein, Vleuten (Utrecht)	22		
5.4.5 Kerkplein, Breukelen	24		
5.4.6 Placa de la Verge, Valencia (Spanje)	24		
5.5 Conclusie uit pleinvergelijking	26		

Hoofdstuk 1 - Inleiding

1.1 Aanleiding

In De Meern heerst ontevredenheid onder bewoners, omdat zij zich ingesloten voelen door Leidsche Rijn en er veel plannen zijn voor het Hart van De Meern, die stil liggen of waar bewoners niet de stand van zaken van weten. Dit bleek uit gesprekken met bewoners (bijlage 6) en de wijkraad (bijlage 4). Graag zouden zij net zo'n mooi plein willen als de burens in Vleuten. De Gemeente Utrecht is bezig met een definitief ontwerp voor de openbare ruimte van het toekomstige Dorpsplein De Meern. Gemeente Utrecht werkt met de zogenaamde participatieladder, dus zij is zich bewust van wat participatie kan doen voor draagvlak en de gemeenschap. De gemeente wil graag onderzocht hebben hoe het plein meer versterkt kan worden, naast het ontwerp voor de openbare ruimte. De hoofdvraag is daarom als volgt:

'Hoe kan het toekomstige Dorpsplein, naast het ontwerp voor de openbare ruimte, de gewenste toekomstige functie, verblijven, versterkt worden?'

Hoe is een project in de openbare ruimte verdeeld? (figuur 3) Er zijn twee onderdelen, het ontwerp en de maatschappelijke kant, die samen de openbare ruimte vormen. Volgens de BlnG, een gemeentelijke toetsingscommissie bestaande uit vertegenwoordigers vanuit verschillende ambtelijke afdelingen op het gebied van veiligheid, gebruik en beheer, bestaat het ontwerp uit drie pijlers: beheer, inrichting en het gebruik en de functie van een locatie (Gemeente Utrecht, 2016). De maatschappelijke kant bestaat uit activiteiten, initiatieven en participatie (Gemeente Utrecht, z.d.). Naar aanleiding van onderstaand schema is er een keuze gemaakt voor deelonderwerpen waar dit afstudeeronderzoek zich op richt. Beheer en inrichting zijn al opgepakt door de Gemeente Utrecht. Dit afstudeeronderzoek wordt daarom vooral gericht op de functies van het plein en daarmee ook het gebruik van het toekomstige plein en zijn pleinranden, de activiteiten, initiatieven en de participatie. Door deze keuze is het een aanvullend onderzoek op wat de Gemeente Utrecht tot nu toe heeft. Dit onderzoek heeft op voorhand niet het uitgangspunt het ontwerp voor de openbare ruimte te wijzigen, wel om de functie in de toekomst te versterken door middel van mogelijke aanvullingen op het ontwerp.

Bij bovenstaande onderdelen zijn een aantal deelvragen opgesteld. Per deelvraag zijn subvragen opgesteld om het onderzoek overzichtelijk te maken. Deze zijn terug te vinden

in het Plan van Aanpak (Bijlage 6)

- Welke functies/programmering moet de nieuwe bebouwing krijgen om de toekomstige functie van het plein te versterken? (randen, gevels, plint etc.)
- Hoe kan placemaking een rol spelen in het stimuleren van initiatieven en het nieuwe ontwerp van het Dorpsplein De Meern versterken?
- Wat voor activiteiten kunnen er in plaatsvinden om het plein levendig te houden en hoe kan dit gestimuleerd worden?

1.2 Probleemstelling

De openbare ruimte rondom de Marekerk nodigt niet uit tot verblijf. De Meern heeft geen echt 'Dorpsplein' of hart met activiteiten en dit wordt door de bewoners gemist. Het plein moet worden aangepakt door middel van een definitief ontwerp van de openbare ruimte waar de Gemeente mee bezig is, maar daarnaast moet er meer gebeuren om dit ontwerp te versterken, zodat het een goed functionerend plein wordt. Naast het voorlopig ontwerp voor de openbare ruimte moet dus de beleving en het programma op het plein worden aangepakt."

1.3 Projectresultaat en scope

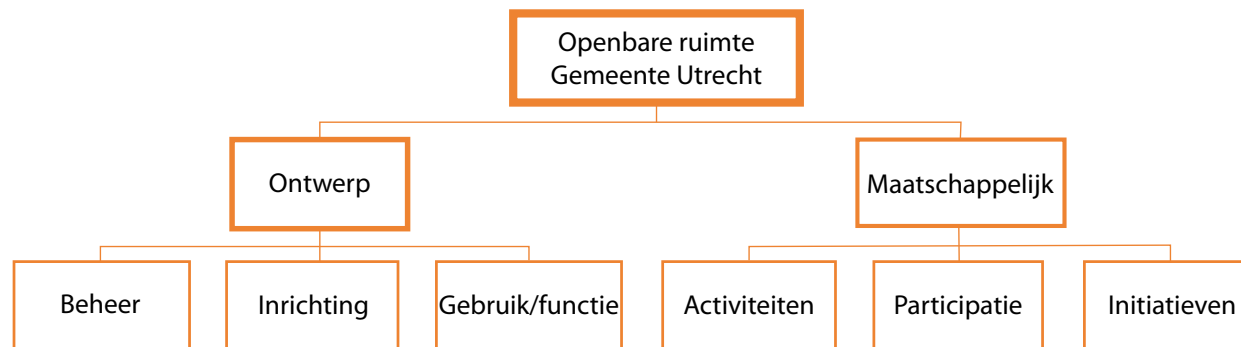
Het opgeleverde product is een scriptie, gevolgd door een presentatie bij de Hogeschool Utrecht met een verdediging. Het doel van het onderzoek is dat het door middel van een advies het Dorpsplein een goed functionerend plein en een fijne plek moet worden waar gebruikers trots op zijn. In de scriptie wordt een advies gegeven voor de programmering van de bebouwing en de relatie met de openbare ruimte, het mogelijke gebruik voor placemaking en het stimuleren van initiatieven en activiteiten.

Het resultaat is een document voor de Hogeschool Utrecht en de gemeente Utrecht. Het onderzoek is gestart bij goedkeuring van de opdrachtgever (bedrijfsbegeleider) en

de beide afstudeerbegeleiders van school. Het project stopt wanneer de student is geslaagd voor de scriptie, presentatie en verdediging. De financiële kant van de aanbevelingen valt buiten dit afstudeeronderzoek.

1.4 Verantwoording werkwijze

De informatie en het onderzoek in deze scriptie is op verschillende manieren tot stand gekomen. Voor de gehele scriptie geldt dat er voornamelijk literatuur-, vergelijking- en interviewonderzoeken zijn gedaan. Verdere informatie over de dataverzamelmethode en de manier van analyseren is te vinden in bijlag 1 hierin wordt per hoofdstuk verteld op welke manier de informatie is verzameld. Wanneer er wordt afgeweken van het Plan van Aanpak wordt dit verantwoord.

Figuur 3: Structuur onderdelen openbare ruimte bij Gemeente Utrecht (eigen werk, 2016)

1.5 Plangebied

Hiernaast ziet u een afbeelding die de locatie van het toekomstige Dorpsplein in Gemeente Utrecht verduidelijkt. Het plangebied ligt in het dorp De Meern, dat onderdeel uitmaakt van de wijk Vleuten-De Meern.

Figuur 5: Locatie Dorpsplein in de wijk Vleuten-De Meern (eigen werk, 2016)

Figuur 4: Huidige situatie plangebied (eigen werk, 2016)

Figuur 6: Projecten het Hart van De Meern (eigen werk, 2016)

Hoofdstuk 2 - Ontwerp van de openbare ruimte

Zoals de probleemstelling in paragraaf 1.2 beschrijft, nodigt de openbare ruimte rondom de Marekerk niet uit om te verblijven.

Om een Dorpsplein te maken is de gemeente Utrecht bezig met een definitief ontwerp voor de openbare ruimte. Volgens figuur 3 in de aanleiding is het ontwerp een groot onderdeel van de openbare ruimte. Namelijk het beheer en de inrichting is hiermee gedaan. Om de onderdelen gebruik/functie en de onderdelen onder 'maatschappelijk' verder te onderzoeken, moet er ook gekeken worden naar het ontwerp van de openbare ruimte en het proces hiervan, zodat de context duidelijk is.

2.1 Het proces

De afdeling Stadsingenieurs van Gemeente Utrecht heeft een voorlopig ontwerp gemaakt van het Dorpsplein De Meern. Dit ontwerp is op basis van het Stedenbouwkundig Programma van Eisen (nader te noemen: SPvE), het functioneel ontwerp, de bewonersavond, een peiling en workshop ontworpen.

Uit het SPvE van De Meern Noord (Gemeente Utrecht, 2014) blijkt dat er na grootschalige uitbreidingen in de jaren 1950-1960 de openbare ruimte en bebouwing ingrijpend zijn veranderd. Verschillende ondernemingen zijn verdwenen en lieten lege plekken achter die nu wachten op een nieuwe bestemming. De openbare ruimte is vooral ingericht voor autoverkeer en nodigt niet uit om te ontmoeten of te verblijven. Daarom ligt er nu een opgave om het hart van De Meern opnieuw betekenis te geven en tot een levendig en vitaal dorpshart te laten ontstaan. Er is in het SPvE gekozen om de aanwezige historische kwaliteiten te behouden en daarop nieuwe ontwikkelingen voort te bouwen om het gebied weer levendig te maken. (Gemeente Utrecht, 2014, p. 9)

Uit de internetpeiling bleek dat de voorkeur door de bewoners vooral uitging naar een levendig en actief plein dat voornamelijk verhard is. De bewoners willen het liefst een plein met een historische uitstraling en met ruimte voor een markt, kleine evenementen en een terras. Ook ziet men het liefst lage begroeiing op het plein. Een opmerking die veel werd gemaakt, is wanneer er iets gedaan wordt met Rhenomare, Castellum Novum en het Schiemanterrein (zie figuur 6 voor de ligging). (Gemeente Utrecht, 2015)

Gemeente Utrecht wilde ook graag de mening van de jongeren

uit De Meern horen, maar deze zijn volgens mevrouw Lieshout-Andersen, die met haar bureau AMlandskab het onderzoek heeft uitgevoerd, erg lastig. "Kinderen kunnen vaak via scholen bereikt worden. Jongeren leven vaak hun eigen leven en ze vinden het traject van ontwerp naar realisatie te abstract en het proces duurt te lang. De jongeren zien dus te laat resultaat van hun opmerkingen. Voor jongeren is het met name van belang of ze ook echt nog invloed hebben op het ontwerp. Om jongeren bij het onderzoek te betrekken en te vragen of zij ook de internetpeiling wilden invullen, zijn we met ons bureau naar plekken gegaan waar we jongeren kunnen vinden. Denk aan supermarkten, waar veel jongeren werken, een cafétje of een sportvereniging. Ook bleek dat jongeren liever naar een bewonersavond gaan als deze feestelijk is en ze welkom zijn met hun vriendengroep. Daarom hebben we bij de markt Ratjetoe (een festival op het Schiemanterrein met lokale marktkramen en bandjes) jongeren mee laten doen aan een workshop met een knip- en plakspel waarmee je het plein kan inrichten. Ook organiseerden we dat waterpolovereniging Watervlo de enquête promootte." (persoonlijke mededeling, 18 maart 2016).

Uit de workshop tijdens het dorpsfeest Ratjetoe in september 2015 waren enkele ideeën van bewoners om het plein zo open mogelijk te houden en een verbijzondering in zitbanken. Ook zouden deelnemers graag dezelfde bestrating als die van het Mereveldplein zien, evenals de boomspiegels die bij het Lint van het Maximapark te zien zijn. (Gemeente Utrecht, 2015)

Uit de bewonersavond kwam voornamelijk de conclusie dat de breedte en inrichting van Castellumlaan aandacht verdient. Men ziet graag één van de bomen verdwijnen, zodat het zicht op het mooiste deel van de kerk wordt verbeterd. Ook bij de bewonersavond blijkt dat er vraag is naar zitelementen en groenvoorzieningen in het ontwerp. (Gemeente Utrecht, 2015)

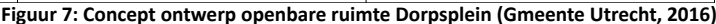
2.2 Het ontwerp

De hoofdlijn van het ontwerp is dat het toekomstige dorpsplein een historische uitstraling krijgt. Het plein wordt open en leeg, zodat het ruimte heeft voor activiteiten en evenementen. Er zijn zitelementen langs de kerk ontworpen en als eye catcher is er een fontein op het plein, waar kinderen in kunnen spelen. Een groot deel van het plein wordt verhard, maar er is ook een aantal verspreid staande bomen met boomspiegels en vaste planten. De kerk komt hierdoor prominenter in het zicht. De grond rondom de Marekerk zal anders worden ingericht dan

het plein, zodat de kerk op een voetstuk komt te staan. En omdat de Castellumlaan wordt ingericht als 30 km/u weg zal deze minder een barrière vormen en wordt ook de westkant van de weg bij het plein betrokken. Aan het water komt een verbreding van de houten steiger waarop men kan verblijven. (Gemeente Utrecht, 2015)

Aan de west- en noordkant wordt binnen enkele jaren nieuwbouw gerealiseerd. Om het westen van het plein toch alvast te verbeteren, is er in het kader van het wijkgroenplan De Meern het idee geboren voor een tijdelijke inrichting. De huidige bestaande gazonvakken zullen worden ingezet als plantenvakken die gevuld worden met vlinder- en bijenplanten die aansluiten op de beplanting in de Dorps tuin en de Meerndijk. (Gemeente Utrecht, 2015)

Hoofdstuk 3 - Analyse van de plek

In paragraaf 1.1 is aangegeven dat deze scriptie niet nadrukkelijk om het ontwerp van de openbare ruimte gaat. Wel heeft de openbare ruimte met de bebouwing te maken en andersom. Om te kunnen beoordelen hoe het Dorpsplein ligt tegenover zijn omgeving en om te kijken of het ontwerp past in de ruimtelijke structuren wordt er in dit hoofdstuk ingegaan op verschillende aspecten van de structuren. Achtereenvolgens worden besproken het landschap, de historie, de routes, de bouwperiodes, de verkaveling en het gevelbeeld. Analyse van de plek levert een conclusie op voor het ontwerp van de openbare ruimte.

3.1 Landschap

“De Meern ligt in de wijk Leidsche Rijn en dat is een gebied met hoger gelegen oeverwallen en lagere komgronden. In het boek ‘Ontwerp van de Openbare ruimte’ staat dat de rivieren zich hebben gemeanderd en een weg naar de kust hebben gemaakt; hun lopen zijn vaak verlegd. Kleine dorpen en boerderijen hebben zich gevestigd op de oeverwallen. De bochtige landwegen hebben deze vorm door de vroegere rivierlopen, die na kanalisatie een vaste vorm hebben gekregen. Er ligt veel geschiedenis in de bodem; zo zijn er resten gevonden van de verdedigingsmuur van de Romeinen die zich rond het begin van de jaartelling de grens was van het Romeinse Rijk. Bij de huidige kern De Meern ligt in de ondergrond het restant van een castellum, een voormalig Romeins fort.” (Meyer, Josselin de Jong & Hoekstra, 2008, p.253)

In de oude topografische kaart van De Meern rond 1925 (figuur 8) is terug te vinden dat er een aantal historische wegen ligt naast de vaart. Hier is vooral lintbebouwing en een landschap van gras en fruitbomen.

Langs de Zandweg en De Meerndijk is volgens het SPvE nog steeds kleinschalige bebouwing met winkels, horeca en andere voorzieningen te vinden. Deze dorpsfuncties en authentieke bebouwing dragen volgens het programma mee aan het dorps karakter van het Hart van De Meern. Langs de Rijksstraatweg en de westzijde van De Meerndijk is veel van deze kleinschalige bebouwing verdwenen, o.a. door het aanleggen van de Hoogwaardig Openbaar Vervoerbaan (nader te noemen: HOV). Aan de HOV-baan ter hoogte van de bushalte is nog geen bebouwing teruggekomen, hier hebben de bewoners de Dorpstuin gerealiseerd (zoals beschreven in paragraaf 8.1). Langs de westzijde van De Meerndijk zijn grotere volumes gekomen met winkels en kantoren. Aan de zuid-oostzijde is een supermarkt gekomen. De panden aan de Rijksstraatweg, Rhenomare en Van Den Brandhof, staan leeg; in het noord-oosten staat restaurant Castellum-Novum ook leeg. Ook veel andere bebouwing staat leeg of is verdwenen, waar door de menselijke maat en de sfeer zijn verdwenen. (Gemeente Utrecht, 2014)

3.2 Structuren

Dat er vroeger veel lintbebouwing was, is te zien door de heer Spaan vervaardigde overzicht van Waag society. De kaart geeft aan in welke tijdperiode woningen zijn gebouwd. In figuur 9 is te zien dat de oude bebouwing gericht staan op De

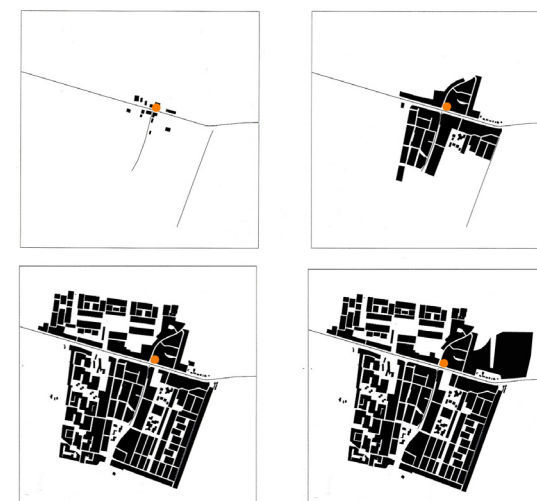
Meerndijk en de Leidsche Rijn, deze vormen de belangrijkste ruimtelijke lijnen in het gebied. De oudste bebouwing heeft zich gevestigd rond de kruising van de belangrijkste historische wegen. (figuur 10) Dit is te terug te zien in de percelering en het gevelbeeld. (zie paragraaf 3.4)

Figuur 9: Overzicht bouwperiodes (Spaan, 2015)

Figuur 8: Topografische kaart rond 1925, (Kadaster, z.d.)

Figuur 10: Groei van De Meern (vlnr in 1850, 1965, 1990 en 2013) (Gemeente Utrecht, 2014)

3.3 Route

Er is een aantal historische wegen te vinden in het plangebied. Dit zijn De Meerndijk, de Rijkstraatweg en de Zandweg. Ook de brug die de Zandweg en de Rijkstraatweg met elkaar verbond, bestond al. In de huidige situatie bestaan deze wegen nog steeds en is De Meerndijk op de Castellumlaan aangesloten. Dit is een belangrijke verbinding voor bewoners van Leidsche Rijn en De Meern, die in het zuiden aansluit op de A12. De locatie van Dorpsplein De Meern ligt, met de fietsstraat het Zandpad, aan het water en aan het kruispunt (figuur 11).

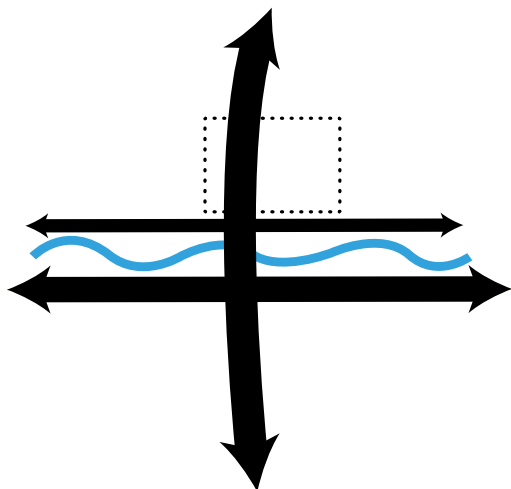
3.4 Verkaveling en gevelbeeld

De oudste bebouwing is verkaveld richting de Zandweg en Leidsche Rijn. Waarschijnlijk zijn de stukjes grond steeds per deel verkocht waardoor er een wisselend beeld in verkaveling en gevel is ontstaan: een typisch voorbeeld van lintbebouwing in een dorp (figuur 12). Dit is in figuur 13 ook terug te zien in het gevelbeeld. De bebouwing is qua gevel in rooilijn, goothoogte, dakvorm en materialen wisselend. De bebouwing aan de oostzijde van het toekomstige plein past qua stijl niet bij de rest van de lintbebouwing.

3.5 Conclusie

Uit de analyse van de plek blijkt dat de locatie van het toekomstige Dorpsplein in de historie een kruising van historische wegen is. Ook in de percelering is dit terug te zien: de kavels zijn langgerekt met de gevel naar de weg toe gericht. De verschillen in grootte van de percelering komt waarschijnlijk doordat de gronden niet in een keer zijn ontwikkeld, maar doordat men steeds een stukje eigen grond kocht voor een woning of bedrijf. Vanuit de historie is de plek rondom de Marekerk nooit een plein geweest, maar een toevallige samenkomst van wegen, wat deze ruimte heeft veroorzaakt. Het is een logische plek om het hart van De Meern te maken, maar vanuit de historie zou deze er niet zijn geweest.

Qua materialisering en de huidige historie wordt met deze historie in het ontwerp rekening meegehouden. De vraag rijst hoe een dorpsplein eruit gezien zou hebben als dit in het verleden wel was gerealiseerd. In de materialisering en de eisen uit het SpvE wordt deze historische uitstraling uitgevoerd. De barrièrewerking van de belangrijke wegen voor De Meern wordt meegenomen in het ontwerp voor het Dorpsplein; daarnaast vormen de Rijkstraatweg en de Meerndijk een apart project naast de andere projecten in dit gebied. Deze wegen vormen een barrière, maar er wordt aan een veiligere kruising gewerkt. Belangrijk hiervoor is het om de historische linten te behouden en waar mogelijk te versterken, en te denken aan de integraliteit met andere projecten en niet alleen de weg op zichzelf.

Figuur 11: Belangrijke lijnen (eigen werk, 2016)

Figuur 12: Verkaveling (eigen werk, 2016)

Figuur 13: Gevelbeeld (eigen werk, 2016)

Hoofdstuk 4 - Krachtenveldanalyse

4.1 Inleiding

In het Hart van De Meern zijn verschillende projecten, waardoor er ook veel belanghebbenden zijn. Het is van belang om deze belanghebbenden te inventariseren en analyseren door middel van een krachtenveldanalyse.

Hierdoor kunnen eventuele negatieve belanghebbenden en/of risico's worden onderkend om daar vervolgens aandacht aan te besteden. Bovendien kunnen er kansen ontdekt worden door neutrale belanghebbenden te enthousiasmeren, zodat er een breder draagvlak voor het project ontstaat.

Een krachtenveldanalyse bestaat uit zeven stappen die hieronder zijn toegepast op het project. In paragraaf 4.2 wordt deze krachtenveldanalyse uitgevoerd en in paragraaf 4.3 in beeld gebracht.

1. Actorenanalyse: Wie zijn betrokken bij het project?
2. Energieprofiel: Hoe verhouden de betrokkenen zich tot het project?
3. Relevantieanalyse: Hoe belangrijk zijn de betrokkenen voor het project?
4. Projectkaart: Hoe kan deze informatie visueel worden gemaakt?
5. Relatieanalyse: Wat is de kwaliteit van de belangrijkste relaties?
6. Risicogebieden;
7. Conclusies op basis van de risicogebieden: wat staat het projectteam te doen? (Bos, J., & Harting, E, 2006)

4.2 Actorenanalyse

Actoren	Energieprofiel	Belang	Relevantie
Bewoners	Neutraal. De bewoners waren erg positief, maar nu de plannen lange tijd hebben stilgelegen, hebben ze er minder vertrouwen in (op basis van gesprekken met bewoners en de voorzitter van de wijkraad en het SPvE).	Groot, de bewoners zouden graag het Hart van De Meern uitgevoerd zien worden. Zo wordt hun leefomgeving van betere kwaliteit en komt er meer levendigheid.	Groot, de bewoners zijn de toekomstige gebruikers van het Hart van De Meern.
De Marekerk	Positief (persoonlijke mededelingen van ontwerpers van de openbare ruimte)	Groot, De Marekerk wordt op een voetstuk gezet, wordt makkelijker bereikbaar en er komt ruimte op het plein om na een dienst wat te drinken.	Groot, De Marekerk is eigenaar van de grond rondom de kerk.
Ondernemersgroep De Meern samen Werkt	Positief (aanname)*	Neutraal, al is een ruimte met betere kwaliteit goed zodat men graag wil verblijven en winkelen.	Redelijk relevant, voor activiteiten en initiatieven in het gebied.
Vastgoedontwikkelaar (pand noord)	Neutraal (eigen inzicht)	Groot, de vastgoedontwikkelaar wil een goed pand ontwikkelen, maar wil ook winst maken en met zo min mogelijk eisen te maken hebben.	Groot, het is van belang dat er een pand komt dat input geeft aan het plein en dat goed op de openbare ruimte aansluit.
Grondeigenaar Schiemanterrein – Gemeente Utrecht – Stadsontwikkeling	Positief, heeft een overeenkomst met de Bon Groep om woningen te ontwikkelen (n.a.v. het gesprek met de gebiedsmanager).	Groot, volgens de overeenkomst moet de plek ontwikkeld worden.	Gemiddeld, het zou fijn zijn al er ook aan de westkant ontwikkeld gaat worden voor de geslotenheid van het plein, maar dat ligt in handen van de eigenaar.
Grondeigenaar oostzijde - Huurder ZPOT	Neutraal (n.a.v. het gesprek met de gebiedsmanager).	Geen, het blijven verhuren van de flexplekken en het rendabel zijn, is de hoofdtaak van de eigenaar. Opzetten van broedplaats ondernemers – Leidsche Rijn Werkt.	Weinig, het zou fijn zijn als de oostkant wordt herontwikkeld en de bebouwing aansluit op het plein en de bebouwing eromheen, maar er zitten wel 'goede functies' in het gebouw.
Gemeente Utrecht – Stedenbouw & planologie en Stadsingenieurs	Positief (eigen inzicht)	Groot, de Gemeente Utrecht maakt het plan voor de inrichting van het plein en is kaderstellend voor de bebouwing. Ook is zij aanspreekpunt voor de openbare ruimte en een belangrijke overheidsinstantie voor de bewoners.	Groot, de gemeente zorgt voor het ontwerp en beheer van de openbare ruimte en zij kan voor kwaliteit zorgen op de plek.
Gemeente Utrecht – Archeologie en monumenten	Positief (uit SPvE)	Beschermen van archeologische waarden. Wanneer hiermee rekening wordt gehouden, staat de afdeling positief tegenover het project.	Laag, wanneer er wordt gehouden aan de voorwaarden van de vergunning.
Gemeente Utrecht – Economie	Positief (uit SPvE)	Kosten van de uitvoering neutraal of met winst terugverdienen. Er volgt een klein positief resultaat, dus de gemeente is positief over het project.	Laag, wanneer er een positief resultaat wordt gedraaid.
Bureau 19 (wijkbureau) en gebiedsmanager	Positief (n.a.v. gesprek met de gebiedsmanager)	Het project moet succesvol worden uitgevoerd met als doel een prettige omgeving voor de gebruikers en boost voor het gebied.	Hoog, dit zijn de opdrachtgevers
Wijkraad Vleuten- De Meern	Positief (n.a.v. gesprek met de wijkraadvoorzitter)	De wijkraad zou graag verbetering zien in De Meern, het ligt nu te lang stil. Ook sluiten de adviezen van de wijkraad aan bij de gemeente.	Gemiddeld, adviseert de gemeente
College/gemeenteraad	Positief (n.a.v. gesprek met de gebiedsmanager)	Luisteren naar de gebruikers bewaken van de voortgang zijn vooral belangrijk.	Groot, college en gemeenteraad beslissen uiteindelijk over het plan.

* eigen aanname door geen reactie van de betreffende partij

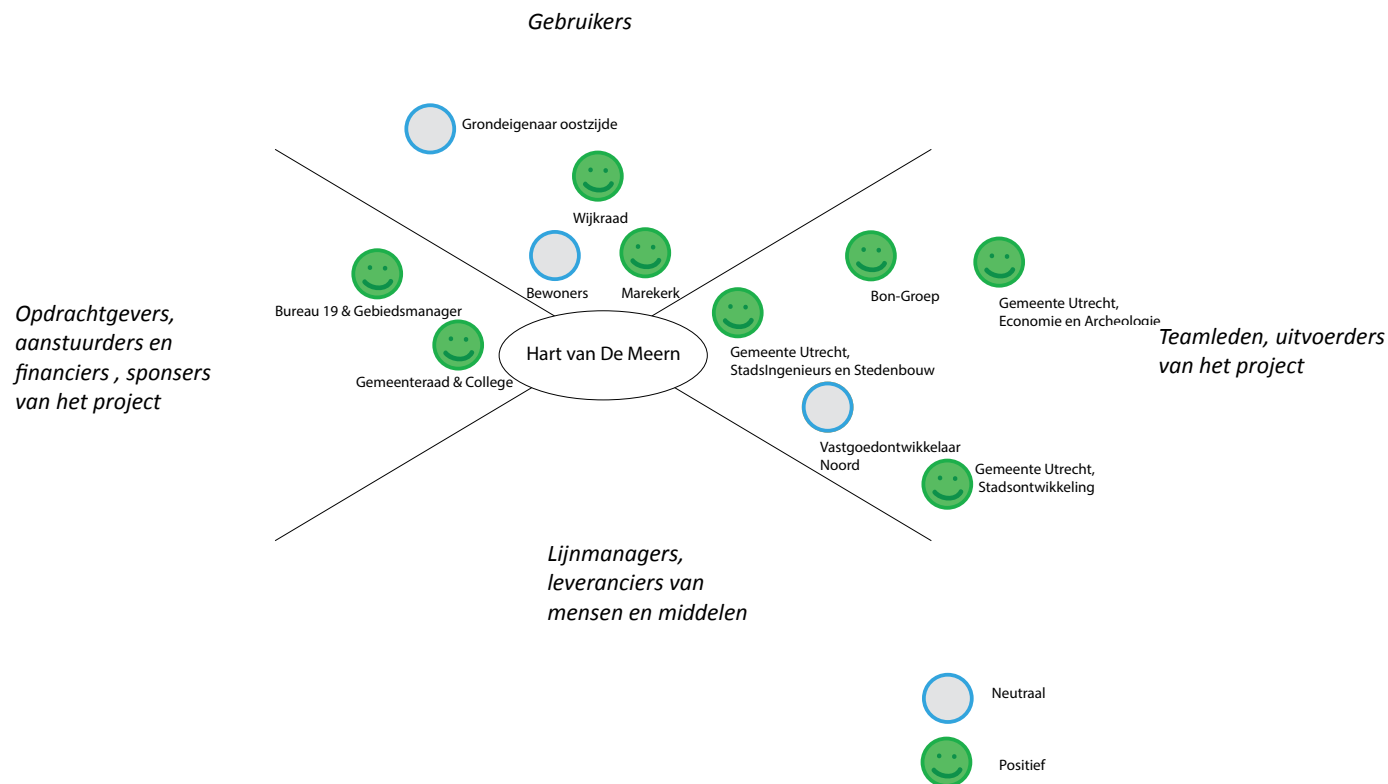
Figuur 14: Actorenanalyse (eigen werk, 2016)

4.3 Projectkaart

In figuur 15 zijn de actoren en bijbehorende belangen en profielen in kaart gebracht. Hierin is ook te zien of er risico's kunnen ontstaan door neutrale of negatieve partijen.

4.4 Conclusie

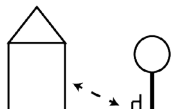
In deze conclusie wordt stap zeven uitgewerkt. De meeste partijen staan positief tegenover het project Dorpsplein en het Hart van De Meern. Een belangrijke partij, namelijk de bewoners en gebruikers staan volgens zichzelf en volgens de wijkraad nog sceptisch tegenover de projecten. Dit komt doordat er eerder plannen zijn gemaakt voor het gebied, maar deze plannen zijn stil komen te liggen. Nu er na enkele jaren weer is begonnen zijn de bewoners in principe enthousiast dat er weer iets gaat gebeuren, maar er moet wel weer vertrouwen komen in het feit dat het ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Wanneer er in het proces goed gecommuniceerd wordt met partijen, (met name toekomstige gebruikers, zoals bewoners en ondernemers) en worden betrokken en een overzicht krijgen van de projecten, zal het project weinig tot geen risico's lopen met andere partijen. Er moet niet alleen gericht worden op de neutrale partijen, maar ook de actoren die nu positief staan tegenover het project, moeten positief blijven.

Figuur 15: Projectkaart (eigen werk, 2016)

Hoofdstuk 5 - Pleinranden in relatie tot de openbare ruimte

De huidige situatie is geanalyseerd en het ontwerp is geëvalueerd, maar op welke manier kan het programma in de pleinranden in combinatie met de openbare ruimte iets toevoegen aan de wens om te verblijven op het plein? Door middel van theorieën over wat een goede openbare ruimte is en hoe men een plek beleeft, wordt er in dit hoofdstuk gekeken en vergeleken hoe een plein als het toekomstige Dorpsplein De Meern versterkt kan worden. Dit gebeurt enerzijds door een korte literatuurstudie en anderzijds door middel van een pleinenvergelijking.

5.1 Wat is een goede openbare ruimte?

Voordat de vraag 'wat is een goede openbare ruimte of plein?' beantwoord kan worden, moet eerst duidelijk zijn wat een plein precies is. Een plein is een open, onbebouwde ruimte tussen bouwwerken (Van Dale, 2016). "Openbare ruimte is de ruimte van de civitas, de ruimte waarin fundamentele burgerlijke waarden als vrijheid, openbaarheid en gelijkheid tot uiting kunnen komen. In de meest simpele dorpen, waar de ruimte uit niet meer dan een dorpsstraat en een dorpsplein bestaat, gaat die betekenis veel verder dan alleen de ontsluiting van de huizen en boerderijen die eraan lagen. De dorpsstraat en het dorpsplein zijn voor veel bewoners ook een plek waarin de sociale en culturele samenhang naar voren komt. Een dorpsplein is de plek om samen te komen en elkaar te ontmoeten. Dit zijn vaak ook de plekken waar een gemeentehuis, dorpshuis of kerk is gevestigd" (Meyer, Josselin de Jong & Hoekstra, 2008, p.10).

5.2 Theorie en toepassingen van de literatuur

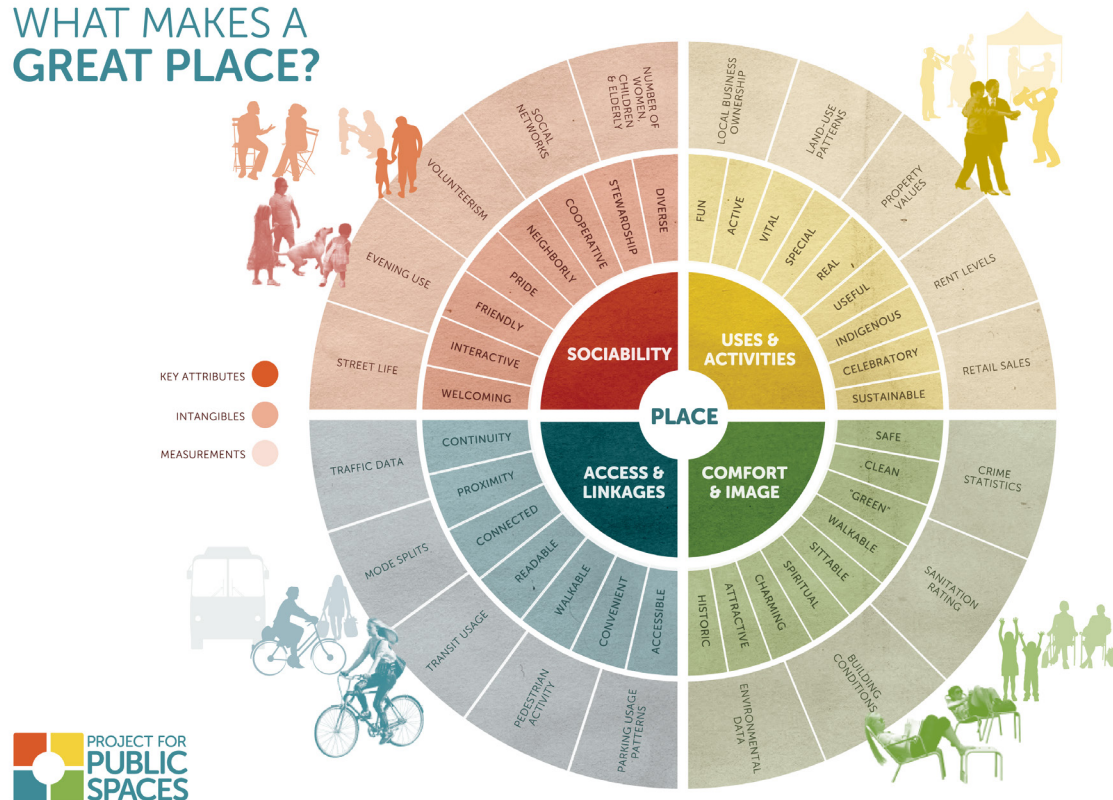
In 'Sociale Dorpspleinen' is een sociologische studie gedaan naar wensen met betrekking tot de openbare ruimte van een dorp. Hoe creëer je een uitnodigende plek om elkaar te ontmoeten? Volgens stedenbouwkundige en stadssocioloog Karin Peeters speelt de fysieke vorm van de ruimte, de laagdrempeligheid en de routing een grote rol. Wanneer men een ontmoetingsplek wil creëren, is de beleving vanaf het maaiveld belangrijk. Een menselijke schaal is dus van belang. Volgens mevrouw Peeters is beslotenheid van een ruimte van belang om een pleingevoel en ontmoetingsplek te creëren. Doordat veel dorpen gekenmerkt worden door een relatieve lage bebouwingsdichtheid, wordt de openbare ruimte vaak niet duidelijk omsloten. Ook is het van belang om rekening te

houden met dubbelgebruik, zodat er meer leefstijlen samen kunnen komen (Peeters, 2009). Het kennisplatform voor omgevingspsychologie beaamt dat de randen van een plein belangrijk zijn; deze randen moeten de binnenkant van het plein voeden (Dijk, 2012).

Volgens Richard Sennett heeft een publieke plek de belangrijke rol een plek te zijn waar bevolkingsgroepen elkaar ontmoeten, die elkaar anders niet zouden ontmoeten (Massachusetts Institute of Technology, 2013).

Camillo Sitte, stedenbouwkundige en architect, heeft een onderzoek gedaan naar pleinen. In het boek 'De stedenbouw volgens zijn beginselen' wordt toegelicht dat pleinen een slechte werking hebben wanneer deze een gebrekkige geslotenheid van straatwanden heeft. Volgens hem worden de kavels in de moderne stedenbouw te regelmatig gemaakt en kan onregelmatigheid in bebouwing, rooilijn, gevel maar ook detaillering als vensters en vormgeving schoonheid brengen (Sitte, 1991).

WHAT MAKES A GREAT PLACE?

Figuur 16: PPS diagram, what makes a great place? (PPS, z.d.)

De placegame methode wordt op het ontwerp voor de openbare ruimte toegepast om te kijken wat er succesvol is aan het ontwerp en wat er nog verbeterd kan worden. In paragraaf 5.4 volgt er een vergelijking waarbij met dezelfde methode pleinen met elkaar en met het toekomstig Dorpsplein worden vergeleken, om mogelijkheden tot verbetering te vinden.

Deze placegame is gemaakt op aannames voor de toekomstige situatie (hoofdstuk 2) en de huidige situatie (bijlage 6).

Puntentelling door middel van de placegame:

Comfort & Image:
 Access & Linkages:
 Uses & Activities:
 Sociability:

Beargumentatie:

Het plein is te voet en met de fiets goed bereikbaar. Voor auto's is er bewust geen ruimte op het plein. Wanneer men op het plein zou willen verblijven, kan de auto ergens anders worden neergezet. Wel is er een aantal parkeerplekken aan de oostkant van de kerk en zou men met de auto aan de westkant van de kerk het plein op kunnen voor gelegenheden. Ook voor mensen die niet goed ter been zijn, is het plein bereikbaar, er zijn parkeerplekken voor minder validen en er zijn rolstoeltoegankelijke plekken. Daarnaast stoppen er meerdere bussen vlak voor het plein.

Het plein is goed zichtbaar en de kerk vormt een belangrijk herkenningspunt. Deze herkenning wordt versterkt doordat er in het ontwerp 's avonds extra licht op het gebouw schijnt en er extra zicht gecreëerd wordt door het verwijderen van een aantal bomen.

De randen van het plein zijn niet uitnodigend en behoeven derhalve veel verbetering. Aan de oostkant van de Marekerk is laagbouw met kantoren. Aan de noordkant staat restaurant Castellum Novum leeg. Aan de westkant is laagbouw met een fietsenwinkel en een Argentijns Restaurant. Deze objecten zouden invloed kunnen hebben op de leefbaarheid van het plein. Duidelijke begrenzing van het plein (zoals van belang geacht in de Pilot Sociale Dorpspleinen & Kevin Lynch (pagina 18) ontbreekt. Er zijn mogelijkheden voor woningbouw aan de noord en west kant van het plein, maar deze zijn niet uitgewerkt in het ontwerp voor de openbare ruimte.

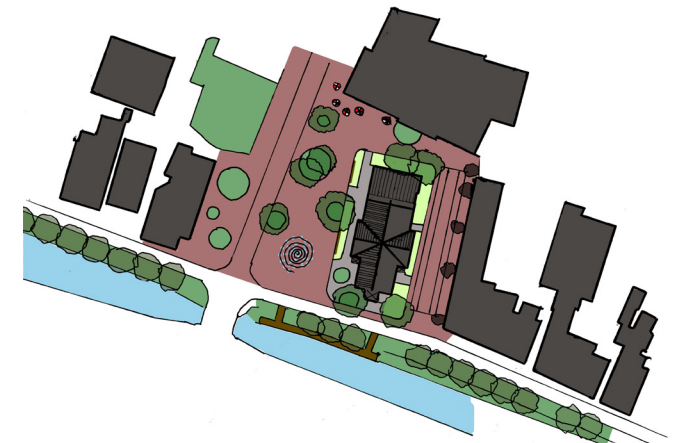
Er zijn plekken op het plein waar men kan zitten. Naast de kerk is een zitrand vanwaar er uitzicht is over het plein. De

gemeente is verantwoordelijk voor de openbare ruimte en de Marekerk is verantwoordelijk voor haar eigen grond. Beide zorgen ervoor dat het plein schoon is en een prettige plek is om te verblijven. De historische inrichting zorgt voor een prettige sfeer. Hoewel er nog niet veel activiteiten op de huidige plek zijn, zouden deze de plek wel meer inhoud geven. In de wijk Vleuten-De Meern voelt in 2015 slechts 2% zich onveilig in de eigen buurt. Ter vergelijking: in Utrecht is dit gemiddeld 3% (Gemeente Utrecht, 2015). De veiligheid zal versterkt worden door betere verlichting en meer activiteit op het plein.

Aan de westkant van het plein is een fietsenwinkel en een Argentijns restaurant. Er kan ook een ijsje gehaald worden aan De Meerndijk, wat kan worden opgegeten op bijvoorbeeld de nieuwe steiger.

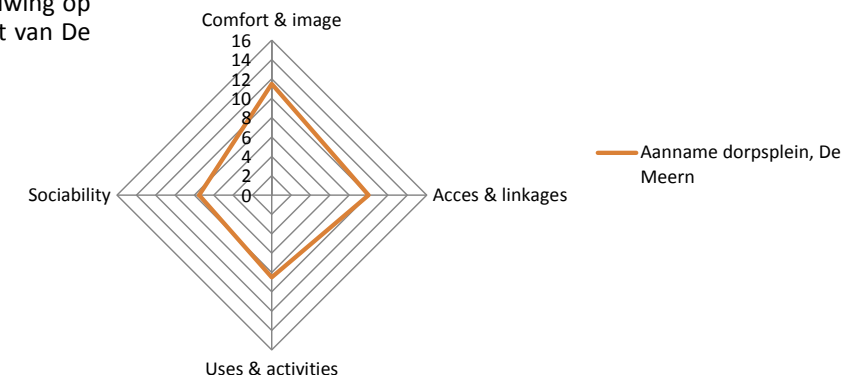
Op een zonnige zondag kan het druk zijn op het plein, wanneer de kerkgangers uit de dienst komen. Dit zijn mensen van verschillende leeftijden die op het plein napraten of koffie drinken. In de zomer staat er een fontein waarin kinderen kunnen spelen, waarbij ouders en opa's en oma's met elkaar kletsen op de bankjes. Dit zijn spontane activiteiten; er zijn verder nog weinig geplande activiteiten op het plein.

Dit Dorpsplein moet zorgen voor een plek waar mensen elkaar willen ontmoeten. Op dit moment is hier nog weinig over te melden, omdat de openbare ruimte nog ingericht moet worden. De bebouwing om het plein biedt op dit moment waarschijnlijk weinig input om op het plein te zijn. Er zijn wel verenigingen in het dorp die kunnen zorgen voor meer activiteiten in het gebied. Door de vernieuwde openbare ruimte zal er meer trots zijn, wat versterkt wordt wanneer er iets gebeurt met terrein Rhénomare en de bebouwing op de plek van Castellum Novum. Hierdoor zal het Hart van De Meern versterkt worden.

Figuur 17: Tekening ontwerp Dorpsplein De Meern (eigen werk, 2016)

Score toekomstig Dorpsplein

Figuur 18: Grafiek score Dorpsplein (eigen werk, 2016)

Een methode om te kijken of een locatie karakter heeft, is de methode van Kevin Lynch. Hij heeft drie componenten bedacht waarmee het beeld van de stad geanalyseerd kan worden, namelijk identiteit, structuur en betekenis. Van belang is dat je de plek kunt herkennen en de inhoud kan onderscheiden; een plek moet dus uniek zijn. Ook de ruimtelijke relatie tussen de gebruiker en de plek zijn belangrijk. Tot slot is de betekenis belangrijk voor de gebruiker; deze kan functioneel en/of emotioneel zijn.

Kevin Lynch gaat hierbij uit van vijf fysieke elementen die samen het beeld van een openbare ruimte dragen. Door deze vijf elementen in te tekenen, ontstaat er een mental map en kun je zien hoe het gebied in elkaar steekt. Volgens Lynch gaat het om de herkenning in stad en identiteit. Naast deze vijf elementen is ook het sociale aspect van belang.

- Paths (paden/lijnen): denk hierbij aan infrastructuur zoals wegen en fietspaden, maar ook water en het spoor;
- Edges (randen): denk hierbij aan iets waardoor je wordt tegengehouden, een barrière, of die een grens aan een gebied geven zoals een gevel of een hek. Maar hierbij kan ook een pad of lijn een rand vormen, als de gebruiker bijvoorbeeld nergens het spoor over kan steken;
- Districts (gebieden/vlakken): denk hierbij aan een gebied met een bepaald karakter. Dit element is vooral goed te zien op de schaal van een stad;
- Nodes (knooppunten): plekken waar veel mensen komen, maar ook letterlijke knooppunten van infrastructuur zoals een station of een kruispunt;
- Landmarks (referentie- of oriëntatiepunten): iets wat in het gebied je aandacht trekt, of waarvan je zegt: we spreken af bij... een mooi gebouw of een grote boom. Deze kunnen ook met zichtlijnen te maken hebben (Büchi & Hermans, 1989); Overigens kunnen elementen ook elkaar overlappen, denk bijvoorbeeld aan een rivier. Het kan een pad zijn voor boten, maar een barrière voor mensen die over willen steken.

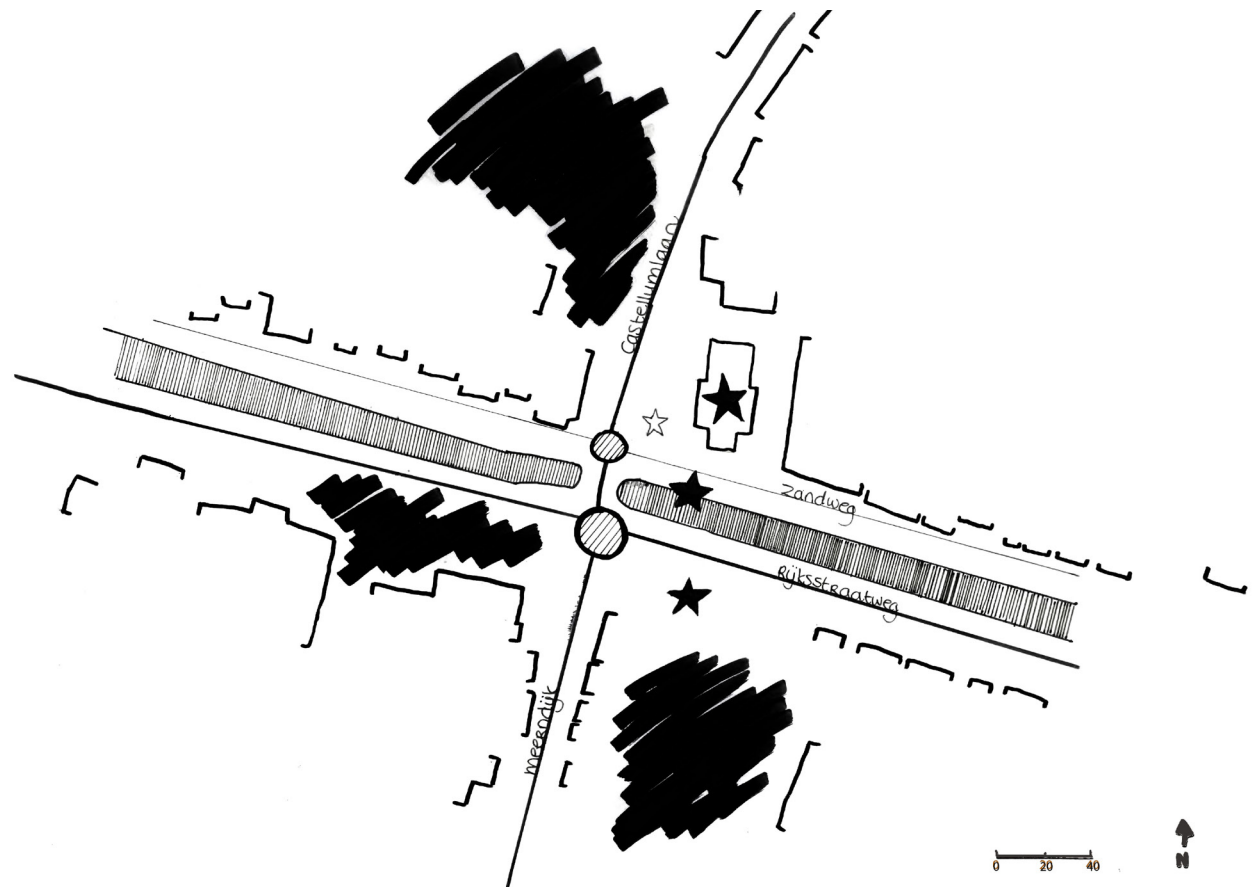
Lynch vindt het van belang om elementen goed te ontwerpen. Om paden duidelijker te maken, moeten deze duidelijk en recht zijn, zodat de gebruiker zich goed kan oriënteren. Een andere manier is de elementen aan een pad in een melodische lijn zetten (Lynch, 1960). De elementen worden samengevat in vormkwaliteiten:

- eigenheid, het contrast tussen de directe omgeving en de plek;
- simpliciteit, gebruik maken van basisvormen, passen makkelijk in het beeld van een plek;
- continuïteit, meerdere elementen moeten één geheel

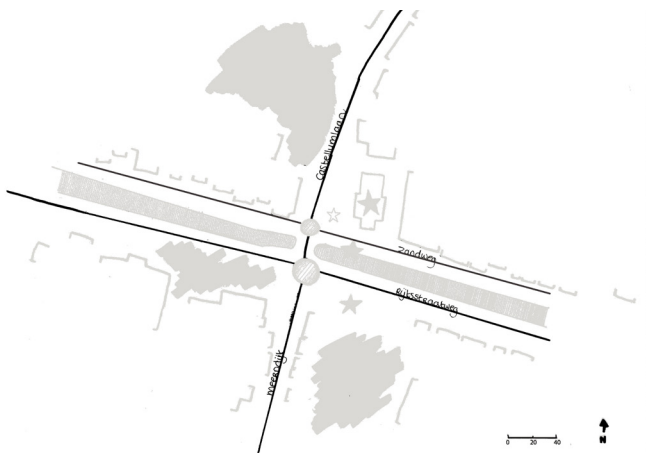
vormen;

- dominantie, een opvallend object of landmark in het gebied, helpend bij oriëntatie;
- duidelijke verbinding tussen elementen;
- gerichte differentiatie, verscheidenheid tussen van elementen tussen twee punten;
- zichtbare betekenis;
- gewaarwording van beweging;
- tijdreeksen (melodisch ontwerp);
- namen en betekenissen voor identiteit (Lynch, 1960).

Hieronder ziet u in figuur 19 een tekening op basis van de methode van Kevin Lynch over het Dorpsplein De Meern. Er is hierbij vanuit gegaan dat het plan voor de openbare ruimte is gerealiseerd. Deze kaart wordt per element van Lynch besproken en geanalyseerd.

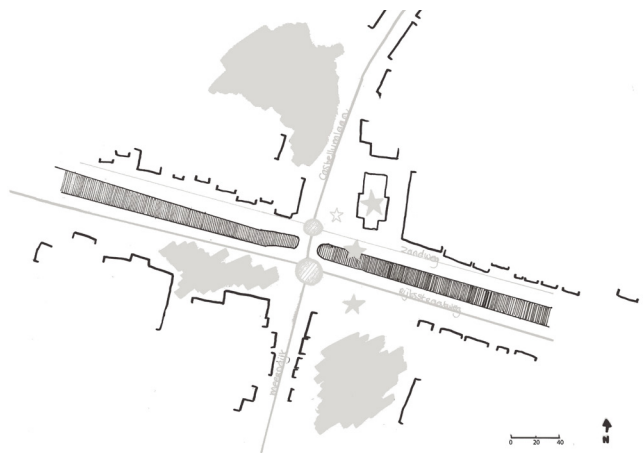

Figuur 19: Toepassing Kevin Lynch methode op Dorpsplein De Meern (eigen werk, 2016)

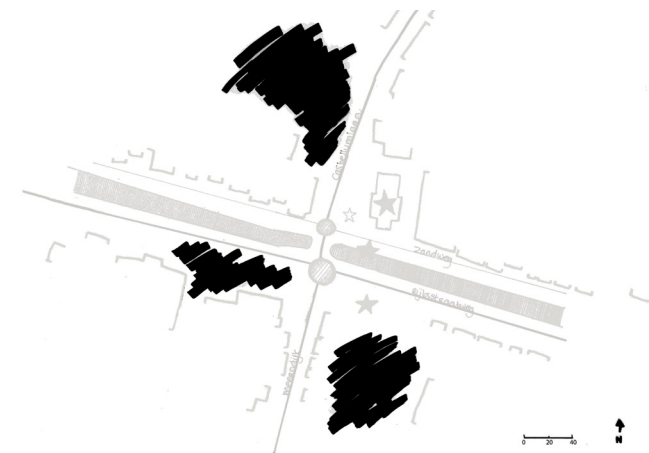
Figuur 20: Toepassing Kevin Lynch - paden (eigen werk, 2016)

Paden: De donkere lijnen zijn de belangrijkste lijnen in het gebied. Dit zijn lijnen van de infrastructuur. De Rijksweg en De Meerndijk zijn hierbij het prominentst door de grote verkeersintensiteit die deze moeten dragen. Castellumlaan is ook een belangrijke weg die langs het plein loopt. Dit is een 30 km/u weg, maar deze moet er nog wel zo uit komen te zien. Hierdoor zal de weg minder een barrière vormen voor het plein. Ook de inrichting van deze weg wordt ter hoogte van het plein hetzelfde als het plein zelf, zodat de weg het plein niet 'onderbreekt'.

Figuur 21: Toepassing Kevin Lynch - randen (eigen werk)

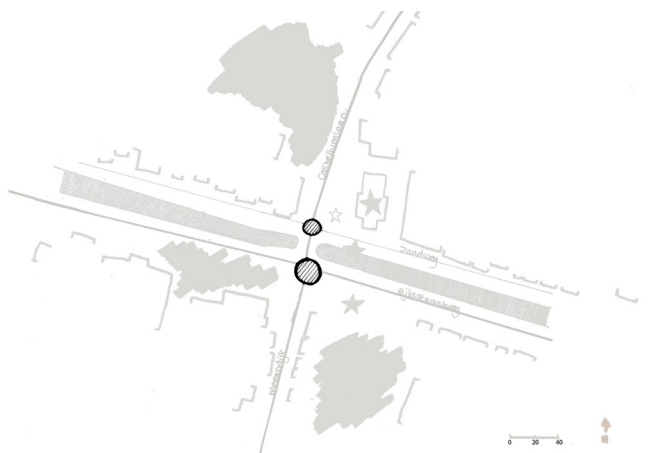
Randen: Randen zijn bijvoorbeeld de rooilijnen van bebouwing of water wat een barrière vormt. Over het algemeen zal de Leidsche Rijn geen barrière vormen voor het plein, aangezien De Meernbrug zorgt voor een oversteek. Zoals gezegd in de 'Pilot Sociale Dorpspleinen' is de omsluiting van het plein van belang om een pleinsfeer te krijgen. Dit wordt nog niet veel gedaan en de continuïteit in de bebouwing ontbreekt, waardoor het nog niet echt een plek is, maar meer een toevallige leegte. Het gebouw ten noorden van de Marekerk staat leeg en geeft geen goede rand aan het plein. De bebouwing om het plein bestaat grotendeels uit twee verdiepingen, alleen de fietsenwinkel heeft een hoogteverschil met op de hoek drie verdiepingen, alle met een plat dak. Aan de overkant van de Rijksweg is geen sterke rand te vinden. De randen zijn meer gericht om De Meerndijk.

Figuur 22: Toepassing Kevin Lynch - districten (eigen werk)

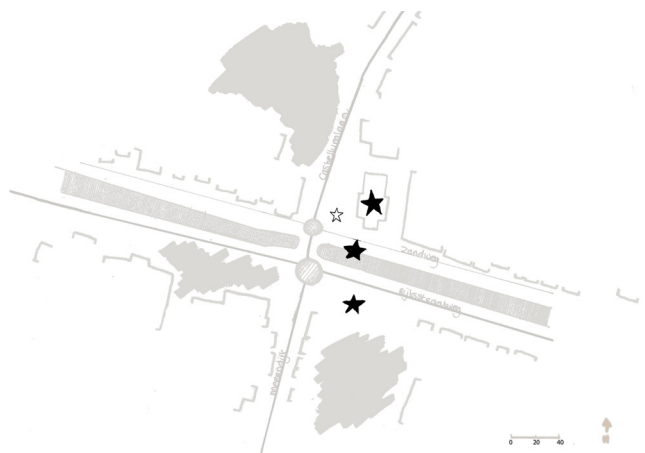
Districten: Er is een aantal gebieden rondom het toekomstige dorpsplein te vinden. Een groot gebied is ten noordwesten van het plein. Volgens wijkraadvoorzitter de heer Teubens stond hier vroeger een benzinepomp en daarvoor nog een loods (persoonlijke mededeling, 9 maart 2016). Nu is het een lege grasvlakte en een stuk asfalt dat door kinderen wordt gebruikt als skatebaan (Gemeente Utrecht, 2014). Ten zuidwesten van het plein ligt Rhénomare en het terrein van timmerfabriek Van den Brandhof. Dit leegstaande verloederde gebied zal plaatsmaken voor nieuwbouw. Ten zuiden van het plein ligt een parkeerplaats, die voornamelijk gebruikt wordt voor de supermarkt en de school.

Figuur 23: Toepassing Kevin Lynch - knooppunten (eigen werk)

Knooppunten: Er zijn twee knooppunten in het gebied die samen een groot knooppunt vormen. Dit zijn knooppunten waar de paden van figuur 20 samenkomen. Het grootste knooppunt is het knooppunt van de Rijkstraatweg en De Meerndijk. Hier is ook een HOV-baan en er is een belangrijke oversteekplek voor fietsers en voetgangers. Dit kruispunt en de brug wordt vooral door fietsers en voetgangers als onveilig ervaren, daarom zal de brug worden verbreed, waardoor meer ruimte voor het langzaam verkeer ontstaat (Gemeente Utrecht, 2014). Een kleiner knooppunt is het knooppunt tussen de Zandweg en de Castellumlaan voor/achter De Meernbrug. Dit kan beschouwd worden als een voorsorteerpunt voor de brug.

Figuur 24: Toepassing Kevin Lynch - landmarks (eigen werk)

Landmarks: Belangrijk zijn de landmarks van een gebied: oriëntatiepunten wanneer je in het gebied bent. Er zijn meerdere landmarks te vinden. De Marekerk is een grote landmark. Deze is van ver te zien en is toonaangevend voor het plein. Daarnaast is de fontein een landmark voor het plein. Ook de Dorpstuin aan de overkant van de Rijkstraatweg en de vlonder/steiger is een landmark.

5.3 Uitkomst uit de theorie en toepassingen

Volgens Peeters en Dijk is het van belang om na te denken over dubbele functies op een plein, zodat meerdere leefstijlen samen kunnen komen en de functies het plein kunnen voeden. Met dubbele functies kan een publieke plek een rol spelen om verschillende bevolkingsgroepen elkaar te laten ontmoeten, wat volgens Sennett van belang is voor een plein. Geslotenheid is volgens Peeters en volgens Sitte van belang om een pleingevoel en ontmoetingsplek te creëren, zeker bij de relatieve lage bebouwingsdichtheid. Sitte brengt hierbij in dat onregelmatigheid schoonheid aan het plein kan geven.

Volgens de placegame van PPS zijn er twee karakteristieken die minder goed scoren op het toekomstige Dorpsplein, namelijk: Sociability en Uses & Activities. Comfort & image en Acces & Linkages scoren hierbij positief. Dit komt met name door de historische uitstraling van de plek, de toekomstige zitplekken rondom de bomen en op de randen van het kerkstuk en de verbetering in kwaliteit van de openbare ruimte. De landmarks benoemd in de Kevin Lynch methode helpen mee aan het comfort en imago van de plek, het zijn zaken die de plek uniek en herkenbaar maken. Deze landmarks worden in het ontwerp ook vergroot en er wordt een nieuwe landmark toegevoegd, namelijk een fontein. (paragraaf 3.2)

Sociability en Uses & Activities scoren minder, doordat er nog weinig te doen is op de plek, de randen van het plein weinig tot geen input geven en er weinig wordt georganiseerd. Het is er wel veilig, maar afgezien van het feit dat de plek een mooie uitstraling krijgt, wordt er nog niet veel gedaan op deze plek. Ook in de Kevin Lynch methode is dit terug te zien: de grootste aspecten die invloed hebben op de ruimte van het toekomstige dorpsplein zijn de randen (figuur 21) en de districten (figuur 22). Vergelijking van deze figuren toont aan dat districten ontstaan door het ontbreken van randen. Het verduidelijken van de randen zal geslotenheid creëren, wat het plein en de aangrenzende winkels ten goede zal komen. Het is dus zaak deze randen te gaan toevoegen aan het Dorpsplein. Met name het Schiemanterrein en bebouwing aan de westzijde zouden het plein beter kunnen omsluiten.

De knooppunten zijn automatisch verbonden met de belangrijke lijnen van de plek. Vanuit de PPS methode scoort Acces & Linkages goed, maar vanuit de Kevin Lynch methode zou het goed zijn om deze barrière en het kruispunt aan te pakken. De Zandweg is al aangepakt, dit is een fietsstraat geworden maar de andere wegen worden met name in een apart project aangepakt. Alleen een deel van de Castellumlaan wordt in dit project meegenomen.

Kortom, het toekomstige Dorpsplein kan verbeterd worden door geslotenheid te creëren en functies toe te voegen die het plein voeden. Ook is het van belang dat de verbinding in het Hart van De Meern verbeterd, zodat het plein toegankelijker wordt.

Daarnaast is het belangrijk om te kijken hoe dit wordt verwerkt in andere pleinen, om hiervan te leren en mogelijk toepassingen te vinden voor het toekomstige Dorpsplein. Hoe functioneren pleinen in de praktijk, en welke functies en ontwerptoepassingen helpen daar in mee? In paragraaf 5.4 wordt een vergelijking met verschillende pleinen gedaan om te kijken hoe dat op andere locaties wordt gedaan. In 5.5 leest u de conclusie van de pleinenvergelijking ten opzichte van deze conclusies gericht op het Dorpsplein.

5.4 Pleinenvergelijking

5.4.1 Inleiding

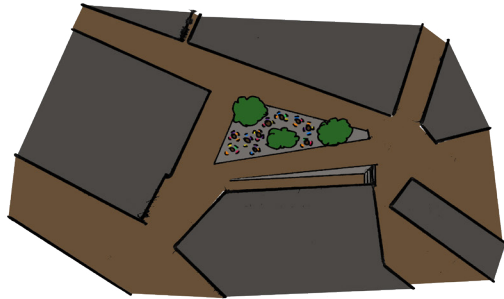
PPS heeft een placegame ontwikkeld op basis van het diagram in paragraaf 5.1 dat een beeld geeft van wat er in de vier kwadranten goed is aan het plein en wat er nog verbeterd kan worden. Dit format wordt gebruikt om de pleinen te beoordelen. Elk kwadrant kan 16 punten verdienen. Door bij elk plein ook te beargumenteren, komt er uit waarom een plein bijvoorbeeld goed is in een bepaald kwadrant. Ook wordt er vergeleken in de functies van de bebouwing en de vormgeving daarvan. Deze vergelijking levert informatie op die relevant is voor beantwoording van de hoofdvraag. Deze vergelijking kan meer inhoud geven aan de hoofdvraag 'Hoe kan het toekomstige Dorpsplein, naast het ontwerp voor de openbare ruimte, de gewenste toekomstige functie, verblijven, versterkt worden?' Er zal niet alleen gelet worden op fysieke elementen, maar ook op de beleving van het plein. In 5.1 t/m 5.3 is het toekomstige Dorpsplein ook op deze manier beoordeeld. De ingevulde placegame formuleren en kaarten van de ligging in de stad/dorp zijn opgenomen in bijlage 5, hierin kunt u zien hoe de onderdelen zijn onderzocht. Voorbeeld vragen van de placegame staan hieronder per kwadrant:

Comfort & Image: bijv. Wat is de uitstraling van de plek, hoe beleef je de plek, is het schoon? Acces & Linkages: bijv. Kan je er makkelijk met het openbaar vervoer komen, is het veilig, is het rolstoelvriendelijk? Uses & Activities: Kan je veel op de plek doen, zijn er activiteiten of evenementen, kun je het op meerdere manieren gebruiken? Sociability: Is het druk, zijn er verschillende doelgroepen, zijn de gebruikers trots op hun plek?

5.4.2 Koningsplein, Nijmegen

Puntentelling door middel van de placegame:

Comfort & Image: ●●●●●
 Access & Linkages: ●●●●●
 Uses & Activities: ●●●●●
 Sociability: ●●●●●

Figuur 25: Tekening Koningsplein, Nijmegen (eigen werk, 2016)

Beargumentatie:

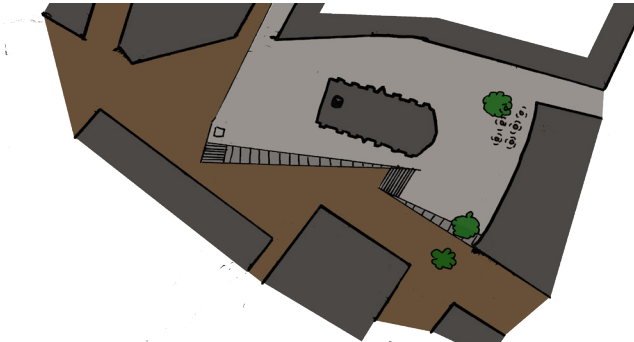
- Vrolijk terras met bomen, olijfbomen en gekleurde stoelen.
- Veilig, maar opgepast voor fietsers.
- Goed zichtbaar en een plek waar je langs loopt van A naar B.
- Duidelijke bewegwijzering
- Er zijn hier geen overstapmogelijkheden op openbaar vervoer
- Mix van functies
- Gezellig druk
- Regelmatig activiteiten
- Slingerend afval

Programma: snackbar, patisserie, feestcafé, restaurant, kledingwinkels, rituals, hoofdfunctie van het plein is het terras.
 Gevelkenmerken: hoogteverschil door trap, strakke rooilijn, drie verdiepingen met kap en met een hoge plint.

5.4.3 Marienburg, Nijmegen

Puntentelling door middel van de placegame:

Comfort & Image: ●●●●●
 Access & Linkages: ●●●●●
 Uses & Activities: ●●●●●
 Sociability: ●●●●●

Figuur 26: Tekening Koningsplein, Nijmegen (eigen werk, 2016)

Beargumentatie:

- Uitstraling van de Marienburgkapel
- Gevoel van veiligheid
- Schoon
- Weinig zit plekken (behalve een terras)
- Vrij leeg
- Niet zichtbaar vanaf het Koningsplein door hoogteverschil (ten westen van het Marienburg)
- Geen overstapmogelijkheden op openbaar vervoer.
- Bewegwijzering is duidelijk
- Weinig mix aan winkels, de grootste trekkers zijn het filmtheater en de bibliotheek, die vooral naar binnen gericht zijn.
- Wekelijkse markten
- Stil
- Schuine zijden van het plein worden af en toe gebruikt om te spelen

Programma: Bibliotheek, filmhuis met terras, bank, woonwinkel, hypotheekadviseur, stadswinkel.
 Gevelkenmerken: opvallend zijn de hoge open plinten en de strakke rooilijn. De gebouwen verschillen vooral van kleur en materiaal en zijn 4 à 5 verdiepingen hoog

5.4.4 Torenplein, Vleuten (Utrecht)

Puntentelling door middel van de placegame:

Comfort & Image: ●●●●●
 Access & Linkages: ●●●●●
 Uses & Activities: ●●●●●
 Sociability: ●●●●●

Figuur 27: Tekening Torenplein Vleuten (eigen werk, 2016)

Beargumentatie:

- Pas aangelegd, dus nog goed qua materialen
- Veel zitplekken in zon en schaduw
- Aantrekkelijke dorps bebouwing (westkant)
- Plein is zichtbaar in bestrating
- Oriëntatie op de kerk, verwarrend door meerdere kerken
- Duidelijke bewegwijzering
- Goede oversteeplekken voor de drukke weg
- Bushalte naar het treinstation van Vleuten en naar Kockengen gaat Haarzuilens.
- Ruim aanbod in voorzieningen
- Wekelijkse markt
- Druk bij de markt en winkels, maar niet op het plein zelf
- Veel ouderen
- Plekken die refereren aan vroeger, zoals oude foto's van Vleuten, schildertekeningen en historische gebouwen.
- Sociale contacten
- Muziek

Programma: twee supermarkten, drie drogisterijen, een bank, een snackbar, de Torenpleinkerk, de Torenpleinschool, fietsenwinkel, kapper, kastenwinkel, slagerij, café, boekhandel, slijterij, dierengezondheidszaak, doe-het-zelf winkel, de historische vereniging, pizza/pasta afhaalpunt, wijkbureau van Vleuten-De Meern.
 Gevelkenmerken: westkant: historisch, dorps, wisselende gevel, hoogte, kapvorm. Aan de oostkant is wat saai. Strakke rooilijn en drie verdiepingen zonder kap. Voor beide: Hoge plint in winkels

Referenties Koningsplein, Nijmegen

Figuur 28 t/m 30: Impressies Koningsplein (eigen werk, 2016)

Referenties Marienburg, Nijmegen

Figuur 31 t/m 33: Impressies Marienburg (eigen werk, 2016)

Referenties Torenplein, Vleuten (Utrecht)

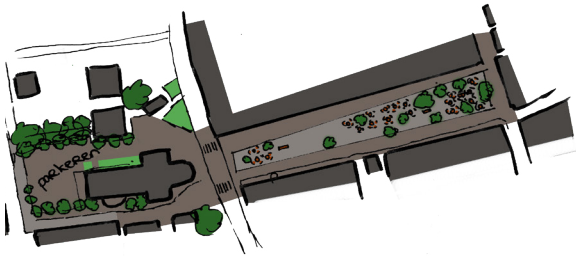
Figuur 34 t/m 36: Impressies Torenplein (eigen werk, 2016)

5.4.5 Kerkplein, Breukelen

Puntentelling door middel van de placegame:

Comfort & Image: ● ● ● ●
 Access & Linkages: ● ● ● ●
 Uses & Activities: ● ● ● ●
 Sociability: ● ● ● ●

Figuur 37: Tekening Kerkplein, Breukelen (eigen werk, 2016)

Beargumentatie:

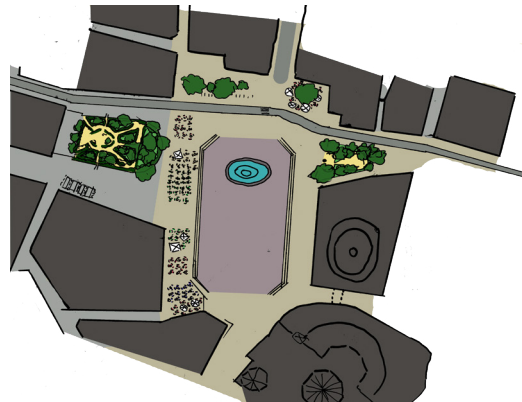
- Aantrekkelijke wisselende bebouwing
- Vrolijk ingerichte terrassen
- Zicht naar de Pieterskerk
- Veel zitplaatsen op terras, maar weinig op het plein
- Geen goede bewegwijzering, behalve voor verdere afstanden voor de fietser
- Zicht naar de kerk
- Een stukje verderop is een bushalte
- Veel activiteiten door de winkeliersvereniging georganiseerd, markten en thema dagen/avonden zoals een kunstmarkt, boekenmarkt, Spaanse avond etc. Ook is er een goede mix van winkels en horeca.
- Groepjes mensen, met name ouderen
- Gebruik maken van gevel en geveltuin
- Sociale contacten

Programma: Delicatessenwinkel, verlichting en elektronicazaak, kapper, opticien, speelgoedwinkel, woonaccessoires, ijssalon, kerk, drie+ kledingwinkels, schoen/kledingmaker, twee drogisterijen, reisbureau, vijf+ restaurant/café/lunchroom, twee juweliers, een makelaar, tabakspecialist, groente & fruit, twee bakkerijen, schoenenwinkel en een woonwinkel en Wereldwinkel.
 Gevelkenmerken: Licht wisselende rooilijn met verschillen in (lage) hoogte, materialen en dakvormen, hoge plinten.

5.4.6 Placa de la Verge, Valencia (Spanje)

Puntentelling door middel van de placegame:

Comfort & Image: ● ● ● ●
 Access & Linkages: ● ● ● ●
 Uses & Activities: ● ● ● ●
 Sociability: ● ● ● ●

Figuur 38: Tekening Koningsplein, Nijmegen (eigen werk, 2016)

Beargumentatie:

- Drukbezocht door bewoners en toeristen
- Historische gebouwen
- Fontein
- Autovrij
- Erg schoon, savonds is er meer troep
- Veel zitplekken, zowel in schaduw en zon. Ook traptreden en fonteinrand worden als zitrand gebruikt.
- Torens als oriëntatiepunt
- Verschillende toegangen en zichten
- Bus en taxi op een aangrenzend plein
- Geen goede bebording voor een toeristische plek als deze.
- Veel geplande activiteiten zoals terrassen, feesten en kunst.
- Spontane activiteiten zoals duiven voeren door kinderen.
- Weinig mix aan voorzieningen, weinig voeding voor het plein.
- Trots van bewoners, te zien aan tentoonstellen bebouwing en het watertribunaal.

Programma: Er is een bibliotheek, twee keer een pinautomaat en een bank, een kathedraal (waarvan de ingang niet aan het plein), basilica, paleisgebouw en een apotheek, voor de rest is er met name horeca.

Gevelkenmerken: Lichte kleuren en historische uitstraling. Verschil tussen bebouwing in rooilijn, hoogte en dakvorm. Tussen de gebouwen hangen lijnen, waar schermen overheen gehangen kunnen worden voor schaduw op het plein.

Referenties Kerkplein, Breukelen

Figuur 39 t/m 41: Impressies Kerkplein (eigen werk, 2016)

Referenties Placa de la Verge, Valencia (Spanje)

Figuur 42 t/m 44: Impressies Placa de la Verge (eigen werk, 2016)

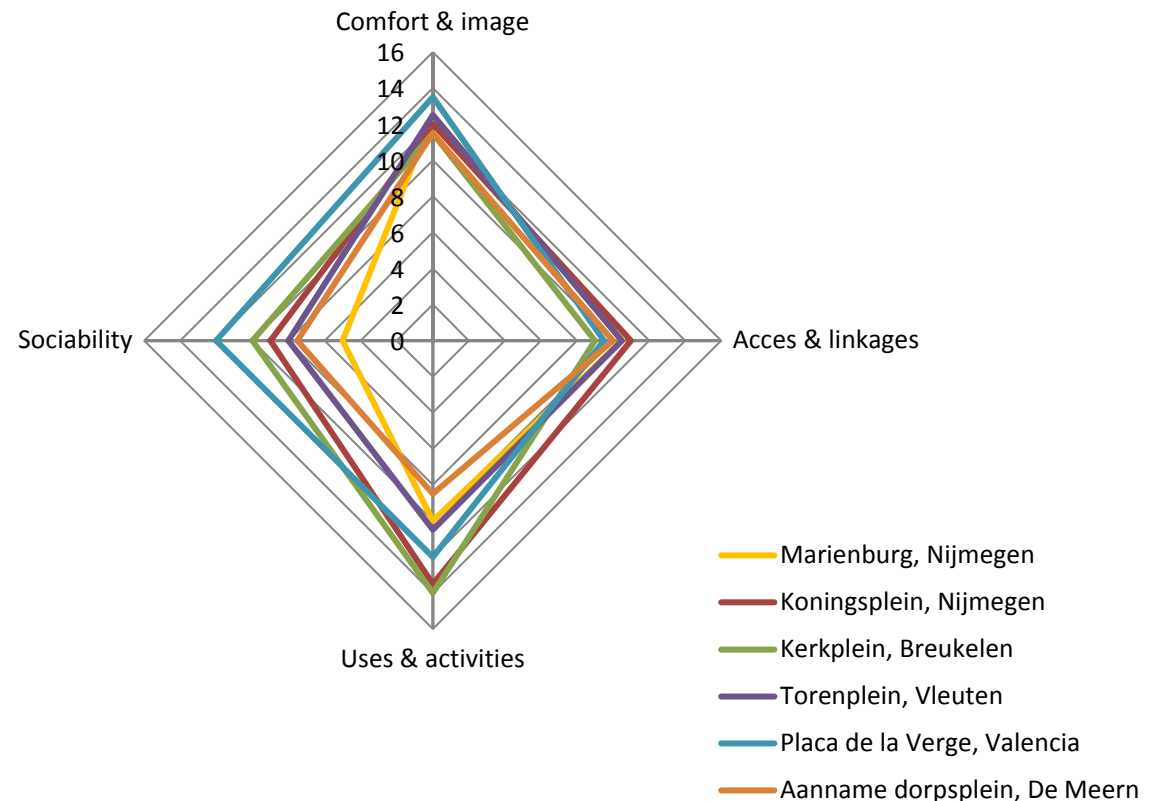
5.5 Conclusie uit pleinvergelijking

In paragraaf 5.2 is te lezen hoe het toekomstige Dorpsplein scoort op de Kevin Lynch theorie en de theorie van PPS. In paragraaf 5.3 werd een conclusie uit de theorieën en toepassingen gehaald. Daarna is in paragraaf 5.4 bekeken hoe andere pleinen functioneren en wat het Dorpsplein hiervan kan leren. Wanneer de scorelijn in de grafiek van het Dorpsplein wordt vergeleken met de andere onderzochte pleinen kan er geconcludeerd worden dat het Dorpsplein niet goed scoort op het gebruik, activiteiten en het sociale aspect. Wel scoort het Dorpsplein goed op comfort en imago.

Zoals te zien in figuur 45 scoren het Kerkplein in Breukelen, het Koningsplein in Nijmegen en het Placa de la Verge in Valencia bij deze sociability en uses & activities hoog. Opvallend is dat de eerste twee pleinen duidelijk omsloten zijn door bebouwing, passend bij het karakter van de plek. Placa de la Verge is minder duidelijk omsloten, maar door de grote schaal en daarbij ook de grotere massa's van de bebouwing is de omsluiting duidelijk. Hierbij helpen ook de terrassen die een soort rand vormen.

Deze plekken hebben veel spontane, maar ook veel geplande activiteiten, wat zorgt voor levendigheid. Activiteiten zijn bij het Koningsplein bijvoorbeeld het winkelen, door een goede mix van aanbod van voorzieningen, en zitten op het terras. Terwijl op Placa de la Verge veel spontane evenementen zijn, zoals het voeren van de duiven, het zitten bij de fontein en het kijken bij de straatartiesten. Ook zijn er op deze plek feesten en kunstprojecten te vinden. Wat vooral het Kerkplein goed doet, is de relatie van een winkel tot de openbare ruimte: er is een gevoel van eigenaarschap en dit zorgt voor levendigheid. Het Koningsplein fleurt vooral de plek op door de vele gekleurde stoeltjes op het terras en de olijfbomen, het plein krijgt hierdoor een eigen sfeer. Naast de theorieën en toepassingen blijkt ook uit de vergelijking nogmaals dat het Dorpsplein beter omsloten moet worden en meer aanleiding nodig heeft om op het plein te verblijven. Volgens Peeters kan dit gedaan worden door middel van bebouwing en dubbelgebruik, wat zorgt voor meerdere leefstijlen en mee levendigheid. Ook zullen geplande activiteiten het Dorpsplein helpen levendig te worden, zoals zij dit bij de andere goed scorende pleinen doen. Wanneer de gevels beter gebruikt worden zoals bij het Kerkplein zou ook het plein meer gevoed worden door de bebouwing en de overgang tussen gevel en plein verzachten, zoals ook Sitte beaamt.

Vergelijking aspecten voor een succesvol plein

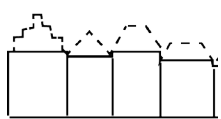

Figuur 45: Grafiek vergelijking uitslagen pleinenvergelijking (eigen werk, 2016)

Hoofdstuk 6 - Huidig beleid over de pleinranden

Er zijn analyses gedaan over de plek en in vergelijking met andere pleinen. De fysieke elementen van het plein zijn onderzocht evenals de wijze waarop men

het toekomstige plein kan gaan beleven. Uit hoofdstuk 5 bleek dat de geslotenheid en de pleinranden erg belangrijk zijn. Gemeente Utrecht heeft al visies en kaders opgesteld voor de plek, om bepaalde randvoorwaarden vast te stellen. In dit hoofdstuk wordt het beleid wat van toepassing is op het Dorpsplein en zijn randen besproken en er wordt gekeken naar de huidige voorzieningen en grondeigendommen die invloed kunnen hebben op het verloop van het proces of ontwerp.

6.1 Gebiedsvisie van centrumgebied De Meern

In de Gebiedsvisie van het centrumgebied De Meern wordt vermeld dat de voorzieningen voornamelijk geconcentreerd zijn aan de historische linten. Ook is er een winkelcentrum aan het Mereveldplein, dat onlangs nog is verbeterd. Om de voorzieningen te behouden en zoveel mogelijk te versterken, is het van belang detailhandel zoveel mogelijk te concentreren. Ook wordt er gedacht aan versterking van de horeca in het gebied. Een uitgangspunt dat in de visie wordt genoemd is dat de consument een zo compleet en aantrekkelijk mogelijk aanbod geboden wordt, passend bij de aard en omvang van het verzorgingsgebied, maar tegelijkertijd dient er ook voor de ondernemers een uitzicht op een blijvend goed functioneren geboden te worden. Volgens de visie kent De Meern al een vrij compleet aanbod, maar kan er door modernisering, schaalvergroting en ruimtelijke concentratie beter op de wensen van de consument worden ingespeeld.

Toenemende concurrentie neemt in de directe omgeving toe. Daarom is er besloten om een boodschappen-plus winkelcentrum te realiseren, voornamelijk gericht op eigen inwoners. Belangrijk daarvoor is de dagelijkse artikelensector (supermarkt, levensmiddelen, drogisterij) en een aanvulling daarop in de vorm van horeca en zakelijke en consumentgerichte dienstverlening. Voor De Meern is juist die combinatie van voorzieningen van belang, zodat het voor een levendig centrum kan zorgen (Gemeente Utrecht, 2007).

6.2 Woonvisie 2009-2019 'Wonen in een sterke stad'

In de Woonvisie 2009-2019 'Wonen in een sterke stad' staat de doelstelling om alle toekomstige nieuwbouw (behalve

specifieke starterswoningen) levensloopbestendig te maken, zodat men geen seniorenwoningen hoeft te bouwen en de woningen voor verschillende doelgroepen geschikt zijn. Deze woningen zullen ook geschikt zijn voor senioren, zeker wanneer deze dichtbij voorzieningen zijn. Uit een analyse van de woningvoorraad van De Meern blijkt dat deze woningen een belangrijke aanvulling zouden zijn op het huidige eenzijdige aanbod van vooral eengezinswoningen. De combinatie van de woningvoorraad en de demografische ontwikkelingen laat zien dat het tekort aan levensloopbestendige woningen steeds groeit. Een andere opvallende doelstelling is dat er meer woningen in de vorm van particulier opdrachtgeverschap moeten worden gerealiseerd. Volgens de doelstelling moet er over de mogelijkheden nagedacht worden in De Meern (Gemeente Utrecht, 2010).

6.3 Stedenbouwkundig Programma van Eisen

Uit het SPvE blijkt dat er nieuwbouw rond het plein kan komen. Er kan een woongebouw van maximaal drie bouwlagen gebouwd worden met kap aan de noordkant van het plein (circa 13,50 meter hoog). In de plint kan er een commerciële ruimte gemaakt worden. Volgens het SPvE is het ontwerp van de gevel van belang voor de levendigheid op het toekomstige plein (Gemeente Utrecht, 2014).

6.4 Bestemmingsplan

In 2011 werd de locatie van Castellum Novum in een bestemmingsplan 'Castellum Novum, De Meern, onherroepelijk (zie projectenkaart paragraaf 1.5). De locatie krijgt de functie 'gemengd'. In de toelichting staat vermeld dat het gebouw ruimte krijgt op de begane grond voor winkels en

dienstverlening. Ook is er ruimte voor maximaal 400m² bruto vloeroppervlak aan horeca (categorie B t/m D2) (bijlage 2). Op de verdiepingen zijn er woningen. Ook blijkt hieruit dat de maximale bouwhoogte 13.50 meter is met een maximale goothoogte van 11.50 meter. Ruimtelijk en architectonisch moet het gebouw passen in het gewenste beeld voor het Hart van De Meern (Gemeente Utrecht, 2007).

6.5 Huidige voorzieningen

Hieronder is weergegeven waar en wat voor functies er bestaan in de huidige situatie met de bestemming detailhandel, horeca en dienstverlening.

Figuur 47: Voorzieningen in kaart (eigen werk, 2016)

6.6 Mening bewoners, adviseur en wijkraadvoorzitter

Mevrouw Lieshout-Andersen, van AMlandskab, een bureau voor strategie, participatie en ontwerp geeft aan dat vooral horeca goed zou zijn voor de sfeer en levendigheid van het plein. Zij heeft ook onderzoek gedaan naar hoe je jongeren beter kunt betrekken bij een plan. Jongeren missen activiteiten in De Meern en horeca zou voor hen een fijne ontmoetingsplek kunnen zijn (persoonlijke mededeling, 18 maart 2016). Ook de wijkraadvoorzitter van Vleuten-De Meern bevestigt dit: jongeren en ouderen zijn de grootste groep in De Meern en het Dorpsplein moet meer een sociale plek dan een winkelplek worden. Ook is er nog niet veel horeca aanbod naast een aantal restaurant, een kroegje en koffiehuis (persoonlijke mededeling, 9 maart 2016).

De bewoners bevestigen deze twee meningen, zowel in persoonlijke gesprekken op straat en volgens beleidsdocumenten. Uit het SPvE blijkt dat bewoners vooral graag horeca willen en dat er behoefte is aan een feestzaal. Ook blijkt dat er vooral vraag is naar (ouderen)appartementen die dicht bij voorzieningen zijn en zorgwoningen. Het plein moet volgens bewoners omgeven worden door wanden en men moet beter bij het water kunnen komen. Voor het Schiemanterrein is er meer vraag naar starterswoningen, maar voor de tussentijd zou er tijdelijke horeca kunnen komen volgens de bewoners. Als kernpunt blijkt vooral dat er ruimte moet zijn voor evenementen en ontmoeting en ziet men het Hart van De Meern liever levendig dan rustig (Gemeente Utrecht, 2014).

6.7 Eigendomssituatie

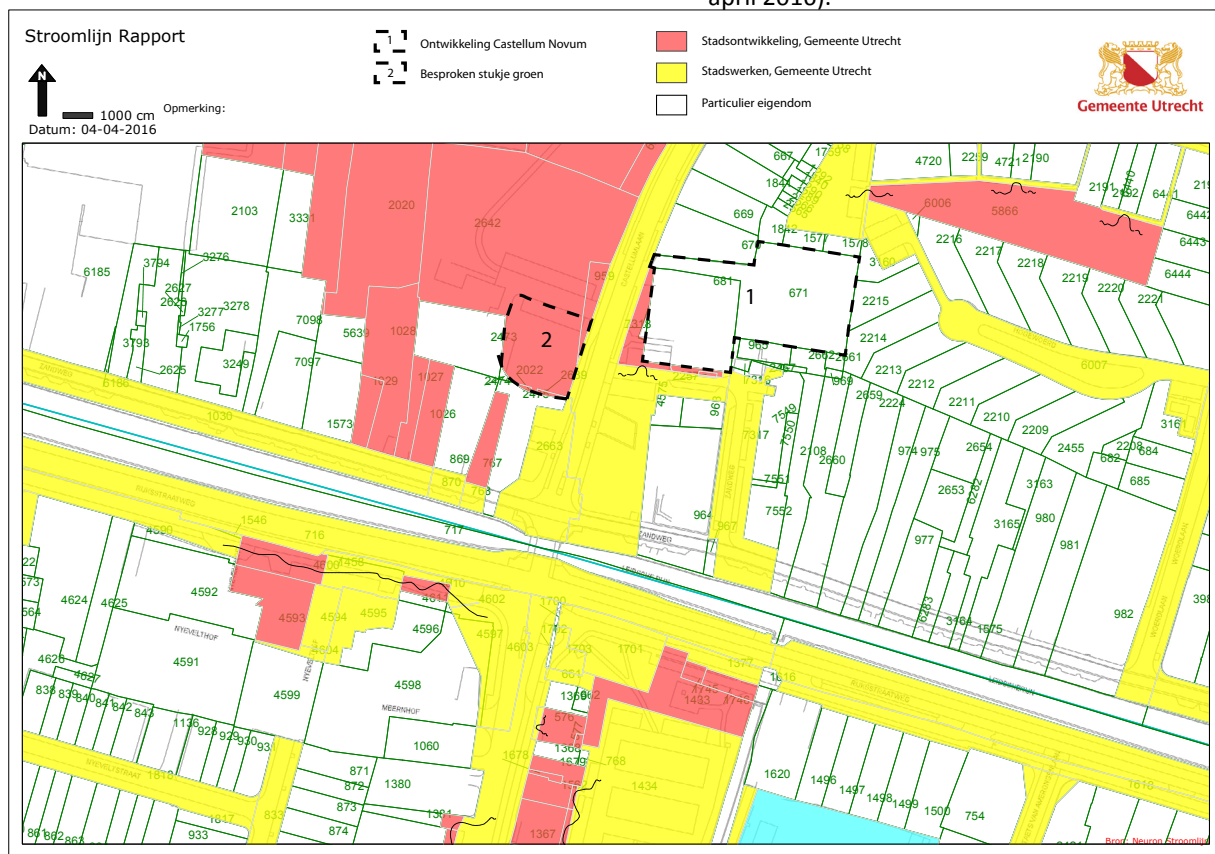
De eigendomssituatie is te zien in figuur 48. De grond van Castellum Novum is gekocht door NL Properties BV. En wordt ontwikkeld door vastgoedontwikkelaar Ten Brinke. De grond aan de westkant van het plein ter hoogte van het groen voor de fitnessschool is in eigendom van de Gemeente Utrecht, Stadsontwikkeling. Hiervoor is een overeenkomst met de Bon Groep om te gaan ontwikkelen. Dit is een kans voor het gebied, omdat er zekerheid is van ontwikkeling van het Schiemanterrein. De grond ter hoogte van het gebouw van de fietsenwinkel en het Argentijnse restaurant en de sportschool is particulier eigendom. Volgens gebiedsmanager de heer Bleijs is het voor deze grondeigenaren waarschijnlijk niet rendabel om te gaan ontwikkelen. De Gemeente Utrecht zou deze panden kunnen aankopen om te herontwikkelen, maar dat gaan ze niet doen. (persoonlijke mededeling, 28 april 2016).

6.8 Conclusie

Vanuit het beleid kan geconcludeerd worden dat de lintbebouwing versterkt moet worden en leegstaande gebouwen plaats moeten maken voor een nieuwe functie. Duidelijk wordt dat er vooral vraag is naar ouderen woningen en levensloopbestendig wonen. De gronden zijn van verschillende eigenaren, voor het Schiemanterrein en Castellum Novum liggen daar overeenkomsten voor. De particulieren eigendommen in het gebied blijven waarschijnlijk hoe ze zijn, omdat de eigenaren niet het belang hebben te herontwikkelen en de gemeente deze panden niet wil aankopen.

Uit het beleid en uit het advies van de deskundigen blijkt dat het vooral van belang is dat er functies om het plein komen die input geven aan het plein. Dit zijn bijvoorbeeld horeca met een terras en detailhandel dat gebruikt maakt van zijn gevel. Het blijft de vraag wat voor voorzieningen en ondernemers er daadwerkelijk komen, omdat dat niet vastgelegd kan worden. Het initiatief moet vooral vanuit de ondernemers komen en het ligt aan de markt.

Uit de meningen van de deskundigen en de bewoners uit paragraaf 6.6 blijkt dat een belangrijke functie horeca kan zijn. Deze functie brengt gezelligheid voor jong en oud en kan een ontmoetingsplek maken.

Figuur 48: Grondeigendommen in kaart d.m.v. het programma Stroomlijn van de gemeente (Gemeente Utrecht, 2016)

Hoofdstuk 7 - Placemaking

Bij ontwikkelingen in de openbare ruimte wordt vaak nagedacht over burgerparticipatie. Gemeente Utrecht maakt gebruik van de zogenaamde participatieladder. De participatieladder gaat van niveau 'informer' tot en met '(mee)beslissen'. Placemaking valt tussen de niveaus van co-creatie en (mee) beslissen. Bij een gebied zoals het Hart van De Meern is het van belang dat bewoners worden betrokken bij de vele ontwikkelingen. Er is voor gekozen om Placemaking te onderzoeken, omdat dit nog redelijk onbekend is bij de gemeente en uitgaat van een hoog participatieniveau die niet alleen invloed heeft op een ontwerp, maar ook op het sociale aspect van een buurt. In dit hoofdstuk leest u de theorie achter Placemaking, maar ook hoe dit in de praktijk wordt uitgevoerd en wat de effecten hiervan zijn. In paragraaf 5.1 t/m 5.3 en de pleinenvergelijking in 5.4 is een deel van placemaking al kort besproken. Placemaking is een manier van werken waarbij de locatie een plek moet worden waar men graag is. Dit gegeven is van belang voor de hoofdvraag hoe het Dorpsplein 'het' plein kan worden waar gebruikers graag willen verblijven. Voor dit hoofdstuk is veel onderzoek gedaan dat terug te lezen is in bijlage 3. Hierin zijn ook de interviews met experts verwerkt en voorbeeldprojecten benoemd.

7.1 Actualiteit

Placemaking vindt zijn roots al rond 1960. Volgens het onderzoek van Massachusetts Institute of Technology (nader te noemen: MIT) was placemaking al terug te vinden in het werk van Jane Jacobs, Kevin Lynch en William Whyte. Zij ontwikkelden een nieuw soort denken over het ontwerp en het programma door als basis voor publieke plekken de kennis en mening van gebruikers en de gemeenschap te gebruiken. Het is een vorm van stadsplanning waarin de gebruiker centraal staat. Deze manier van denken begon als een reactie op de slechte publieke plekken. Het is door de tijd heen verbreed naar het denken over gezond leven, opbouw van de sociale leefomgeving, economisch herstel, ontwikkeling voor kinderen en luisteren naar bewoners. Placemaking is vandaag de dag ambitieus en optimistisch volgens MIT, als basis is het doel van Placemaking de kwaliteit van een plek verbeteren en de levens van de gemeenschap eromheen (Massachusetts Institute of Technology, 2013). Er is een discussie gaande over de tactische stedenbouw en de relatie met het sociale

aspect en de rol van de overheid hierin. In artikel 'Hacking Public Space With the Designers Who Invented Park(ing) Day' wordt door John Bela, een stedenbouwkundige, landschapsarchitect en opstarter van Rebargroup, benoemd dat het 'hacken' van een openbare ruimte inhoudt dat de plek op een andere manier gebruikt wordt dan waar deze voor bedoeld is. Een voorbeeld hiervan is een onderbenutte parkeerplaats voor een week veranderen tot terras of parkje. Acties als deze leiden tot hervorming van plannen in de stad. Opvallend is dat ook overheden tactieken van deze 'tactische stedenbouw' willen gebruiken, denk hierbij bijvoorbeeld aan tijdelijke invulling van terreinen. Steden willen graag opschalen en de publieke ruimte voor iets gebruiken waar de maatschappij wat aan heeft. Het is een soort revolutie vanuit het publiek door middel van het hacken van een ruimte. Vaak houdt een starre bureaucratie dit tegen, maar er zijn steeds meer politici die daar vanaf stappen en meewerken aan deze guerrilla tactieken. Hierdoor verandert de stad van onderaf en bovenaf. Bela geeft aan dat hij nieuwsgierig is naar het potentieel om Placemaking op lange termijn de stad te transformeren en hoe dat in de organisaties vorm krijgt (Bela, 2015).

In het artikel When "Lighter, Quicker, Cheaper" Is Not Enough van Project of Public Spaces wordt hierop gereageerd; de 'gewone' mens zou in staat zijn de publieke plekken te hacken. Dit gebeurt steeds vaker en hierdoor moeten gemeenten en politici wel instemmen met dit soort zaken. Hoe moeilijk er gedaan wordt met regels, de overheden zullen zien dat er steeds weer nieuwe bewegingen opkomen met nieuwe ideeën over hoe de stad eruit zou moeten zien. Overheden die zelf aan Placemaking willen doen, zien het te vaak als uitkomst en niet als proces. Met alleen stoelen neerzetten, kom je er niet (Project for Public Spaces, 2015). De besluiten over stedenbouw en inrichting moeten dus goed doordacht worden wanneer het door gemeenten wordt uitgevoerd en de besluiten zullen ruimte moeten creëren voor nieuwe mogelijkheden en ideeën van gebruikers in de toekomst.

7.2 Wat is Placemaking?

Project for Public Places (PPS) heeft Placemaking als proces/methode bedacht (zie ook paragraaf 5.1). Dit omdat ze vonden dat het zonde is om alleen burgers om feedback te vragen, terwijl de gebruikers juist het meest weten over de problemen en sterke kanten van een plek, zij zijn de experts van de plek. Placemaking is volgens hen een manier van kijken vanaf verschillende kanten naar ontwerp en management van

openbare ruimte. Het simpel betrekken van bewoners voor informatie is een belangrijk aspect, om achter hun behoeften en ideeën te komen. Placemaking kan gebruikt worden voor alle ontmoetingsplekken in een gemeenschap, denk aan straten, parken, gebouwen en andere publieke plekken. Op deze manier worden plekken meer uitnodigend, en is er meer interactie tussen mensen en meer betrokkenheid (Project for Public Spaces and Metropolitan Planning Council, 2008).

Het concept van Placemaking is gebaseerd op de aanname dat succesvolle publieke ruimtes levendig, veilig en uniek moeten zijn. Het doel van Placemaking is een integrale samenhang van bebouwing, infrastructuur en groen, waar mensen elkaar ontmoeten. Een ander doel is door middel van Placemaking gevoel en inzicht te krijgen in de manier waarop stadsbewoners plekken in de stad en hun leefomgeving ervaren. Het uitgangspunt daarbij is dat de publieke ruimtes een verlengstuk zijn van de gemeenschap. Door goede publieke ruimtes wordt de gemeenschapszin versterkt. Een plek is volgens Placemaking een bruikbare ruimte, met veel functies, waarden en energie (Van Hall Larenstein, 2013).

Volgens Vrouwdeunt, oprichtster van de Stedenfabriek, is niet alleen deze waarde van belang, maar ook het proces door Placemaking, waardoor er uiteindelijk niet alleen meer kwaliteit en waarde van de plek ontstaan maar ook minder kosten (persoonlijke mededeling, 11 maart 2016). De directeur van Stichting Fabriek onderschrijft dit. Fabriek wil dat er op een plek roering ontstaat en er een nieuwe waarde wordt ontwikkeld; dit kan bijvoorbeeld zijn dat de gebruikers anders omgaan met de plek, anders omgaan met elkaar, maar ook dat de plek een financiële of economische waarde krijgt. Gebruikers geven dan een nieuwe betekenis aan een plek (persoonlijke mededeling, 16 maart 2016).

Resultaten:

Programma van eisen voor een herinrichting
Beheersplan van de fysieke ruimte
Participatieplan
Activiteitenplan
Visie
Citymarketing

Effecten:

Verbeterde relatie tussen burgers en gemeente
Openbare ruimte wordt hoger gewaardeerd
Positief effect op woningmarkt
Winst in tijd, effectiever proces
Trots
Vergroot gevoel van eigenaarschap
Beter gebruik van de plek
Levensduur van de openbare ruimte
Gemeenschap krijgt meer een stem
Gemeenschap verbeterd
Waarde van de plek stijgt (qua beleving en economisch)
Nieuwe betekenis aan een plek

Figuur 49: Schapen in het Daalsepark (Mondo, 2016)

Figuur 50: Muurschildering in het Daalsepark (DUIC, 2016)

7.3 Regels & voorwaarden

Wanneer is een plek geschikt voor Placemaking? Volgens het document 'Een plek om trots op te zijn, Palenstein jouw plek in Zoetermeer' is er een aantal voorwaarden waar de plek aan moet voldoen, wil het traject succesvol zijn. Hieruit blijkt dat het project zowel onder bewoners als in de politiek draagvlak moet hebben en er een bepaald budget beschikbaar moet zijn voor de herinrichting en het participatietraject. Voor het ontwerp moeten duidelijke kaders/randvoorwaarden gesteld worden. Er moet vooral goed de tijd genomen worden voor het werven van deelnemers aan de placegames, het uitzoeken van de stakeholders en de praktische organisatie van de bijeenkomsten. Het lijstje met voorwaarden waar een plek aan moet voldoen kunt u lezen in bijlage 3 (Gemeente Zoetermeer., JSO Expertisecentrum, 2012)

In het onderzoek 'Planning by surprise' wordt benoemd dat het van belang is om kwantitatief en kwalitatief onderzoek te doen, omdat de waarde van een plek moeilijk in kaart te brengen is. Publieke ruimte wordt daarbij op vier manieren gekarakteriseerd: in termen van gezelligheid, toegankelijkheid en verbondenheid, comfort, en beeldvorming en gebruik en activiteiten. De kwalitatieve en kwantitatieve beoordelingscriteria per karakteristiek zijn door dit onderzoek vertaald vanuit het diagram uit paragraaf 5.1, wat door PPS is ontwikkeld. (De vertaling hiervan kunt u vinden in bijlage 3) Van belang is ook om op verschillende tijden en dagen naar een plek te gaan, omdat er anders sprake is van een momentopname (Van Hall Larenstein, 2013).

Een hulpmiddel bij Placemaking om de gebruikers een plek te laten beoordelen is de placegame. Een voorbeeld van een placegame is te vinden in bijlage 3. Het kwantitatieve deel is ook gebruikt bij de pleinenvergelijking in paragraaf 5.4. Mevrouw de Jong heeft een toelichting gegeven op de uitwerking van zo'n placegame. Er is hierbij een deel waarmee gebruikers een cijfer per element kunnen geven en een kwalitatief deel waarbij men ideeën kan inbrengen voor het project. Er zijn verschillende groepjes die naar buiten te gaan om een placegame uit te voeren zoals: jongeren, ouderen, ondernemers etc. Uit de cijfers kunnen conclusies gehaald worden. In een project in Purmerend had volgens mevrouw de Jong het parkeren heel hoog gescoord. Dus dat was goed en de gemeente had als uitgangspunt aangegeven dat het aantal parkeerplekken hetzelfde moest blijven. Achteraf bleek dat wanneer je verder denkt over dat cijfer je daar ook weer kennis uit kunt halen. Waarom is heeft het parkeren zo

hoog gescoord, omdat er een teveel is aan parkeerplekken die zelf s'avonds en in het weekend leeg bleven. Uit de placegames van de groepen kan weer verder richting een ontwerp gewerkt worden. Ze denken bijvoorbeeld na over wat er op korte en lange termijn uitgevoerd kan worden. Zo maken de groepen eerst per groep een ontwerp en bespreken het met de andere groepen. Hieruit moet een soort gemene deler gevonden worden zodat hierop een totaalontwerp kan worden gebaseerd, wat uitgewerkt kan worden door een ontwerper als een landschapsarchitect. Dit ontwerp wordt nog teruggekoppeld en kan wat gewijzigd worden (persoonlijke mededeling, 3 maart 2016).

PPS heeft de 'Power of 10+' bedacht. In een stad moeten minstens 10 waardevolle plekken zijn en op die plekken moeten er weer minstens 10 dingen te doen zijn of redenen om er te zijn. Deze 10 plekken in de stad met 10 dingen te doen/redenen om er te zijn zorgen voor de ervaringen die mensen hebben in een stad. Het gaat PPS met name om dat deze activiteiten afwisselend, dynamisch en van kwaliteit kunnen zijn. Door meerdere functies op een plek te hebben, wordt de plek ook beter bezocht (Project for Public Spaces and Metropolitan Planning Council, 2008). Naast activiteiten wordt door het onderzoek 'De ideale openbare ruimte' geadviseerd om kale muren te vermijden, levendige randen te stimuleren en triangulatie (het combineren van verschillende theorieën) te gebruiken (Smulders, 2010). In het artikel 'Succesvolle openbare ruimtes met Placemaking' wordt ook de vertaling van de elf uitgangspunten van Placemaking volgens PPS genoemd. Deze zijn te lezen in bijlage 3. (Project for Public Spaces and Metropolitan Planning Council, 2008)

7.4 Proces

Het proces is bij Placemaking van belang, in paragraaf 7.2 kunt u lezen dat het proces ervoor zorgt dat kennis van bewoners beter wordt gebruikt, meer draagvlak oplevert en voor minder kosten zorgt.

Uit het onderzoek 'De ideale openbare ruimte' blijkt dat wanneer de gebruikers vanaf het begin betrokken worden bij de ontwikkeling, de kansen op een succesvolle plek worden vergroot. De betrokkenheid levert een positieve bijdrage aan een maatschappelijk waardevolle openbare ruimte. Ook is de betrokkenheid van professionals van belang. Het ontwerpen van de openbare ruimte vraagt om specialistische kennis. Ook is dit nodig voor het beheer en exploitatie van de plek. Naast de begeleidende taak wordt er ook van belang gesteld dat

een professional verschillende informatie kan verzamelen en gebruiken (Smulders, 2010).

Een top-down planning of een bottom-upplanning sluiten beide niet aan bij het proces van Placemaking, volgens 'Planning by Surprise'. Dit is omdat beide planningen uitgaan van een vaste volgorde zoals bijvoorbeeld eerst gebouwen maken, dan de openbare ruimte en dan kijken hoe de mensen het gaan gebruiken.

Bij Placemaking moet alles gaan om de energie die leeft binnen een plek. Het begint dus bij het herkennen van levendigheid en dynamiek in het stedelijk weefsel. Hierna kan men kijken hoe deze levendigheid en dynamiek versterkt kunnen worden door middel van gebouwen, groenstructuren en dergelijke. Placemaking start dus bij het in kaart brengen van het leven van mensen in de stad (Van Hall Larenstein, 2013). PPS is het hiermee eens, volgens hen is het niet een vast proces. Het proces moet vaak aangepast worden aan de verschillende omstandigheden in de gemeenschap. Wanneer men meer ervaring in het placemaken krijgt, zal men manieren vinden die het beste werken per gemeenschap. (Project for Public Spaces and Metropolitan Planning Council, 2008). Volgens MIT is het proces van Placemaking minder in stappen, het blijft een proces. In figuur 51 is te zien hoe zij Placemaking als een cyclus zien.

Volgens De Jong is een meerwaarde van het proces dat gemeenten beter nadenken over eisen die ze stellen aan een ontwerp of plek. Bij Placemaking moet men bij het begin aangeven wat de voorwaarden zijn van een locatie en daarbij probeert men de medewerkers van bijvoorbeeld de gemeente aan het denken te zetten. Waarom moet deze boom vervangen worden door een zelfde soort boom, is dit bijvoorbeeld echt wel nodig als het niet in een bomenstructuur staat? Volgens mevrouw De Jong zijn er steeds meer acties die de bewoners zelf onder begeleiding van de gemeente kunnen realiseren, zoals schuren verven of een steiger bouwen. De gemeente kijkt hierbij mee of alles aan de eisen voldoet (persoonlijke mededeling, 3 maart 2016).

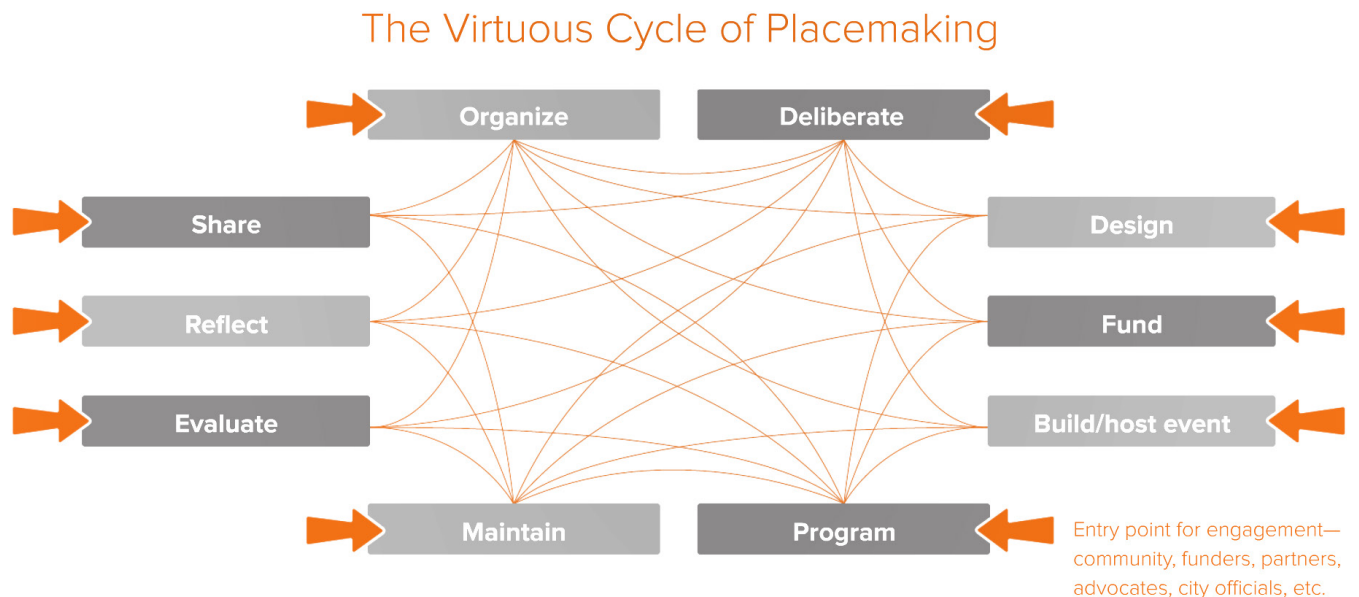
Stichting Fabrikaat houdt zich vooral bezig met tijdelijke Placemaking, volgens hen gaat het er vooral om dat je eerst een kader/idee schept en daardoor belanghebbende erbij kan betrekken, er moet iets zijn wat je prikkelt. Het proces is volgens hen niet te voorspellen, je kan niet voor andere bepalen wat hun belang is. De stichting start met een kunstproject, waaruit veel verschillende andere dingen vloeien.

Dit soort projecten initieert de stichting vooral zelf en zoeken ze daarbij samenwerkingspartners. Zij hopen dat er in de toekomst ook door gemeentes worden gevraagd, om een locatie tijdelijk in te richten, omdat de stichting zich vooral wil inzetten voor maatschappelijke issues (persoonlijke mededeling, 16 maart 2016).

Een conceptstappenplan voor een plek is:

1. Identificeren van belanghebbende.
2. Verzamelen van gegevens.
3. Placegames met belanghebbende uitvoeren.
4. Ideeën omzetten tot een visie
5. De visie omzetten tot een ontwerp
6. Maak een verslag en presentatie van het uiteindelijke plan
7. Korte termijn acties uitvoeren
8. Uitvoering lange termijn acties
9. Evalueren (Project for Public Spaces and Metropolitan Planning Council, 2008).

In bijlage 3 is een uitgebreid concept stappenplan met uitleg te vinden.

Figuur 51: Het proces van Placemaking (Massachusetts Institute of Technology, 2013)

De heer Therry, landschapsarchitect bij West8, vertelt dat wanneer men een terrein tijdelijk inricht dat men dan vooral moet letten op wat er in een periode van 10-15 jaar kan gebeuren met de plek. Men moet zeker reageren op de tijdelijkheid, maar het is wel van belang dat men de plek dan zo vormgeeft dat het duidelijk tijdelijk is. Wanneer er een beuk wordt geplant en er 25 jaar later eindelijk gebouwd gaat worden, heeft die volgroeide beuk opeens veel meer waarde gekregen. Een trend die daar goed op inspeelt, is Urban Farming. De moestuintjes kan men op veel plekken kwijt en iedereen weet dat het tijdelijk is. Een voorbeeld hiervan staat in figuur 52 en in bijlage 3 (persoonlijke mededeling, 21 maart 2016).

Figuur 52: Tuin aan de Maas (eigen werk, 2016)

7.5 Placemaking & storytelling

Mensen hebben allemaal eigen ervaringen, gedachten en herinneringen aan een plek en delen deze ook weer met andere mensen. Zo ontstaan er gezamenlijke ervaringen en geschiedenissen van een plek. Dit zijn vooral de onmeetbare aspecten van een plek. Plekken krijgen hierdoor ook hun sociale, psychische en misschien wel mythische werkelijkheid, die ontstaan is uit verhalen, geschiedenis en imago's. Een plek krijgt hierdoor meer persoonlijkheid, eigenheid en identiteit. Voorbeelden hiervan worden in 'Planning by surprise' genoemd. Denk bijvoorbeeld aan Brighton dat bekend is van zijn beroemde pier of Aberdeen dat bekend is van een filmpje waarin een zeemeewuurschip steelt of Eindhoven dat veel plekken heeft die refereren aan de geschiedenis als Lichtstad. Verhalen geven dus waarde aan een plek. Maar het hoeft niet een waarde voor een hele stad te zijn. Het kan ook om verhalen gaan waar kinderen een boomhut hebben gemaakt of een plekje waar er altijd jeu de boule gespeeld wordt. Die narratieve waarde ontbreekt volgens 'Planning by surprise' bij Placemaking en daarbij zou storytelling een goede aanvulling

kunnen zijn. Door de narratieve waarde wordt ook een beeld of imago geschetst voor mensen die de plek nog niet kennen. Verhalen zijn dus van belang om inzicht te krijgen in de relatie van de mensen met een plek.

Citymarketing wordt eigenlijk ook op deze manier gedaan. Er wordt een specifiek verhaal of kenmerk van een stad uitvergroot. De identiteit van de stad wordt dus gebruikt. Citymarketing wordt vooral gebruikt om een stad te profileren voor bijvoorbeeld bedrijven, inwoners maar ook toeristen (Van Hall Larenstein, 2013).

Stichting Fabrikaat gebruikt als kader vooral de geschiedenis van de plek die de kunstenaar moet meenemen in zijn project. Het kan hierbij gaan om historisch erfgoed of de kwaliteiten van de plek. Het is het verhaal van de plek die mensen inspireert om zich tot een bepaalde manier er toe te verhouden (persoonlijke mededeling, 16 maart 2016).

7.6 Conclusie

Placemaking gaat voornamelijk om een plek meerwaarde te geven in de openbare ruimte, maar ook in het proces met belanghebbenden. Door middel van Placemaking krijgt niet alleen de publieke plek een boost, maar ook de sociale samenhang in de buurt wordt verbeterd door het proces en meedenken zelf, maar ook nog na het project. Er kunnen meerdere trajecten in worden gegaan: Placemaking voor een definitief ontwerp en tijdelijke Placemaking trajecten die het gebied een boost kunnen geven. Placemaking biedt veel voordelen, maar heeft ook veel voorwaarden wil het succesvol zijn. Bij een succesvol Placemakingtraject zijn de effecten niet alleen een prettigere openbare ruimte, maar ook een verhoogd draagvlak, en winst op tijd en geld bij de besluitvorming. Minder hieraan is dat het veel tijd en energie kan kosten, dit moet het voordeel waard zijn.

Voorwaarden van een succesvol Placemaking traject zijn (politiek) draagvlak om de plek aan te pakken en de gebruikers te laten participeren. Deze plek moet belangrijk zijn voor de buurt. Vooraf moeten er duidelijke kaders gesteld worden met een bepaald budget voor de herinrichting en het participatietraject, om realistische oplossingen te bedenken. Er moet veel tijd genomen worden voor de belanghebbende, het proces en de werving van de toekomstige gebruikers. Binnen de organisatie is enthousiasme en geduld erg belangrijk!

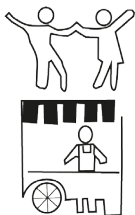
Het proces en doorlooptijd verschilt per traject, maar heeft vaak wel dezelfde stappen. Bij definitieve Placemaking gaat het vooral om de plek samen beoordelen en hierna

een ontwerp maken. Bij tijdelijke Placemaking trajecten kan men samen met de gebruikers op een tijdelijk ontwerp komen of kan men door middel van kunst het proces op gang brengen (bijlage 4, Het kartonnen huis).

Placemaking kon op het Dorpsplein goed gebruikt worden. Aan de voorwaarden die Placemaking stelt, voldeed het plein. Er is politiek draagvlak om het Dorpsplein en het Hart van De Meern te creëren zowel voor de plek als voor het betrekken van de gebruikers. Ook is er budget voor de ontwikkeling van het Hart van De Meern en het participatietraject. In het gebied zijn verschillende belanghebbende en sleutelfiguren die bevestigd konden worden. Ook waren er al duidelijke kaders en voorwaarden aan de plek gesteld. In principe voldeed de plek aan alle voorwaarden. Placemaking zou zeker een toegevoegde waarde gehad hebben in het proces, bewoners werden hierbij al veel betrokken, maar hiermee konden verschillende doelgroepen iets zeggen over het toekomstige plein en het mee helpen met ontwerpen, zorgt ook voor meer trots en eigenaarschap. Mogelijk kan een placemakingtraject gericht op activiteiten voor het Dorpsplein positief werken voor de gebruikers.

Hoofdstuk 8 - Activiteiten & initiatieven

In hoofdstuk 6 en hoofdstuk 7 wordt duidelijk hoe belangrijk het is om initiatieven en activiteiten op een plek te hebben, zodat deze het sociale aspect van een plek versterken. In dit hoofdstuk wordt gekeken wat er al qua initiatieven en activiteiten wordt gedaan rond het Hart van De Meern en wat er door de belanghebbenden nog wordt gemist. Ook wordt er naar de mogelijkheden op het plein gekeken.

8.1 Huidige initiatieven

Het initiatief van bewoners is terug te zien in een gerealiseerde Dorpstuin aan de Rijksstraatweg. Deze tuin is door middel van initiatief uit bewoners en ondernemers gerealiseerd als een tijdelijke inrichting voor het gebied. Mevrouw Lieshout-Andersen van AMlandskab, een bureau voor strategie, participatie en ontwerp, vertelt dat zij dit traject heeft getrokken. Ze vertelt dat ze passie heeft voor tijdelijke terreinen. De Dorpstuin lag al zes jaar braak. Er zou bebouwing worden gerealiseerd en de voormalige bebouwing was al uitgekocht en gesloopt toen het project stil viel. Ook was het terrein al uit het onderhoudscontract gegaan, waardoor het onkruid hoog stond en het er vol stond met fietsen. Mevrouw Lieshout-Andersen en andere bewoners vonden dat het een tijdelijke groene ontmoetingsplek moest worden. Er is een ontwerpavond gehouden waarbij de ideeën meteen door haar werden geschetst, waardoor men ook meteen de mogelijkheden en valkuilen zag. Op basis van de wensen van de bewoners is het een samenhangend ontwerp geworden en heeft het ook een nominatie gehad van het iconproject gebied groen, sociaal gebied dichterbij gekregen. Hierdoor is een stichting ontstaan die zorgt voor het onderhoud, zomerconcerten en projecten als een insectenmuur (figuur 53 t/m 56) (persoonlijke mededeling, 18 maart 2016).

Volgens mevrouw Lieshout-Andersen zijn er wel veel kerkactiviteiten met jongeren, maar dit vindt vooral binnen plaats, misschien is er een mogelijkheid om deze activiteiten naar buiten te halen. De Argentijn Casa del Toro maakt ook goed gebruik van de tijdelijke ruimte, deze kan een terras in de zomer plaatsen.

Ook is er vanuit ondernemers en mevrouw Lieshout-Andersen het festival Ratjetoe ontstaan, dat plaatsvindt op het Schiemanterrein. Een Meernse markt met lokale

Figuur 53(lb) & 54(mb): Dorpstuin (eigen werk, 2016) Figuur 55(rb) & 56(o) Insectenmuur en impressie beeld (AM Landskab, z.d.)

marktkramen en met optredens en theater. Het was 17 jaar geleden dat de laatste markt plaatsvond en dit jaar, 2016, is het al de derde keer dat het evenement plaatsvindt. De ondernemers die hier aan werken, zijn voornamelijk zzp'ers en hebben kwaliteiten die goed aansluiten bij het festival: licht en geluid, riskmanagement en dergelijke (persoonlijke mededeling, 18 maart 2016).

Volgens wijkraadvoorzitter de heer Teubens en mevrouw van Lieshout-Andersen komt Sinterklaas ook altijd aan op de steiger/vlonder voor de Marekerk. Het toekomstige plein zou volgens beiden ideaal zijn, omdat er dan meer ruimte is voor bezoekers en mogelijk ook meer activiteit op het plein. In de huidige situatie komt Sinterklaas aan bij de Marekerk, maar hij gaat dan door naar het winkelcentrum De Meern (persoonlijke mededeling, 9 en 18 maart 2016).

Volgens wijkraadvoorzitter de heer Teubens wordt het

Koningsfeest ook al twee keer op het Schiemanterrein gevierd (persoonlijke mededeling, 9 maart 2016).

8.2 Vraag van belanghebbenden

Volgens mevrouw van Lieshout-Andersen is het vooral van belang dat er meer activiteiten voor jongeren komen, maar hierbij moeten ze natuurlijk zelf wel iets opzetten. Ook is het van belang dat de activiteiten laagdrempelig zijn en dat men op de plek kan verblijven wanneer er geen activiteiten zijn, zonder iets te consumeren. Ze geeft aan dat het leuk zou zijn als de zomerconcerten op het toekomstige plein plaats kunnen vinden. (persoonlijke mededeling, 18 maart 2016).

In de wijkambities van Vleuten - De Meern wordt gesteld dat er geïnvesteerd moet worden in reële en noodzakelijke voorzieningen. Er worden voornamelijk voorzieningen voor de leeftijdscategorie 12-17 jaar gemist. Ook moet er meer aandacht zijn voor de groeiende groep ouderen. (Gemeente Utrecht, 2013).

Uit persoonlijke gesprekken met gebruikers en uit het SpvE blijkt dat bewoners vooral meer activiteiten willen, ze willen bijvoorbeeld vaker een feestje als een muziektent of een horeca plek. De Marekerk wil zich vooral meer profileren en meer naar buiten treden.

8.3 Beleid over activiteiten en initiatieven

Gemeente Utrecht heeft het initiatievenfonds opgezet. Dit fonds is voor grote en kleine initiatieven voor bewoners een stimulans om zich in te zetten in de buurt en voor elkaar. Dit kan zijn voor een bankje, het opknappen van een plek in de buurt of andere initiatieven. Voorwaarde voor het aanvragen van een fonds zijn:

- U levert samen met anderen een actieve bijdrage aan de uitvoering van het initiatief.
- Het gaat om een gezamenlijk, niet persoonlijk, belang.
- U voert het initiatief uit binnen de gemeente Utrecht.
- Er is draagvlak in de buurt/wijk/stad voor het initiatief (gemeente Utrecht, 2016).

Volgens het SPvE voor het Hart van De Meern staat in de visie watertoerisme, Duik in Utrecht 2009, dat Utrecht het doel heeft om wateren en oevers beter te gebruiken. Bij het Hart van De Meern kan de toegankelijkheid naar het water voor bijvoorbeeld recreatie op de Leidsche Rijn verbeterd worden en meer interactie krijgen met de rest van de functies in de omgeving (Gemeente Utrecht, 2014).

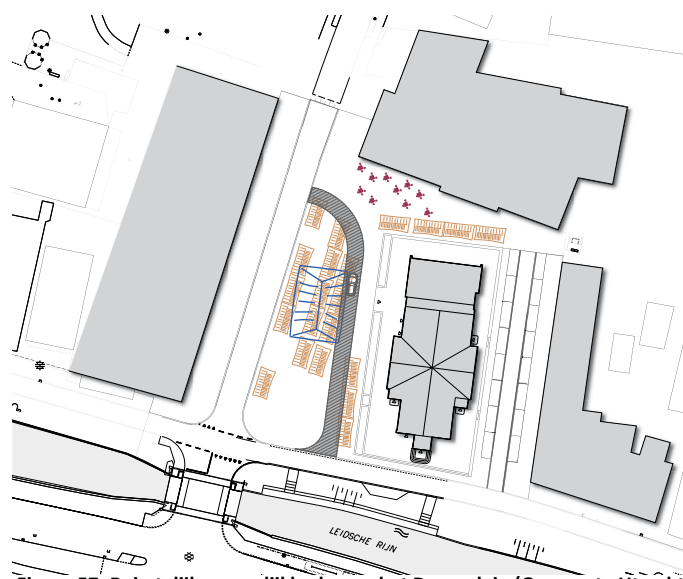
Voor evenementen moeten er vergunningen bij de gemeente Utrecht worden aangevraagd, dit kan via het digitaal loket. De behandeling van een vergunningaanvraag kan 12 weken duren, dus de aanvraag dient ruim van te voren worden

gedaan. Wanneer u een straatfeest geeft en het is voor maximaal 50 personen, dan is een melding van het straatfeest voldoende.

Wanneer is een evenementenvergunning nodig?

- U organiseert een evenement met publiek.
- U organiseert een evenement in:
  - o een tent,
  - o de open lucht, of
  - o een bestaand gebouw dat normaal niet voor evenementen bedoeld is.
- U schenkt alcohol buiten een horecabedrijf, u hebt een taponthefing nodig.
- U draait muziek (geen normaal of huiselijk gebruik).
- Er is een toilet nodig.
- Er zijn verkeersmaatregelen nodig (Gemeente Utrecht, z.d.)

In het document 'Evaluatie Evenementennota' staat dat de bestaande evenementenlocaties beschikken over de juiste faciliteiten of inrichting om goed dienst te kunnen doen als evenementenlocatie. Vanuit bewoners, organisatoren en nieuwe initiatiefnemers is de wens of er nieuwe evenemententerreinen of bebouwing met benodigde faciliteiten en voorzieningen in Utrecht toegevoegd kunnen worden (Gemeente Utrecht, 2013).

Figuur 57: Ruimtelijke mogelijkheden op het Dorpsplein (Gemeente Utrecht, 2016)

8.4 Ruimtelijke mogelijkheden

In afbeelding 57 ziet u het mogelijke gebruik voor het Dorpsplein De Meern, gebaseerd op het functioneel ontwerp. Zoals u ziet, is er ruimte voor marktkramen van (3x6 m) en voor bijvoorbeeld een feesttent van (10x15). Op de hoek van de nieuwbouw is er ruimte voor een terras, wanneer er horeca in het gebouw komt. Ook blijft er ruimte vrij voor het voorrijden van een rouw- en trouwauto (Gemeente Utrecht, 2015). Wel moet hierbij rekening gehouden worden met de toekomstige bomen van het plein, de locaties daarvan zijn er op dit moment nog niet vastgelegd.

8.5 Conclusie

Er zijn bewoners die initiatieven hebben voor de tijdelijke ruimten en enthousiast zijn om mee te denken over de openbare ruimte. Ook zijn er bewoners die zich inzetten voor activiteiten in De Meern. Deze bewoners zijn belangrijk voor de toekomst van het plein en de activiteiten. Er zijn al verschillende activiteiten in De Meern georganiseerd, die zeker in stand gehouden moeten worden. Zo is er festival/markt Ratjetoe en een Koningsmarkt, ook komt Sinterklaas aan bij de Marekerk, maar gaat dan gelijk door naar het winkelcentrum, dit zou beter benut kunnen worden. De activiteiten moeten laagdrempelig en deels ook op jongeren gericht zijn, aangezien daar nu weinig voor is. Het initiatievenfonds zou kunnen bijdragen aan initiatieven van bewoners. De gemeente zal deze initiatieven het beste kunnen stimuleren door middel van de gebruikers bekend laten worden, met de mogelijkheden. Men moet ook kunnen verblijven op het plein zonder te consumeren. Op deze manier komt er meer leven op het Dorpsplein en gaat het plein ook echt wat betekenen voor bewoners. Voor het Dorpsplein kan dit betekenen dat er meer leven komt en het plein ook echt wat kan gaan betekenen voor de bewoners. Van belang is dat er gekeken wordt naar wat bepaalde activiteiten uit te kunnen voeren? Denk aan zaken als elektriciteit, ruimte of besvestigingspunten voor kramen.

Hoofdstuk 9 - Conclusies en aanbevelingen

9.1 Inleiding

Uit het onderzoek blijkt dat op verschillende manieren en vanuit invalshoeken de openbare ruimte versterkt kan worden op de verblijfsfunctie. In dit hoofdstuk zijn de aanbevelingen voor het toekomstige Dorpsplein gebaseerd op de conclusies van het onderzoek. De aanbevelingen zullen elkaar versterken bij uitvoering.

In de aanleiding van het onderzoek is onderstaand schema toegelicht. Bij deze scriptie werd er met name gekeken naar gebruik/functie, activiteiten, participatie en initiatieven. Deze onderdelen uit het schema omvatten de analyses en deelvragen uit dit onderzoek. Zo passen de onderwerpen pleinranden en de relatie tot de openbare ruimte bij het onderdeel gebruik/functie. Placemaking, initiatieven & activiteiten komen in het onderdeel maatschappelijk

terug. Onder maatschappelijk is de verdeling: activiteiten, participatie en initiatieven te zien. Dit is een minder duidelijke verdeling van onderwerpen, omdat bijvoorbeeld de theorie placemaking een vorm is van participatie wat zich richt op activiteiten en initiatieven. Daarom is figuur 58 aangepast ten opzichte van figuur 3.

Het doel van het onderzoek is dat door middel van een advies het Dorpsplein een goed functionerend plein en een fijne plek kan worden waar gebruikers trots op zijn en graag willen verblijven. De hoofdvraag om dit doel te bereiken was: 'Hoe kan het toekomstige Dorpsplein, naast het ontwerp voor de openbare ruimte, de gewenste toekomstige functie, verblijven, versterkt worden?' Het antwoord hierop wordt aan het einde van het hoofdstuk genoemd. Deelvragen worden in 9.2 behandeld.

9.2 Conclusies & aanbevelingen

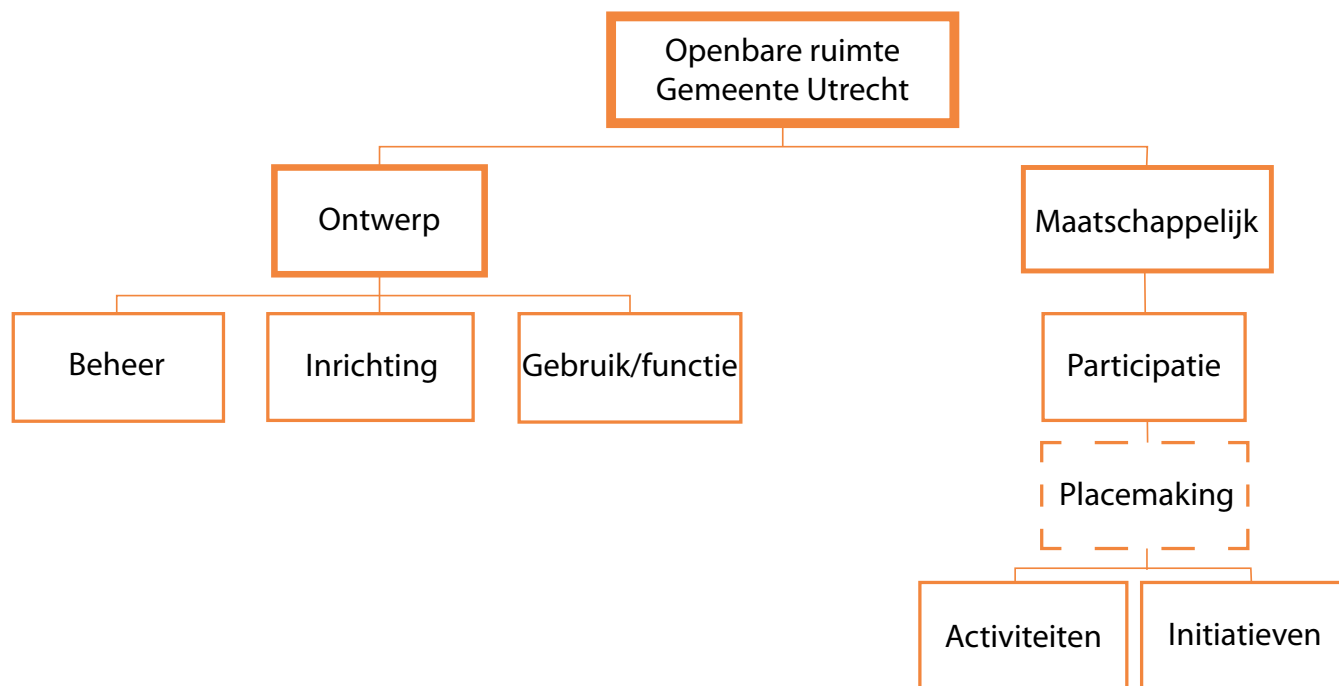
9.2.1 Aanbeveling krachtenveldanalyse Dorpsplein

Uit de krachtenveldanalyse bleek dat een van de belangrijkste partijen, de gebruikers, sceptisch tegenover het project staan. Dit komt doordat er in het verleden ook vaker projecten zijn geweest, maar deze uiteindelijk stil kwamen te liggen. Ook worden de bewoners volgens de wijkraad niet genoeg op de hoogte gebracht van de ontwikkelingen, waardoor het lijkt dat er niets gebeurt. Het vertrouwen van deze bewoners en gebruikers moet terug gewonnen worden.

Aanbeveling: - Breng een duidelijk overzicht naar bewoners over het Hart van De Meern, niet per (deel)project, maar over het totale eindbeeld van het Hart van De Meern. Dit moet ten slotte een hart worden en dat bestaat uit één geheel.

- Laat het ontwerp voor de openbare ruimte op locatie alvast ruimtelijk inzichtelijk worden door bijvoorbeeld alvast een terras neer te zetten, een water element, of bloembakken die de Castellumlaan versmallen om voor bewoners duidelijk te maken dat er wat staat te gebeuren. (placemaking)

Figuur 58: Structuur onderdelen openbare ruimte bij Gemeente Utrecht (eigen werk, 2016)

9.2.2 Aanbeveling ontwerp

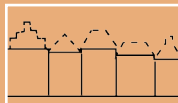
Bebouwing in relatie tot openbare ruimte

Er is onderzoek gedaan naar de pleinranden in relatie tot de openbare ruimte. Dit onderzoek is gedaan naar aanleiding van de deelvraag: Welke functies/programmering moet de nieuwe bebouwing krijgen om de toekomstige functie van het plein te versterken? (randen, gevels, plint etc.) Uit verschillende theorieën bleek dat geslotenheid belangrijk is voor een openbare ruimte. Uit de Kevin Lynch methode en de placegame van PPS kwam de conclusie dat het gebruik, activiteiten en het sociale aspect niet goed scoort bij het toekomstige plein. Positief was dat het comfort en de uitstraling van de plek na uitvoering van het plan voor de openbare ruimte hoog scoorde. Volgens de theorieën, de pleinenvergelijking en het beleid van de gemeente is het belangrijk om het plein meer gesloten te maken, zodat de terreinen en leegstaande bebouwing worden ingeruild voor iets moois en zorgen voor duidelijke begrenzing van het plein. Wanneer er randen van bebouwing worden gemaakt is het gewenst dat deze functies krijgen die input hebben op het plein. Deze bebouwing moet volgens de pleinenvergelijking passend zijn bij de context qua gevelbeeld (historisch, lintbebouwing) en een goede relatie hebben met de openbare ruimte.

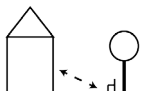
Ook kwam uit de analyse dat de verbindingen moeten verbeterd, met name de veiligheid voor voetganger en fiets. Hier wordt met een ander project aan een oplossing gewerkt

Aanbeveling: - Zorg voor mogelijkheden waarmee de relatie van bebouwing met de openbare ruimte verbetert. Hiernaast ziet u de voorwaarden die per bestemming gesteld kunnen worden om de relatie te versterken en de openbare ruimte meer kwaliteit te geven.

- Stel voorwaarden aan de toekomstige bebouwing rondom het plein in een beeldkwaliteitsplan of ander kader. Onderstaande voorwaarden zullen ervoor zorgen dat het gevelbeeld van de lintbebouwing op de Zandweg wordt doorgezet op het Dorpsplein.

Voorbeeld voorwaarden relatie gevel tot de openbare ruimte:

Horeca:

- Ruimte voor een zongericht terras.
- Basis parasols evenals windschermen (bijk zonder merknaam)

Detailhandel:

- Gebruik maken van een aantrekkelijke entree, denk aan spullen buiten zetten.

Dienstverlening:

- Laat de gebruiker zien wat er binnen is, open gevels.

Maatschappelijk:

- Breng de activiteiten meer naar buiten en profileer meer.

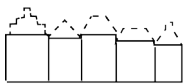
Wonen:

- De plattegrond moet aantrekkelijk zijn naar het plein toe. Denk aan openslaande deuren naar het plein of een verhoging.
- Gebruik maken van een 'Delftse stoep', een ruimte om een bankje neer te zetten zodat het plein voelt als een voortuin van de woning. Met name het noordelijke gebouw heeft hier profijt van aangezien de voorkant aan de zuidzijde zit.

Referenties voorwaarden relatie gevel tot de openbare ruimte:

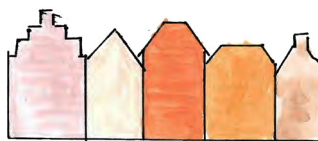
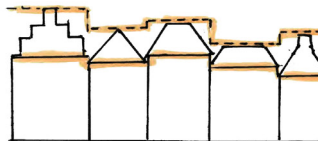
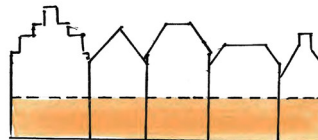
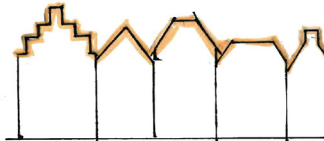
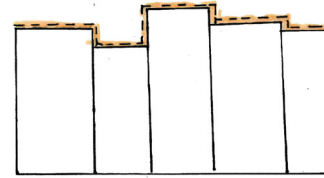

Figuur 59 t/m 61: Dorpsplein Lexmond met Delftse stoep, groente-fruitboer Breukelen (eigen werk, 2016)

Voorbeelden richtlijnen voor gevel

- Laat perceelverdeling terugkomen in het ontwerp van de randen
  - Denk aan verspringende rooilijnen, verschillende kleur en materiaal gebruik, verschillende gevels en gevelbreedtes en dakvormen en wisseling in nok en goothoogte, hierdoor ontstaat geen grote massa, maar ontstaan kleine massa's die samen het geheel zijn van een gevelbeeld van lintbebouwing zoals op de Zandweg.
  - Om voorzieningen in de plint te stimuleren en te zorgen voor openheid aan het plein is een verhoogde plint gewenst
  - De begane grond moet flexibel in te delen zijn qua plattegrond, zodat deze voor meerdere gebruikers aantrekkelijk is, zodat nadat er bijv. detailhandel in heeft gezeten, het ook omgevormd kan worden tot horeca.
- In figuur 62 zijn de voorwaarden die de gemeente kan stellen aan het gevelbeeld van de nieuwbouw, in beeld gebracht.

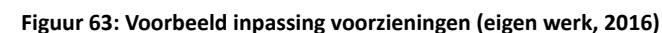
Figuur 62: Regels voor de gevel van de bebouwing (eigen werk, 2016)

De gronden in het gebied zijn van verschillende eigenaren, voor het Schiemanterrein en Castellum Novum liggen daar overeenkomsten voor. De particulieren eigendommen in het gebied blijven hoe ze zijn, omdat de eigenaren niet het belang hebben te herontwikkelen en de gemeente deze panden niet wil aankopen. Qua ideaalbeeld voor het plein is dit een gemiste kans, al kunnen de voorzieningen in de panden nog steeds input geven aan het plein. Het gebouw wat op de grond van Castellum Novum gaat komen is bestemd horeca, detailhandel en/of dienstverlening. Ondertussen ligt er een plan van de ontwikkelaar om alleen horeca op de hoek van de bebouwing te ontwerpen en de rest van de ruimte op de begane grond te gebruiken voor wonen, zodat het plan meer haalbaar wordt, de gemeente is hiermee akkoord gegaan doordat zij graag een nieuwe bestemming aan de lege plek willen geven. Het is een gemiste kans qua voeding voor het plein, maar het is goed dat er een ontwikkeling aan het plein plaatsvindt. Deze ontwikkeling kan andere ontwikkelingen rondom het plein stimuleren en geeft het plein mogelijkheid om meer gesloten te worden en het ontwerp voor de openbare ruimte te versterken.

Aanbeveling: - Zorgen voor flexibele ruimte in de bebouwing van de pleinranden, zodat deze voor meerdere functies en voorzieningen geschikt is en de kans op leegstand verkleind. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden doormiddel van skeletbouw en scheidsmuren.

- Levensloopbestendige- en ouderenwoningen kunnen gestimuleerd worden door het in een bestemmingsplan of visie vast te leggen.

In figuur 63 ziet u een voorbeeld van de inpassing van voorzieningen in combinatie met de relatie tot het plein. Deze invulling kan niet vastgelegd worden, omdat de markt over de invulling beslist. Wel kan er in het bestemmingsplan veel bestemmingen mogelijk worden gemaakt.

9.2.3 Aanbeveling maatschappelijk Placemaking

Het onderdeel maatschappelijk kan op meerdere vlakken gestimuleerd worden. Het maatschappelijke deel is door middel van twee deelvragen onderzocht. De eerste is: hoe kan placemaking een rol spelen in het stimuleren van initiatieven en het nieuwe ontwerp van het Dorpsplein De Meern versterken? Uit de pleinenvergelijking bleek dat een mix van voorzieningen en zitplekken zorgen voor zowel geplande als spontane activiteiten op een plek. Het gevoel van eigenaarschap bleek versterkt te kunnen worden door middel van de participatiemethode Placemaking en de relatie van de bebouwing tot de openbare ruimte. Voor gemeenten is het Placemaking een goed proces, wanneer er meer waarde van zowel de plek als de gemeenschap gewenst is. Het toekomstige Dorpsplein voldoet aan alle voorwaarden om een Placemakingtraject te kunnen starten.

Uit de krachtenveldanalyse bleek dat de bewoners sceptisch tegenover het project staan. Door middel van placemaking kan dit positief worden, aangezien Placemaking zorgt voor meer draagvlak, trots en eigenaarschap. Helaas is het te laat om dit traject voor de openbare ruimte alsnog in te gaan. Wel zouden er Placemakingtrajecten in kunnen worden gegaan bij de uitvoering en na de realisatie, maar meer op activiteiten gericht.

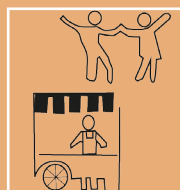

Aanbeveling: - Huur Placemaking adviseur in bij het eerste Placemaking traject wat wordt ingegaan, zowel voor het Dorpsplein als voor andere projecten, leer en evalueer en deel de opgedane kennis!

- Als projecten worden uitgesteld, een tijdelijk Placemaking traject in gaan, omdat de bewoners al lang wachten op verbetering.
- Maak tijd en ruimte om een Placemaking succesvol te laten verlopen.
- In combinatie met de de aanbeveling voor de krachtenveldanalyse is een overzicht of activiteit nodig om te laten zien dat er aan het gebied gewerkt wordt. Zo kan er bij de uitvoering van het ontwerp een dag de straat worden afgezet en het ontwerp laten zien door de weg bijvoorbeeld te versmallen met bloembakken, alvast een terras neer te zetten etc. Laat het ontwerp alvast ruimtelijk worden voor bewoners om duidelijk te maken dat er echt wat staat te gebeuren en leg meteen uit hoe het proces gaat bij de rest van de projecten.

Initiatieven & activiteiten

De tweede deelvraag voor het maatschappelijke onderzoeksdeel was: wat voor activiteiten kunnen er in plaatsvinden om het plein levendig te houden en hoe kan dit gestimuleerd worden? Er zijn bewoners die zich in willen zetten voor het Hart van De Meern. Activiteiten en initiatieven die er nu zijn, zoals Ratjetoe, zomerconcerten, Sinterklaas en bijvoorbeeld de Koningsmarkt, moeten gestimuleerd worden om op het Dorpsplein voort te zetten. De toekomstige activiteiten moeten laagdrempelig zijn en deels ook gericht op jongeren. Het initiatievenfonds kan deze activiteiten stimuleren, al moet dit meer bekend worden bij de gebruikers. Voor het Dorpsplein zijn initiatieven en activiteiten van belang omdat het plein dan ook wat gaat betekenen voor de gebruikers en het past bij de gedachte van een dorpshart. Van belang is dat er gekeken wordt naar wat bepaalde activiteiten vragen van een plein en wat er nodig is om dit soort activiteiten uit te voeren.

Aanbeveling: - Onderzoek doen naar wat een plein of plek nodig heeft qua faciliteiten voor bepaalde activiteiten en evenementen. Denk aan onderzoek naar bevestigingspunten voor kramen, electriciteit, ruimte etc.

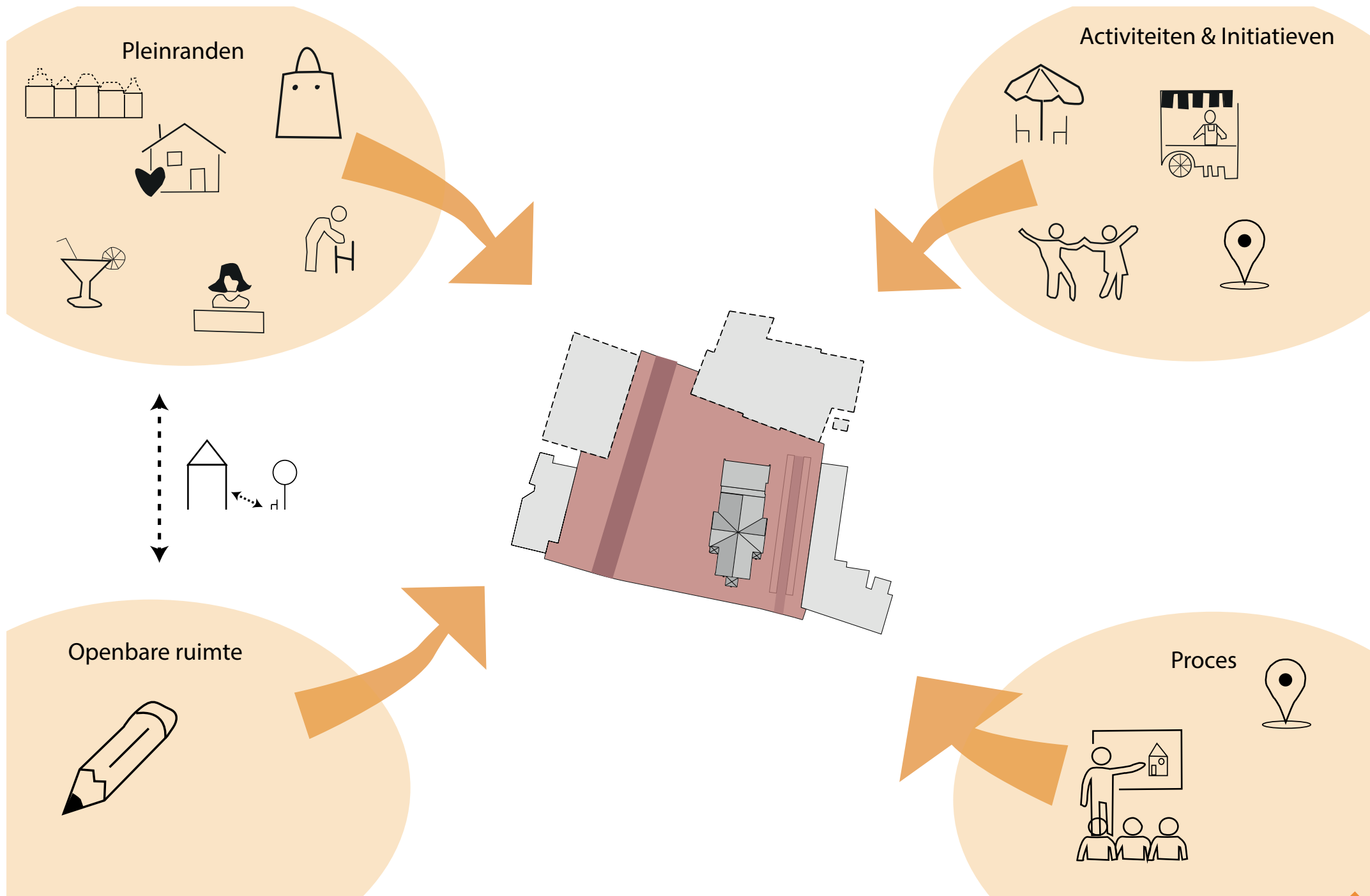
- Zorg voor voldoende faciliteiten die men nodig heeft bij activiteiten op het plein. Stimuleer dat de bestaande activiteiten en evenementen van het Schiemanterrein verplaatsen naar het Dorpsplein door middel van deze faciliteiten.
- Maak de gebruikers en bewoners meer bekend met de initiatievenfondsen die er zijn binnen de Gemeente Utrecht om een activiteit of initiatief op te zetten.
- Zorg voor een openingsfeest wanneer het Dorpsplein is gerealiseerd, mogelijk kan dit ook een jaarlijks feest worden of gebruikt worden om nieuwe initiatieven op gang te brengen.

9.3 Beantwoording van de hoofdvraag

De hoofdvraag van dit onderzoek was: 'Hoe kan het toekomstige Dorpsplein, naast het ontwerp voor de openbare ruimte, de gewenste toekomstige functie, verblijven, versterkt worden?' Als antwoord op deze vraag kan gesteld worden dat voor het gebruik en de functie van het plein de geslotenheid met name belangrijk is. De randen van bebouwing die voor deze geslotenheid kunnen zorgen moeten een flexibele functie krijgen en een sterke relatie

met de openbare ruimte. Om deze kwaliteit te waarborgen zal er een beeldkwaliteitsplan of ander kader gesteld moeten worden. Om het plein meer 'eigen' te maken kunnen de bewoners beter betrokken worden bij het totaal overzicht aan projecten en is placemaking een passende vorm van participatie om het eigenaarschap te versterken. Door middel van geplande en spontane activiteiten en het stimuleren van initiatieven, kan een plek meer waarde krijgen en wordt de verblijfsfunctie versterkt. In de toekomst kan de plek rondom de kerk 'het' dorpsplein van De Meern worden, waar bewoners en gebruikers graag verblijven.

De aanbevelingen zijn samengevat in beeld in figuur 64.

Figuur 64: Aanbevelingen in infographic (eigen werk, 2016)

Bronnenlijst

Interviews experts:

Mevrouw Van Lieshout-Andersen, Eigenaar AM Landskab
Mevrouw De Jong, adviseur Placemaking
Mevrouw Vrouwdeunt, sociaal ondernemer van de Stedenfabriek (voor advies)
Mevrouw Bast-ter Meulen, Directrice Stichting Fabriikaat
Mevrouw Abegg, Floor manager Stichting Fabriikaat
Mevrouw Dekker, Socioloog en Urbanplanner van Placemakers
De heer Teubens, Wijkraadvoorzitter Vleuten-De Meern
De heer Therry, Landschapsarchitect/projectleider van West 8
De heer Wolbertus, Stedenbouwkundige bij Gemeente Utrecht
De heer Bleijs, Gebiedsmanager Vleuten-De Meern bij Gemeente Utrecht
De heer Koopman, architect bij KAWarchitecten

AM Landskab. (z.d.). *Succesverhaal Dorpstuin De Meern*. Geraadpleegd op 24 maart 2016, van <http://www.amlandskab.nl/strategie/succesverhaal-dorpstuin-de-meern/>

Bela, J. (2015). *Hacking Public Space With the Designers Who Invented Park(ing) Day*. Geraadpleegd op 5 april 2016, van <https://nextcity.org/daily/entry/hacking-public-space-designers-parking-day>

Büchi, H., & Hermans, W. (1989). *Stedebouwkundige ontwerpmethoden*. Gedownload op 3 maart 2016, van http://repository.tudelft.nl/assets/uuid:4b0f5295-6d2f-41c9-91cf-8f118b47a40/Stedebouwkundige_ontw-totaal8.pdf

Caniffe, E. (2012). *Camillo Sitte: City Planning According to Artistisc Principles (1889)*. Geraadpleegd op 2 mei, van <http://architectureandurbanism.blogspot.nl/2012/11/camillo-sitte-city-planning-according.html>

Dijk, J. van. (2012). *Wat maakt een goed plein? Denk aan de randjes!* Geraadpleegd op 24 februari 2016, van <http://www.omgevingspsycholoog.nl/wat-maakt-een-goed-plein-denk-aan-de-randjes/>

DUIC. (2016). *Buurtbewoners maken park bij de Daalsedijk*

en hopen dat gemeente plannen wijzigt. Geraadpleegd op 22 maart 2016, van http://www.duic.nl/nieuws/buurtbewoners-maken-park-bij-de-daalsedijk-en-hopen-dat-gemeente-plannen-wijzigt/?utm_source=mail&utm_campaign=new&utm_medium=mailchimp&utm_source=DUIC&utm_campaign=efeda3a69c-new_template&utm_medium=email&utm_term=0_ea6618a461-efeda3a69c-335267565

Gemeente Utrecht. (2007). *Artikel 1 Begrippen*. Geraadpleegd op 29 februari 2016, van http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0344.BPCASTELNOVUMDEM-0601/r_NL.IMRO.0344.BPCASTELNOVUMDEM-0601_1.1.html

Gemeente Utrecht. (2007). *Bijlage 2 lijst van horeca activiteiten*. Geraadpleegd op 1 maart 2016, van http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0344.BPCASTELNOVUMDEM-0601/rb_NL.IMRO.0344.BPCASTELNOVUMDEM-0601_2.html

Gemeente Utrecht. (2007). *Castellum Novum*. Geraadpleegd op 29 februari 2016, van http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0344.BPCASTELNOVUMDEM-0601/t_NL.IMRO.0344.BPCASTELNOVUMDEM-0601_3.2.html

Gemeente Utrecht. (2007). *Gebiedsvisie centrumgebied De Meern*. Geraadpleegd op 29 februari 2016, van http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0344.BPCASTELNOVUMDEM-0601/t_NL.IMRO.0344.BPCASTELNOVUMDEM-0601_3.1.html

Gemeente Utrecht. (2010). *Wonen in een sterke stad, woonvisie gemeente Utrecht 2009-2019*. Gedownload op 31 maart 2016, van https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/2.concern-bestuur-uitvoering/Financien/2014/Begroting/2Stedelijke_Ontwikkeling/Woonvisie_2009-2019.pdf?osadcampaign=bgb

Gemeente Utrecht. (2013). *Evaluatie Evenementennota*. Geraadpleegd op 25 mei 2016, van http://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/3.ruimtelijk-ontwikkeling/Economie_Bedrijf/2016-Evaluatie-evenementennota-nov-2013.pdf

Gemeente Utrecht. (2013). *Wijkambities 2014-2018 Vleuten-De Meern*. Gedownload op 14 maart 2016, van <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5b8>

Wz46LyZUJ: https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/1.concern-bestuur-ontwikkeling/Wijken/Wijkactieprogramma_s/Wijkambities_2014_2018_Vleuten_DeMeern.pdf+&cd=2&hl=nl&ct=clnk&gl=nl

Gemeente Utrecht. (2014). *Stedenbouwkundig Programma van Eisen, Hart van De Meern Noord*. Rapport. Utrecht: Gemeente Utrecht

Gemeente Utrecht. (2015). *% Dat zich vaak onveilig voelt in eigen buurt [Wistudata]*. Geraadpleegd op 2 maart 2016, van <https://utrecht.buurtmonitor.nl/jive>

Gemeente Utrecht. (2015). *Dorpsplein De Meern, Toelichting bij Functioneel Ontwerp*. Gedownload op 30 maart 2016, van http://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/1.concern-bestuur-ontwikkeling/Wijken/Vleuten_de_meern/De-Meern-dorpsplein-Functioneel-_Ontwerp-2015dec.pdf

Gemeente Utrecht. (2015). *Dorpsplein De Meern, toelichting bij Functioneel ontwerp*. Presentatie toelichting. Utrecht: Gemeente Utrecht

Gemeente Utrecht. (2015). *Wijkactieprogramma 2016 Vleuten- De Meern*. Gedownload op 2 februari 2016, van https://webcache.googleusercontent.com/search?q=ache:7UAvGkXJroQJ:https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/1.concern-bestuur-ontwikkeling/Wijken/Wijkactieprogramma_s/2016/Wijkactieprogramma-2016-Vleuten-De-Meern.pdf+&cd=1&hl=nl&ct=clnk&gl=nl

Gemeente Utrecht. (2016). *Concept ontwerp van de openbare ruimte*. Niet gepubliceerd.

Gemeente Utrecht. (2016). *Kaart grondeigendommen rondom het Hart van De Meern*. Aangemaakt op 4 april 2016, door middel van het programma Stroomlijn van Gemeente Utrecht.

Gemeente Utrecht. (2016). *Handboek Openbare Ruimte*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.utrecht.nl/onderhoud-openbare-ruimte/beheerinrichtinggebruik/handboek-openbare-ruimte/>

Gemeente Utrecht. (2016). *Initiatievenfonds*. Geraadpleegd op 27 maart 2016, van <http://www.utrecht.nl/wijken-en-participatie/initiatievenfonds/>

Gemeente Utrecht. (2016). *Ruimtelijke mogelijkheden op het Dorpsplein*. Niet gepubliceerd.

Gemeente Utrecht. (2016). *Toekomstige bebouwing in kaart*. Niet gepubliceerd.

Gemeente Utrecht. (z.d.). *Evenement organiseren, vergunning aanvragen*. Geraadpleegd op 25 mei 2016, van <https://pki.utrecht.nl/Loket/prodcat/products/getProductDetailsAction.do?id=473>

Gemeente Utrecht. (z.d.). *Welkom op participedia*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.participedia.nl/>

Gemeente Zoetermeer, JSO Expertisecentrum. (2012). *Een plek om trots op te zijn, Palenstein jouw plek in Zoetermeer*. Gedownload op 2 maart 2016, van http://palensteinzoetermeer.nl/media/cms_page_media/115/Participatie21x21boekje_lr%5B1%5D.pdf

Jong, S. de. (2013, oktober). *Succesvolle openbare ruimtes met Placemaking*. Gedownload op 16 februari 2016, van <http://www.burocite.nl/Portals/0/brochures/Artikel-PlaceGaming-Stadswerk-10-2013-succesvolle-OR.PDF>

Kadaster. Gemeentekaart Nederland [topografische kaart] 1:768.000. Geraadpleegd op 23 maart 2016, van <http://www.topotijdreis.nl/>

KAW. (z.d.). *Herontwikkeling centrum Lexmond*. Geraadpleegd op 23 mei 2016, van <http://www.kaw.nl/project/herontwikkeling-centrum-lexmond/>

Lynch, K. (1960). *The image of the city*. Cambridge, MA: The MIT press

Massachusetts Institute of Technology. (2013). *Places in the Making: How Placemaking builds places and communities*. Geraadpleegd op 15 maart 2016, van <https://issuu.com/mit-dusp/docs/mit-dusp-places-in-the-making>

Meyer, H., Josselin de Jong, F. de & Hoekstra, M. (2008). *Het ontwerp van de openbare ruimte*. Amsterdam: SUN

Mondo, L. (2016). *In mijn straatje*. Geraadpleegd op 24 maart 2016, van <http://www.mondoleone.nl/dagboek/2016/03/16/>

in-mijn-sstraatje/

Movisie. (2014). *Placemaking*. Geraadpleegd op 15 maart 2016, van <https://www.movisie.nl/praktijkvoorbeeld/Placemaking>

Peeters, K, Plattelânsprojekten Fryslân (2009, december). *Sociale dorpspleinen*. Gedownload op 16 februari 2016, van http://www.vanmeernaarbeter.nl/sites/vanmeernaarbeter.nl/files/Sociale_dorpspleinen_pilot2009_web.pdf

Placemakers. (z.d.) *Afbeelding proces placemaking*. Geraadpleegd op 27 maart 2016, van <http://placemakers.nl/werkwijze/>

Project for Public Spaces. (2005). *What makes a Great Place?* Gedownload op 25 februari 2016, van http://www.Placemakingchicago.com/cmsfiles/Placemaking_placegame.pdf

Project for Public Spaces and Metropolitan Planning Council. (2008). *A guide to neighborhood Placemaking in Chicago*. Gedownload op 24 februari 2016, van http://www.Placemakingchicago.com/cmsfiles/Placemaking_guide.pdf

Project for Public Spaces. (2015). *When 'Lighter, Quicker, Cheaper' Is Not Enough*. Geraadpleegd op 5 april 2016, van <http://www.pps.org/blog/lighter-quicker-cheaper-not-enough/>

Project for Public Places. (z.d.). *What Makes a Successful Place?*. Geraadpleegd op 23 februari 2016, van <http://www.pps.org/reference/grplacefeat/>

Sitte, C. (1991). *De stedenbouw volgens zijn artistieke grondbeginselen*. Rotterdam: Uitgeverij 010

Smulders, P. (2010). *De ideale openbare ruimte*. (Afstudeeropdracht). Ruimtelijke ordening en planologie, NHTV internationaal hoger onderwijs Breda, Breda.

Spaan, B. (2015). *All buildings in the Netherlands shaded according to year of construction*. Geraadpleegd op 23 maart 2016, van <http://code.waag.org/buildings/>

Stichting Fabrikaat. (z.d.). *Fabriikaat #1: Kartonnen huis*. Geraadpleegd op 26 maart 2016, van <http://stichtingfabrikaat.nl/fabriikaat-1-kartonnen-huis>

Tuin aan de Maas (z.d.). *Ontstaan en doel*. Geraadpleegd op 23 maart 2016, van http://www.tuinaandemaas.nl/?page_id=35

Van Dale. (2016). *Betekenis 'plein'*. Geraadpleegd op 25 februari 2016, van <http://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/betekenis/nederlands/plein#.Vs69SZ1gWJA>

Van Hall Larenstein. (2013). *Planning by suprise, het verhaal van de plek, Placemaking en Storytelling*. Gedownload op 9 februari 2016, van <https://www.hogeschoolvhl.nl/photoShare/9081.nl.O.o.Planning-by-surprise-Placemaking-en-storytelling-NL.pdf>

Bijlagen

Bijlage 1	Dataverzamelingmethoden	45
Bijlage 2	Functie beschrijving vanuit bestemmingsplan	46
Bijlage 3	Placemaking	47
Bijlage 4	Interviews met experts	52
Bijlage 5	Placegames en ligging in kaart	62
Bijlage 6	Plan van aanpak	68

Bijlage 1 - Dataverzamelmethode en werkwijze

De informatie en het onderzoek in deze scriptie is op verschillende manieren tot stand gekomen. Hieronder wordt per hoofdstuk besproken waar de informatie vandaan komt en hoe deze is verwerkt. Wanneer er wordt afgeweken van het Plan van Aanpak (bijlage 6)

H3 Het ontwerp voor de openbare ruimte

Dit hoofdstuk is gebaseerd op beleidsdocumenten van de Gemeente Utrecht en gesprekken met de ontwerpers. Hiervoor is beleid gebruikt over het ontwerp van het plein zelf, het Stedenbouwkundig programma van Eisen (hierna te noemen: SPvE) en er is een interview geweest met een adviseur die gewerkt heeft aan het participatietraject.

H4 Analyse van de plek

Dit hoofdstuk is gebaseerd op literatuur, het beleidsdocument Stedenbouwkundig programma van Eisen, oude topografische en bouwperiodekaarten en op de eigen analyse om de ruimtelijke structuren duidelijk te maken.

H5 Krachtenveldanalyse

De informatie uit de krachtenveldanalyse is voornamelijk verkregen door middel van interviews met de betreffende belanghebbende of door middel van advies van een tussenpersoon.

H6 Wat maakt een plek, een plek

Bij dit hoofdstuk zijn theorieën van een 'goede' openbare ruimte gebruikt. Er is hierbij met name op beleving van een plek en de fysieke elementen die daarin meespelen ingestoken. Het diagram van PPS en de theorie van Kevin Lynch zijn toegepast op het Dorpsplein. PPS is gebruikt ter vergelijking met andere pleinen. Dit zijn de pleinen:

Koningsplein, Nijmegen --> Expertise collega ontwerper openbare ruimte

Mariënborg, Nijmegen --> Expertise collega ontwerper openbare ruimte

Kerkplein, Breukelen --> Expertise 1e afstudeerbegeleider, heeft een dorpse uitstraling

Torenplein, Vleuten --> Expertise bedrijfsbegeleider en eigen inzicht, van belang, omdat bewoners vaak vergelijken met Vleuten.

Placa de la Verge, Valencia (Spanje) --> Spanje staat bekend om zijn vele pleinen, het plein was drukbezocht in Valencia en had een historische uitstraling.

Deze vergelijking is gedaan door middel van de zogenaamde placegame die PPS heeft ontwikkeld om op een eenvoudige manier de vier elementen van een goede plek te analyseren. Hierbij kan elk element 16 punten verdienen, en wordt er

beoordeeld volgens het placegame formulier. Op deze manier worden kwalitatieve elementen omgezet in kwantitatieve punten (bijlage 3) Mogelijk kunnen de uitslagen van invloed van het weer en de tijd van bezoek een iets vertekend beeld geven. In het Plan van Aanpak werd vermeld dat er ook bestemmingsplannen met elkaar vergeleken zouden worden, na onderzoek bleek dat hieruit niet het gewenste resultaat kon komen, dus is dit onderdeel weggefallen.

H7 Beleid

Voor dit hoofdstuk is het beleid van de gemeente Utrecht gebruikt als grootste leidraad. Vanuit verschillende beleidshoeken is het Dorpsplein bekeken. Hiernaast zijn de huidige voorzieningen uitgezocht via kaarten en veldwerk. Mening van bewoners, adviseur en wijkraadvoorzitter zijn duidelijk geworden door middel van interviews. De eigendomssituatie is duidelijk geworden door het programma Stroomlijn.

H8 Placemaking

Voor dit hoofdstuk is vooral literatuuronderzoek gedaan en er zijn interviews met adviseurs geweest. Ook is er gekeken bij enkele praktijkvoorbeelden.

H9 Initiatieven en activiteiten

Voor deze informatie zijn interviews met een adviseur en de wijkraadvoorzitter gebruikt. Hiernaast zijn ook beleidsdocumenten over de huidige initiatieven en fondsen te vinden. In het Plan van Aanpak wordt genoemd dat ook de Algemene Plaatselijke Verordening wordt bekeken, maar deze leverde geen relevante informatie op.

H10 Conclusies en aanbevelingen

De conclusies zijn gedaan uit een concluderende samenvatting van de vorige hoofdstukken, aanbevelingen zijn gevormd door vergelijking van praktijkvoorbeelden, advies van experts en eigen ervaringen.

Bijlage 2: Functie beschrijving vanuit het bestemmingsplan

Begrippen vanuit artikel 1 inleidende regels.

Functie detailhandel: het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder de uitstalling ten verkoop, het verkopen, het verhuren en/of het leveren van goederen aan personen die de goederen kopen of huren voor gebruik, verbruik of aanwending anders dan in de uitoefening van een beroeps- of bedrijfsactiviteit. Hieronder wordt niet verstaan afhaalzaken.

Functie dienstverlening: dienstverlening door een bedrijf of instelling dat in hoofdzaak baliewerkzaamheden verricht of andere diensten verleent, gericht op het publiek, zoals stomerijen, wasserettes, kappers, pedicures, makelaars, reis- en uitzendbureaus e.d.. Hieronder worden niet verstaan beluizen.

Functie horeca: het bedrijfsmatig verstrekken van dranken en/of etenswaren voor gebruik ter plaatse en/of het exploiteren van zaalaccommodatie. (Gemeente Utrecht, 2007)

Voor de functie horeca mag er een horeca gelegenheid in het gebouw komen van categorie B t/m D2.

Hiernaast is een overzicht vanuit het bestemmingsplan wat er onder die categorieën valt. (Gemeente Utrecht, 2007)

Categorie	Inrichting	Activiteiten
B	café bar brasserie	Een horecabedrijf dat tot hoofddoel heeft het verstrekken van (alcoholhoudende) dranken voor consumptie ter plaatse, al dan niet met als nevenactiviteit het verstrekken van kleine etenswaren. <i>Het accent ligt op de verstrekking van drank.</i>
C	cafeteria snackbar grill-room fastfood-restaurant automatiek snelbuffet	Een horecabedrijf dat tot hoofddoel heeft het verstrekken van (al dan niet voor consumptie ter plaatse) bereide etenswaren, met als nevenactiviteit het verstrekken van alcoholvrije dranken. <i>Het accent ligt op de verstrekking van al dan niet voor consumptie ter plaatse bereide, kleine etenswaren.</i>
D1	restaurant bistro crêperie	Een horecabedrijf dat tot hoofddoel heeft het verstrekken van maaltijden voor consumptie ter plaatse, met als nevenactiviteit het verstrekken van alcoholhoudende en alcoholvrije dranken.
D2	lunchroom, konditorei koffie-/theehuis ijssalon	Een daghorecabedrijf dat tot hoofddoel heeft het al dan niet voor gebruik ter plaatse verstrekken van al dan niet in dezelfde onderneming bereide of bewerkte etenswaren en dranken. Een daghorecabedrijf dat tot hoofddoel heeft het verstrekken van alcoholvrije dranken, met als nevenactiviteit het verstrekken van voor consumptie ter plaatse bereide kleine etenswaren. Het accent ligt op de verstrekking van alcoholvrije dranken. Een daghorecabedrijf dat tot hoofddoel heeft het verstrekken van consumptie-ijs voor gebruik ter plaatse. Daghoreca (D.2) is gebonden aan de openingstijden zoals die gelden voor detailhandel, conform de winkeltijdenwet en de gemeentelijke regelgeving aangaande winkeltijden. Bij deze horeca dient de aard en omvang van de bedrijfsactiviteit te passen binnen een overwegend winkelgebied (centrumgebied) en is zij geheel of overwegend gebonden aan c.q. ondersteunend voor de (winkel)functie van dat gebied, daarbij letten op de aard en de ligging van de andere gebruiksvormen in en het karakter van het gebied.

Figuur 65: Functiebeschrijving vanuit het bestemmingsplan (Gemeente Utrecht, 2007)

Bijlage 3 - Placemaking

Aanvulling op paragraaf 7.2 wat is placemaking?

Placemaking levert verschillende resultaten op. Volgens landelijk kennisinstituut en adviesbureau voor sociale vragenstukken, Movisie, levert Placemaking concrete en minder tastbare resultaten op. Concrete voorbeelden zijn bijvoorbeeld een programma van eisen voor een herinrichting, een beheersplan van de fysieke ruimte, een participatieplan of activiteitenplan. Minder tastbaar, maar niet minder belangrijk, levert Placemaking ook een verbeterde relatie tussen burgers en de gemeente op, wordt de openbare ruimte hoger gewaardeerd, heeft een aantrekkelijke omgeving positief effect op de woningmarkt en ontstaat er winst in tijd bij inspraak- en bezwaarprocedures (Movisie, 2014).

Placemaking brengt verschillende effecten op een plek. Volgens het artikel 'Succesvolle openbare ruimtes met Placemaking' wordt het gevoel van eigenaarschap door middel van het proces vergroot en de plek wordt beter gebruikt. Dit heeft positieve gevolgen voor de levensduur van de openbare ruimte (Jong, 2013).

Volgens MIT wordt er alleen teveel gefocust op de 'place' van Placemaking terwijl de making juist erg belangrijk is. De 'making' is erg belangrijk, omdat het een verschil maakt in hoe de overheid de publieke plekken controleert en reguleert. De gemeenschap is in de loop der tijd traditie en stem langzaam kwijt geraakt. Placemaking representeert een comeback van de gemeenschap. Ook zorgt Placemaking niet alleen voor een transformatie van een plek, maar ook voor de transformatie van een gemeenschap, wat weer zorgt voor transformatie van een plek en zo kom men in een positieve spiraal (Massachusetts Institute of Technology, 2013).

Mevrouw De Jong, adviseur Placemaking, vertelt dat niet alleen de plek verbetert, maar dat er inderdaad ook op sociaal vlak verbeteringen te zien zijn. Soms ontstaan er zelfs buurtverenigingen of wordt het contact tussen bewoners beter (persoonlijke mededeling, 3 maart 2016). PPS voegt hierbij toe dat ook het proces effectiever en zuiniger wordt, en er meer plezier wordt ervaren bij gebruikers en ontwerpers.

De Honigfabriek te Nijmegen, die door stichting Fabriekaart en andere ondernemers tot creatieve hotspot is gemaakt, is een voorbeeld van hoe de waarde van een plek stijgt, qua beleving en economische waarde. Volgens directrice Ter Bast-Vermeulen van de stichting wordt een nieuwe wijk gerealiseerd vlakbij het gebouw en sinds de plek een creatieve 'hotspot' is geworden, is de huizenverkoop enorm gestegen.

Een ander effect is het nieuwe gebruik van een plek en een meer gedragen effect wanneer je het project gezamenlijk insteekt. (persoonlijke mededeling, 16 maart 2016). Hiermee wordt dus ook meer trots ontwikkeld waardoor er bijvoorbeeld het karakteristiek Sociability verbetert, maar tegelijkertijd ook Uses & Activities, omdat de economie door dit initiatief wordt versterkt.

Aanvulling op paragraaf 7.3 Regels en voorwaarden

Wanneer is een plek geschikt voor Placemaking? Volgens het document "Een plek om trots op te zijn, Palenstein jouw plek in Zoetermeer" is er een aantal voorwaarden waar de plek aan moet voldoen, wil het traject succesvol zijn.

- De plek speelt een rol van betekenis voor de buurt/wijk en heeft meerdere functies.
- Er is (politiek) draagvlak om de plek aan te pakken.
- Er is (politiek) draagvlak om gebruikers een stem te laten hebben op de participatieladder: adviseren, coproduceren of (mee)beslissen.
- Er is een vooraf bepaald budget voor herinrichting beschikbaar.

- Er is een vooraf bepaald budget voor het participatietraject beschikbaar.
- Er is een enthousiaste projectleider met een integrale blik en commitment van verschillende vakafdelingen binnen de gemeente, corporaties en wijkprofessionals.
- Goede werving van deelnemers en sleutelfiguren.
- Praktische organisatie van bijeenkomsten.
- Duidelijke kaders / randvoorwaarden voor de plek.
- Vertrouwen en een lange adem. (Gemeente Zoetermeer, JSO Expertisecentrum, 2012)

Hieronder de vertaling kwalitatieve en kwantitatieve beoordelingscriteria van de PPS diagram, volgens Hall Larenstein (figuur 66) In figuur 67 ziet u een voorbeeld placegame van PPS.

Karakteristieken van een plek	
Gezelligheid	
onmeetbaar	divers, rentmeesterschap, coöperatief, nabuurschap, trots, vriendelijk, interactief, welkom
meetbaar	aantal mensen, sociale netwerken, vrijwilligers, gebruik s' avonds, straatleven
Gebruik en activiteiten	
onmeetbaar	plezier, actief, vitaal, speciaal, echt, bruikbaar, inheems, duurzaam
meetbaar	eigenaarschap lokale bedrijven, landgebruik, huizenprijzen, huurprijzen, winkerverkoop
Toegang en verbindingen	
onmeetbaar	continuïteit, nabijheid, aangesloten, leesbaar, wandelbaar, makkelijk, toegankelijk
meetbaar	verkeersdata, vervoersstromen, doorvoerverkeer, voetgangersactiviteit, parkeergegevens
Comfort en beeldvorming	
onmeetbaar	veilig, schoon, 'groen', wandelbaar, zitbaar, spiritueel, charmant, aantrekkelijk, historisch
meetbaar	misdadestatistieken, gezondheidsgegevens, bouwconditie, milieugegevens

Figuur 66: Schema meetbare en onmeetbare karakteristieken van een plek (Een vertaling van de criteria van PPS). (Van Hall Larenstein, 2013)

SITE #: _____

Rate the Place:

COMFORT & IMAGE	POOR		GOOD	
Overall attractiveness	1	2	3	4
Feeling of safety	1	2	3	4
Cleanliness/Quality of Maintenance	1	2	3	4
Comfort of places to sit	1	2	3	4

Comments/Notes:

ACCESS & LINKAGES	POOR		GOOD	
Visibility from a distance	1	2	3	4
Ease in walking to the place	1	2	3	4
Transit access	1	2	3	4
Clarity of information/signage	1	2	3	4

Comments/Notes:

USES & ACTIVITIES	POOR		GOOD	
Mix of stores/services	1	2	3	4
Frequency of community events/activities	1	2	3	4
Overall busy-ness of area	1	2	3	4
Economic vitality	1	2	3	4

Comments/Notes:

SOCIABILITY	POOR		GOOD	
Number of people in groups	1	2	3	4
Evidence of volunteerism	1	2	3	4
Sense of pride and ownership	1	2	3	4
Presence of children and seniors	1	2	3	4

Comments/Notes:

Identify Opportunities

1. What do you like best about this place?
2. List things that you would do to improve this place that could be done right away and that wouldn't cost a lot:
3. What changes would you make in the long term that would have the biggest impact?
4. Ask someone who is in the "place" what they like about it and what they would do to improve it. Their answer:
5. What local partnerships or local talent can you identify that could help implement some of your proposed improvements? Please be as specific as possible.

Figuur 67: Voorbeeld van een placegame formulier (Project for Public Spaces, 2005)

In het artikel 'Succesvolle openbare ruimtes met Placemaking' wordt ook de vertaling van de elf uitgangspunten van Placemaking volgens PPS genoemd. (Project for Public Spaces and Metropolitan Planning Council, 2008)

1. De gebruikers zijn expert over het gebruik -Betrek hen vroegtijdig en continu.
2. Je maakt een plek en niet een ontwerp -'Waar voelt men zich thuis?'
3. Je kunt het niet alleen - Zoek samenwerking met gebruikers, stagiaires, vrijwilligers en professionals
4. Men zegt altijd dat het niet kan - Maar laat je niet stoppen.
5. Je kunt al veel zien door te observeren - Kijk, luister, fotografeer, onderzoek en tel hoe een ruimte echt wordt gebruikt.
6. Ontwikkel een visie - Wees ambitieus en maak korte- en langetermijndoelen.
7. Vorm ondersteunt de gebruiksfunctie - en niet andersom.
8. Maak dubbele functies en combinaties - Dat stimuleert extra gebruik of activiteit.
9. Start met de bloemen - Begin met de quick wins: klein, snel en goedkoop
10. Geld is niet de kwestie - Geld volgt visie, kleinschalig is goedkoper
11. Je bent nooit klaar - Beheer is 80 procent van het succes. (Suzan de Jong, 2013 p.2)

Aanvulling op paragraaf 7.4 Proces

Concept stappenplan van PPS (Project for Public Spaces and Metropolitan Planning Council, 2008)

Stap 1: beoordelen van de uitdagingen in de openbare ruimte (in de stad)

Men selecteer 10 belangrijke plekken in de stad, deze plekken ga je beoordelen en bekijken. Hieruit komen mogelijk al een soort algemene eisen wat van belang is voor een plek.

Stap 2: kies een plek (1 plek uit de uitdagingen)

Kijk wat mogelijk is op de plekken en kies er 1 uit. Ga op de locatie kijken en bekijk de plek doormiddel van de vier karakteristieken uit het PPS diagram.

Stap 3: identificeren van belanghebbenden

Zoek zo veel mogelijk (verschillende) belanghebbenden. Deze hebben namelijk ook veel informatie over de plek. Denk hierbij aan bijvoorbeeld bewoners, en laat hen hun burens ook uitnodigen voor een zo groot mogelijke opkomst. Denk ook aan winkeleigenaren, verenigingen, externe en interne experts. Kijk ook naar verschillende leeftijden bijvoorbeeld

ook jongeren en ouderen.

Stap 4: verzamelen van gegevens

Verzamel informatie door op de plek te observeren, tellen, interviewen. Dit moet op verschillende momenten gedaan worden, om het beeld zo compleet mogelijk te hebben.

Stap 5: Plek evalueren door middel van een workshop met belanghebbenden. Dit kan je bijvoorbeeld doen door gebruikt te maken van een zogenaamde placegame. Hierbij ga je in groepjes naar de locatie en beoordeel je op de vier kwadranten de plek. Over de placegame lees je meer in paragraaf 7.4.

Stap 6: Ideeën omzetten in actie met een werkgroep

De ideeën die door de groepen worden gemaakt worden bekeken. Zijn er overeenkomsten of tegenstellingen? De ideeën worden vormgegeven in een visie voor de plek.

Stap 7: Ontwikkel een visueel concept plan

De ideeën worden gevormd tot een visueel plan. Dit kan getekend worden of met referentieplaatjes op papier worden geplakt. Er is hierin dus creatieve vrijheid.

Stap 8: Maak een verslag en presentatie

Een samenvattend verslag maken met hierin ook korte en lange termijn ideeën, prioriteiten en de eventuele partners hierbij. Ter verduidelijking kunnen hier ook de conceptplannen bijgevoegd worden.

Stap 9: Acties op korte termijn uitvoeren

Sommige zaken kosten geen geld of zijn weinig werk. Deze acties kun je snel uitvoeren, zodat er ook op korte termijn al een verbetering plaats vindt.

Stap 10 Ontwikkelen van langdurig ontwerp en beheersplannen

Het definitieve ontwerp kan gemaakt worden door een ontwerpgroep met externe, maar dit kunnen ook de ontwerpers van bijvoorbeeld de gemeente zijn. Belangrijk is ook dat het succes van het plan gevierd wordt en terug wordt gekoppeld aan iedereen die mee heeft gedaan aan het traject.

Stap 11: Balans en herhaal het proces op andere plekken

Kunnen nu ook andere plekken van stap 1 aangepakt worden? Evalueer het proces en ga zo door!

Voorbeelden

Daalsepark, Utrecht

In Utrecht is er aan het begin van de Amsterdamsestraatweg een initiatief uitgevoerd door bewoners. Dit is uitgevoerd op een braak liggend terrein met troep, hekken en machines volgens initiatiefnemer Herbert Boland, waar plannen zijn van de gemeente om een wooncomplex te bouwen. De initiatiefnemer heeft met een klein team uit de buurt ervoor gezorgd dat de plek allereerst een naam kreeg om betekenis aan de plek te geven 'Daalsepark'. In het kader van hergebruik heeft de heer Boland gebruik gemaakt van parkeerblokkades die op het terrein lagen. Na verzoek heeft de gemeente 8 van deze blokken laten liggen zodat het buurtteam er iets creatiefs mee kon doen.

De groep heeft deze blokken wit geverfd en oogjes en schapehoofden opgeverfd. Fietzers en wandelaars komen volgens de schrijver nieuwsgierig kijken. De initiatiefnemers willen dat de locaties van niemandsland tot parel wordt gemaakt, om te bewijzen dat deze locaties een prachtige plek voor een park zou kunnen zijn. Er is al een café geopend aan de overkant en gras gezaaid waar narcissen opkomen. Ook zijn ze aan het denken over een zonnebloemen veld voor wat meer kleur op de plek. (DUIC,2013)

Figuur 68: Schapen in het Daalsepark. (DUIC, 2016)

Figuur 69: Muurschildering Daalsepark (DUIC, 2016)

Figuur 70: Schapen in het Daalsepark (DUIC, 2016)

Tuin aan de Maas

In Rotterdam was volgens de heer Therry van West8 een goed voorbeeld van hoe je een plek tijdelijk kunt inrichten, zonder dat het definitief lijkt. Deze plek wordt Tuin aan de Maas genoemd en is te vinden op de kop van de Sint-Jobskade en Müllerkade met uitzicht over het water. Op deze plek zou bebouwing komen, maar tot nu toe wordt het nog niet ontwikkeld. Volgens de website was er in 2002 een grote kale vlakte en is het uitgegroeid tot een proeftuin een boomgaard en een pluktuin. Ook wordt deze plek gebruikt voor activiteiten zoals paaseieren zoeken of een buurtbarbecue. Hier komen bewoners zaterdag samen om te tuinieren en koffie te drinken. De plek heeft meer kwaliteit gekregen, zowel ruimtelijk als sociaal. (Tuin aan de Maas, z.d.)

Figuur 73: Tuin aan de Maas (eigen werk, 2016)

Figuur 71: Tuin aan de Maas (eigen werk, 2016)

Figuur 72: Tuin aan de Maas (eigen werk, 2016)

Definitieve Placemaking

In Palenstein, Zoetermeer is er gewerkt aan een nieuwe openbare ruimte voor de wijk. Hiervoor is een groot participatietraject gestart waarbij de bewoners mee konden denken en ontwerpen aan de deeltrajecten. Zo moest er bijvoorbeeld nieuw bestratingsmateriaal gekozen worden. In het winkelcentrum zijn verschillende stenen neergelegd qua kleurkeuze en legverbanden. Er is een beeldend kunstenaar uitgenodigd voor een projectplan. Er werden steengoedstembussen neergezet waar men kon stemmen over de nieuwe bestrating en zij bezocht schoolklassen om uitleg te geven over de materialen. Meer co-creatie was bij een van de deelplekken bij het traject. Leerlingen van verschillende basisscholen werkten samen aan een nieuw park met de opdracht 'Ontwerp je eigen speelnatuur'. De plek genoemd 'Tipituin' is een natuurspeelplek geworden en wordt tevens gebruikt voor educatie. De kinderen hebben zelf ontwerpen ingebracht en daaruit is een definitief ontwerp gekomen. (Gemeente Zoetermeer., JSO Expertisecentrum, 2012)

Ook waren er in dit project quickwins, die vrijwel meteen uitgevoerd konden worden, zoals een heg naast een talud. Hier lopen vaak bewoners met hun hond, maar het was een modderig paadje en men kon niet over de heg kijken. Bewoners zeiden dat ze zich niet prettig voelde omdat ze niet over de heg heen konden kijken en wilde er graag een golvende vorm in maken en een slingerpad aanleggen, dit kon snel uitgevoerd worden, waardoor de gebruikers meteen actie zien na hun ideeën. De bewoners begonnen met een 4.7 voor de openbare ruimte en eindigde met een 74. (persoonlijke mededeling, Suzan de Jong, 3 maart 2016)

Kartonnen huis

Stichting Fabrikaat wilt waarde aan een plek geven doormiddel van kunstprojecten. Zij initiëren samen met hun samenwerkingspartners een kunstproject, waaruit andere projecten kunnen vloeien. Zo is er in de oude Honigfabriek bijvoorbeeld het kunstproject 'Kartonnen huis'. Het is een huis van karton en koffiepadstansels en een mix van water met eierdozen, wat een soort cement maakt. Door dit huis in de oude Honigfabriek, kwamen mensen op een plek waar ze anders niet zouden komen. Ook heeft het kunstproject voor extra projecten en levendigheid gezorgd. Zo wilde de papierfabriek ermee laten zien wat je allemaal met papier kunt doen en wilde creatieve opleidingen ook een kijkje komen nemen. Of werd het voor basisscholen gebruikt bij een themaproject. Door middel van een kunstproject willen zij een nieuwe waarde geven aan een plek.

Figuur 74 en 75: Het Kartonnhuis (Stichting Fabrikaat, z.d.)

Bijlage 4 Interviews met experts

Interviews:

Mevrouw Abegg, Floor manager Stichting Fabriikaat
Mevrouw Bast-ter Meulen, Directrice Stichting Fabriikaat
De heer Bleijs, Gebiedsmanager Vleuten-De Meern bij Gemeente Utrecht
Mevrouw Dekker, Socioloog en Urbanplanner van Placemakers
Mevrouw de Jong, adviseur Placemaking
De heer Koopman, architect bij KAWarchitecten
Mevrouw Van Lieshout-Andersen, Eigenaar AM Landskab
De heer Teubens, Wijkraadvoorzitter Vleuten-De Meern
De heer Therry, Landschapsarchitect/projectleider van West8
Mevrouw Vrouwdeunt, sociaal ondernemer van de Stedenfabriek (voor advies)
De heer Wolbertus, Stedenbouwkundige bij Gemeente Utrecht

Interview - Katerien Bast-ter Meulen - Directrice Stichting Fabriikaat - 16 maart 2016
Rondleiding - Marjolein Abegg - Floormanagement Stichting Fabriikaat - 16 maart 2016

Allereerst heb ik een rondleiding gehad door het pand van Stichting Fabriikaat. Een loods van de Honigfabriek, die i.p.v. een leegstaande fabriek nu een 'hotspot' is van allerlei creatieve bedrijfjes. Stichting Fabriikaat bestaat ongeveer 1,5 jaar en hebben voornamelijk projecten in de loods en op festivals in Nijmegen.

Mevrouw Abegg laat mij het eerste kunstproject zien van de stichting: het kartonnen huis. Het huis is een ontwerp van Jeroen Bomers en is gemaakt van karton, koffiepadsstaven en eierdozen. Met dit project is de waarde van papier en afvalmateriaal laten zien, maar heeft het ook een nieuwe invulling aan de loods gegeven. Deze ruimte wordt door Fabriikaat gebruikt voor publieks- en educatieve programma's. Ook is er een project flexibel paviljoen. Het is een vlak van hout tegen de muur, maar wanneer je het uitschuift kun je er allerlei verschillende ruimtes mee maken. Het paviljoen kan zich dus aan de wensen van de gebruiker aanpassen. Het gaat bij dit project vooral om de bewustwording dat gebouwen ontworpen worden voor een specifieke functie terwijl het goed zou zijn om een gebouw op meerdere manieren te kunnen gebruiken.

Nu zijn ze bezig met het project Gr#d. Het is een experiment aan de Waalsprong. Er wordt een stalen frame door Fabriikaat ontwikkeld waardoor er een soort vakken ontstaan die ingevuld kunnen worden door verschillende partijen. Zo krijg je een plek waarin er door jezelf vorm wordt gegeven aan je ideale woning of werkplek. Ook ben ik bij de sluiertuin geweest. Het is een tuin op het Honigterrein waarbij de materialen deels zijn hergebruikt en waarbij de geschiedenis van het pand is meegenomen. Het is een tuin dat grotendeels onderhoudsvrij is en zichzelf ontwikkelt naarmate de tijd, passend bij het karakter van het gebouw.

Hierna sprak ik met Katerien Bast-ter Meulen, directeur van de stichting.

Wat is Placemaking volgens u?

Wij richten ons echt op kunst en ontwerp op tijdelijke plekken. Plekken die eigenlijk wachten op een definitieve invulling, dat daar iets gebeurd. Wij willen zorgen dat daar roering ontstaat, iets wat prikkelt, waardoor er iets nieuws kan ontstaan. Er wordt een nieuwe waarde ontwikkelt. Bijv.

dat mensen anders omgaan met de plek, met elkaar maar ook een financiële/economische waarde, want als het goed gebruikt wordt en gebeurd van alles wordt het ook meer waard. Volgens mij is het heel kort gezegd, er wordt een nieuwe betekenis gegeven aan de plek.

Wat zijn de effecten van Placemaking?

Tot nu toe hebben we kleine projectjes gedaan, maar deze hebben wel invloed op het hele terrein. Door bijv. het kartonnen huis neer te zetten heeft de fabriek nu een gebruiksfunctie. Waar mensen zelf bijv. iets mogen organiseren in het paviljoen of in de tuin. Daardoor ontstaat er een nieuw gebruik. Wat de waarde van de Honig heeft als effect, is dat heel veel mensen Honig willen bezoeken, zien, waardoor het omringende gebied erg in huisverkoop is gestegen sinds wij met creatieve ondernemers het terrein in gebruik hebben genomen. Het hele Honigterrein is eigenlijk ook één groot Placemaking project. Nu zijn we gestart met een meerjarige Placemakingproject, Gr#d. Wat daarvan de effecten zijn kunnen we nog niet zeggen want we zijn in een beginnende fase. Maar wat wel mooi is dat je het samendoet. Wij bedenken nooit van te voren hoe het eruit moet zien. Juist door alle partijen die er een belang bij hebben (opdracht/gebruik) betrekken we erbij, wat wil jij aan deze plek bijdragen? Daardoor een gedeeld project wat je gezamenlijk insteekt. Heel organisch verloop waar het resultaat onverwacht is maar wat een groter effect heeft, meer gedragen.

Wat voor mensen zijn het dan die daar hun huis gaan maken? Wij richten ons erg op jongeren (tot 30) die op zoek zijn naar een andere vorm van wonen, leven. Die geen aansluiting vinden op het huidige aanbod. Jongeren vinden t vaak niet interessant om zich 40 jaar vast te leggen op een hypotheek en dat kan ook vaak niet meer. Het is onzekerder geworden, werksituatie, samen wonen, leg je niet meer zo vaak vast. Dat zijn mensen die zoeken, die vragen om anders wonen, niet meer wat standaard is maar meer naar eigen wens. Daarnaast richten we ons voornamelijk op de creatieve sector. Zij zijn in staat om mensen anders te laten kijken naar hun omgeving, dat is belangrijk om mensen te prikkelen, iemand die niet gewend is of geen creatieveling is. Die kan hulp krijgen van iemand uit die creatieve sector. Beeldende kunst is belangrijk als startpunt/trigger, mensen moeten nieuwsgierig worden, wat gebeurd hier. En dat mensen daar zelf invulling in kunnen geven.

Hoe verloopt het proces bij tijdelijke Placemaking tegenover 'definitieve' Placemaking?

Het gaat om het belang wat iedereen heeft op de plek. Hoe betrek je al die partijen? Bedrijven die iets kunnen leveren, kennisinstituten, bewoners en scholen. Wij scheppen wel een kader, omdat we ervan overtuigd zijn dat je daardoor mensen erbij kan betrekken, er moet iets al zijn om mensen te prikkelen. Bijvoorbeeld er moet in ieder geval iets komen waardoor boten kunnen aanleggen, waar ligt niet vast en of het een steiger is ook niet. Maar het probleem is dat die boten weer beter gebruikt moeten worden. Dan nodigen we een kunstenaar uit en dan komen mensen vanzelf.

Op welke manier verzamelen jullie de betrokkenen?

Dat ontstaat, dat weet je niet van tevoren. Het Placemaking proces kun je niet van te voren voorspellen. Daardoor ontstaan veel toffe dingen die energie geven. Je kan niet voor anderen bepalen wat hun belang is. Wij starten met het kunstproject. Selectie van de kunstenaar en dan starten. Bijv. de kunstenaar werkt met papier, dan zoeken we naar een papierindustrie. Maar misschien is sponsoring alleen niet interessant, ze wilden ook meedenken over hoe papier op een andere manier gebruikt kon worden. Een woningcorporatie wilt het weer als een soort visitekaartje/ promotiedingetje als het gaat om wonen. Scholen die masterclasses willen doen voor creatieve vakken, zo ontstaat het zelf. Soms gaan we zelf opzoeken naar overheidsinstanties, is het interessant voor jou?

Komt dat vanuit de gemeente of vanuit jullie?

Wij initiëren de projecten zelf samen met samenwerkingpartners. Vanuit anderen zou fijn zijn, maar we bestaan nog kort. We hopen dat er gemeentes zijn of ontwikkelaars, die ons vragen als ze willen dat de grond meer waard wordt of meer gaat gebeuren op die plek. Wij doen wel ook festivals, maar we willen meer bij maatschappelijke issues aansluiten. Heeft storytelling ook invloed of overlap op Placemaking? (uitleg storytelling bij stedenbouw) Het is heel erg van belang om de geschiedenis bij Placemakingprojecten te betrekken. Bij ons is het ook een voorwaarde voor de kaders van de kunstenaar om te kijken naar wat er op de plek al is, wat is de historie/erfgoed/geschiedenis. In dat opzicht past het er wel bij. Het inspireert wel mensen om zich op een bepaalde manier te verhouden tot een plek.

Interview - De heer Bleijs - Gebiedsmanager Vleuten-De Meern bij Gemeente Utrecht – 28 april 2016

Wat doet u als gebiedsmanager?

Mijn primaire taak is het begeleiden van projecten die niet in het bestemmingsplan passen, waarbij ik vanaf de intake van de ontwikkelaar tot aan de bestemmingswijziging het proces begeleidt. Hierbij zit ik op het kruispunt van een ontwikkelaar, wat onze deskundigen willen, politieke besluitvorming en wat het publiek wil. Voor De Meern doe ik nog zaken als openbare ruimte projecten, daar ben ik opdrachtgever van. Ik werk samen binnen bureau 19, dit opdrachtgeverschap deel ik.

(vertelt de geschiedenis) Ooit had een ontwikkelaar een stuk grond gekocht in De Meern, dat was de Bongroep- zij zouden deze grond gaan ontwikkelen. Gemeente Vleuten-De Meern en daarna Gemeente Utrecht zouden het vastgoed kopen, zoals de garage, panden. En toen was het idee om het Mereveldplein geen winkelcentrum meer te laten zijn en dat te verhuizen naar het Hart en de supermarkten naar het Schiemanterrein met appartementen. Dit duurde tot 2012 en toen kwam de crisis, ontwikkelen lukte niet en in het bestemmingsplan kon je niet wegbestemmen. Dat kan alleen als je iets zelf aankoopt.

Toen heeft de raad in juli 2012 de stekker eruit getrokken en we moesten een nieuwe ontwikkeling opzetten.

Nu gaat de Bon-groep 60 grondgebonden woningen ontwikkelen. Parkeerplaatsen (zuid) zijn verhuurt aan de Jumbo, dus dat gebied laten we nog even voor wat het is. We concentreren op het Dorpsplein en het Schiemanterrein. Rhenomare was in 2012 afgeketst, omdat het te hoog werd gevonden. Nu komen er 39 appartementen en 24 grondgebonden woningen. Castellum Novum is een leegstaand restaurant, Ten Brinke vastgoed kon de grond ontwikkelen. Bouwplan met 1300m² detailhandel en 23 appartementen en een parkeerdek. Bouwvergunning is verleend maar ze zijn niet gaan bouwen, maar de ontwikkelaar had de grond nog niet gekocht, dus de grondeigenaar ging failliet, nu heeft een ander de grond gekocht en heeft Ten Brinke vastgoed weer een overeenkomst met de nieuwe grondeigenaar. De 1300m² detailhandel komen niet, dus nu wordt het woningen met een commerciële hoek. Dit hele verhaal gaf een hoop roering in het dorp, er gebeurde maar niets, als Gemeente kon je niet zoveel. Dus wilde we iets voor de Meern doen in de openbare ruimte, het Dorpsplein. Ook de Meerndijk wordt heringericht, (vertelt over discussie fietspaden of stroken), het kruispunt wordt helderder gemaakt, voor de rest kan je niet veel

aanpakken door de busbaan etc. Het moet onaantrekkelijk worden voor doorgaand verkeer, zij moeten via een andere weg gaan.

Rondom het Dorpsplein is er grond en bebouwing in particulier eigendom, hoe kun je er dan voor zorgen om dit herontwikkelt te krijgen, zodat het past bij het toekomstige gewenste beeld?

We hebben een overeenkomst met de Bon-groep dat zij 60 grondgebonden woningen moet bouwen voor een bepaalde tijd, en dat zal ook wel omdat de economie nu goed gaat. Een aantal gebouwen zijn van de heer Bonenkamp, als je daar een pleinrand van zou willen maken, dan zou je deze panden moeten kopen. Maar dat gaan we (de gemeente) niet meer doen. De verkaveling rondom het hoekje is dus best een lastige. In de plint zou je daar voorzieningen willen, geen winkel, maar iets wat publiek trekt. Het is een lastige markt, maak daar woningen en zorg ervoor dat ze daarmee iets kunnen doen. Je zoek flexibiliteit.

Kun je geen tender uitzetten?

Nee door de overeenkomst kan dat niet. En je zou moeten zorgen dat er al een eindgebruiker gezocht wordt.

Hoe staat de heer Bonenkamp tegenover het project?

Hij is best bereid te praten, maar als het eropaan komt doet hij het niet. Hij is eind 70 en de verhuur zijn zijn inkomsten.

En het oost gebouw (ZPOT)?

Het is particulier eigendom, we kunnen hem niets verplichten. Er zitten initiatieven in. ZPOT is een bedrijf die kleine units verhuurt aan eenmansbedrijven en een zaal met flexplekken. Dat loopt goed en er zijn creatieve ondernemers. Je hebt een club Leidsche Rijn Werkt of Samen Meern Werkt, daar zijn zij de animator van. Er gebeuren leuke dingen in, het is alleen niet echt een mooi pand. De makelaar is waarschijnlijk eigenaar, en als hij het verhuurt is het prima. En waarschijnlijk voor hen niet rendabel om opnieuw te herontwikkelen. Het is ook niet mogelijk de eigenaar te verplichten iets te veranderen aan de bebouwing.

Ik heb nu ook een aantal afdelingen als actor van de gemeente opgeschreven, zijn er volgens u meer afdelingen die belang hebben bij dit project?

Grondzaken, maar daar zijn we al uit. Het wijkbureau speelt wel een rol. Er zit bijv. een JOP (jongeren ontmoetingsplek) dat moet weg voor de ontwikkeling en deze moet dus een

nieuwe plek krijgen. Het wijkbureau behartigt die belangen.

Weet u in hoeverre bewoners worden betrokken?

Ik trek wel volle kerken, soort bewonersavonden, dus daar komen wel veel mensen op af.

Er zijn ook vier werkgroepen aan de gang gegaan, voor tijdelijke invulling bijvoorbeeld.

Dus er zijn genoeg mogelijkheden maar men komt voor doelgerichte dingen. Bijv. mensen die een woning zoeken. De buurt heeft de kans om van alles te zien en mee te beleven, maar je moet er wel alert op zijn.

En over heel het beeld?

Dat gaat per onderdeel. Ik heb al wel eerder deze opmerking gekregen. Alleen samenhang met bewoners praten is wel heel lastig, omdat iedereen zijn eigen aandachtspunten heeft. We zijn ook bezig met een omgevingsvisie, wat vind u van de toekomst van uw wijk. Mensen vinden het heel lastig om dan verder te kijken dan alleen hun eigen straat. Ik denk dat de mensen van De Meern een plek zoeken die iets met je gevoel doet, trots.

Overig:

Horeca moet aan trekken, zoals bijv. de ijssalon. Een fitnessclub zou bijv. ook meer prominent aan het plein kunnen zitten, maar je kan er niet op sturen. Waar de oude slagerij zit, komt ook een restaurant. Tot nu toe ligt horeca meer aan de Zandweg dan rondom het plein. Je bent afhankelijk van ondernemers, mensen met een goed idee. Zij moeten zich aanbieden.

Voor de woningen is het belang van de ontwikkelaar verkoop, en voor ons wat is goed voor de openbare ruimte. Bijv. verkoop van woningen of de woonkeuken aan de voorkant met openslaande deuren naar het plein. De invulling van de woning is dus ook van belang voor de openbare ruimte. Het moet ontstaan.

Flexibiliteit, dat is het allerbelangrijkst. Hoe kun je mensen uitdagen?

Hoe staat het college of de gemeenteraad tegenover het project?

Haast maken, doorwerken! Goed luisteren naar de omgeving en doorwerken.

Interview - Mevrouw Dekker - Socioloog en Urban planner bij Placemakers - 29 maart 2016

Wat is uw rol in het bedrijf en wat doet Placemakers precies?

Ik ben socioloog en planoloog en doe vooral onderzoek voor Placemakers, maar ben eigenlijk bij heel het proces aanwezig. Placemakers onderzoekt sinds 2009 en is een advies en ontwerpstudio van architecten, landschapsarchitecten en sociologen.

Hoe werkt het proces bij Placemaking volgens u?

Het gaat erom dat je bij Placemaking de omgeving (context) en de mensen begrijpt. (figuur 76)

1: Allereerst kijk je naar de vraag van de opdrachtgever en moet je uitzoeken of deze vraag ook echt de juiste vraag is voor wat de opdrachtgever wilt.

2: Een belangrijke stap is wanneer je de belanghebbenden uit gaat zoeken. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om bewoners, bedrijven, overheid en andere gebruikers. Van belang is dat je je communicatie aanpast aan de belanghebbende. Het gaat vooral in deze stap om procesmanagement. Ook is belangrijk om te onthouden dat het niet alleen om de gebruikers van nu gaat, maar ook om de toekomstige gebruikers, aangezien de openbare ruimte zo voor 15-20 jaar kan liggen. Heel belangrijk is dat je ideeën visueel maakt, om meer mensen te trekken.

3: Hierna ga je vertalen wat de belanghebbenden eigenlijk willen. Dit kan ook voor eigenaarschap zorgen en verantwoordelijkheidsgevoel.

4: Daarna ga je bouwen en programmeren, het beste is dat te laten doen door de toekomstige gebruikers.

5: Na uitvoering is de overdracht van Placemakers naar gemeente/bewoners. Het liefst naar bewoners, zodat zij zelf verder gaan met initiatieven en onderhoud van de plek.

Werken jullie ook met tijdelijke Placemaking voor bijvoorbeeld een braakliggend terrein?

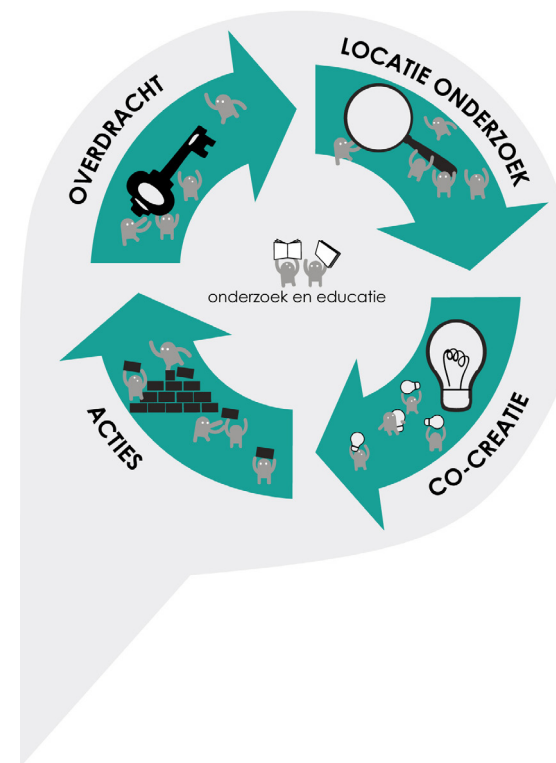
We zijn nu bezig met acquisities van dit soort terreinen, maar we hebben al wel tijdelijke Placemaking gedaan. Placemaking is namelijk ook activiteiten. Placemaking gaat om het proces en niet alleen het resultaat. Het resultaat kan dus een ontwerp zijn, maar ook een activiteit. Wij hebben bijvoorbeeld de Buurtcamping. Een camping dat 1x per jaar terug komt in Amsterdam, en op meerdere plekken. Een weekend kamperen in bijv. het Oosterpark. Iedereen kon komen kamperen en hier elkaar leren kennen. Door de buurtcamping kwamen er niet alleen vriendschappelijke relaties in de buurt, maar werden er ook nieuwe initiatieven opgestart.

Na onderzoeken doen we altijd een enquête of herhaal enquête, om te kijken wat het effect is van de activiteit, voor ons zelf, maar ook ter bewijs voor bijvoorbeeld subsidies.

Wat zou u een gemeente aanraden als zij een placemakingtraject in willen gaan?

Het is toch van belang dat er extern advies is, juist om de gemeente als een gelijke belanghebbende te krijgen. Ook is het van belang gebiedsgericht te werken. Wat is het beleid op een plek en welke partijen op die plek kunnen je helpen dit te bereiken? Wanneer er een activiteit plaats vindt is het belangrijk dat deze bijvoorbeeld een combinatie is van evenement en onderzoek voor de gemeente. Bijv. blokken hout of stoelen geven en de gebruikers vragen om het zo neer te zetten hoe hun het plein zouden gebruiken.

Belangrijk om mensen en jongeren te trekken is het creatiever mensen bereiken en betrekken bij een project.

Figuur 76: Placemaking proces (Placemakers, z.d.)

Interview - Mevrouw de Jong - zelfstandig placemaking adviseur - 3 maart 2016

Wat is Placemaking volgens u?

Dat is inderdaad wel een lastige vraag, het bestaat uit een aantal principes, een manier van werken, hoe je tegen de openbare ruimte aan kijkt en de gebruikers, dan dat het echt perse een methode is met stap 1,2,3,4,5. Er zitten wel elementen in die vaak terug komen. Maar het belangrijkste vind ik dat je echt uitgaat van wat de gebruikers vinden en wat zij daar willen en aan mee willen bijdragen. Klinkt heel logisch en misschien heel makkelijk, je maakt iets voor de bepaalde doelgroep. Maar heel vaak merk je dat bij professionals dat ze het in eerste instantie ook heel logisch vinden dat mensen wat mogen zeggen, maar heel vaak loop ik tegen dingen aan dat de mensen toch hun eigen mening ergens over hebben. Iets vinden passen in een bepaalde visie of structuur van de wijk, iets waar gebruikers of bewoners helemaal niet zoveel mee hebben. Die discussie vind ik het meest interessant, het proces met de mensen eromheen. Met de gebruikers is het redelijk eenvoudig, daar geeft placemaking goede handvaten voor. Naar buiten gaan met mensen, oordeel laat geven over de buitenruimte en de kernkwaliteiten. Het lastige is te reduceren bijv. wat de gemeente nou eigenlijk wilt. Wat is echt perse nodig, en wat mag echt niet. 9 van de 10x worden daar dingen geroepen waarbij later blijkt dat die kaders toch niet zo hard zijn. Die grote boom daar mogen ze niet aankomen, dat staat vast, of vervangen door dezelfde soort boom, maar uiteindelijk als in het traject blijkt dat de gebruikers bijv. liever een andere boom willen is dat vaak nog wel mogelijk. Dat is wel het interessante, degene die met het beroep te maken hebben, worden ook echt geraakt door die gesprekken. Heeft veel effect, het zet hen aan het denken, waarom wilde we dat eigenlijk perse? Zo zijn er allerlei regels vanuit bijv. water, verkeer, vergunningen. Er was een project daar wilde ze een eigen steiger bouwen, echt zelf. Dat was echt wel heel lastig en gedoe, het is uiteindelijk maar laten vallen, omdat de gemeente het niet zag zitten om het zo goed te begeleiden zodat het zou voldoen aan alle regels en eisen. Je merkt toch best vaak dat dat steeds meer gedaan wordt, dat gebruikers steeds meer zelf mogen doen en dat de gemeente kijkt of het ook nog echt veilig is.

Hoe gaat het faciliteren of begeleiden dan in zijn werk?

Vaak is het zo dat de gemeente toch een aantal contacten van de gebruikers van de placegame of gesprekken heeft. Hiermee blijft de gemeente intensiever contact mee houden voor bijv. een onderdeel. Dat wilt de gemeente vaak onderhouden dat contact, dat is erg belangrijk. Bijv. een wijkmanager of

regisseur. Degene die het project leidt is vaak iemand uit de fysieke hoek, diegene is t vaak niet gewend om met bewoners contacten te hebben, en daar heeft hij waarschijnlijk ook niet veel tijd voor. Het moet niet "even gebeuren". Een placemaking traject is best wel intensief als je het goed wilt doen.

Hoe gaat dan is zijn werk, het is geen bottom-up of top down planning, maar ik zag wel in PPS 11 stappen, hoe je placemaking vorm kan geven. Gaat het in het echt daadwerkelijk in zijn werk in 11 stappen?

Ja het is een logische volgorde, maar sommige dingen hebben best wel een doorlooptijd. Om mensen erbij te betrekken kost best wel veel energie, zodat mensen ook daadwerkelijk mee doen en komen naar een bijeenkomst. Dat kost behoorlijk wat tijd. Het is aan de gemeente om belanghebbende te identificeren, wie zijn er allemaal bij betrokken? Dan ga je meteen contacten leggen met mensen die mee willen denken. Het is het beste als je iedereen persoonlijk benaderd. In Barendrecht is aan de ene kant een groot plein met allemaal voorzieningen en aan de andere kant een plein met horeca, heel groot leeg plein. Het ligt allemaal heel goed maar het wordt niet optimaal gebruikt, contacten onderling zijn niet zo sterk. Het winkelcentrum wordt beheerd door 1 vastgoedbedrijf met eigen bewegwijzering, geen verbinding met het andere plein, erg op zichzelf dus. Er zitten daar veel verschillende stakeholders, daar moest de gemeente veel tijd inleggen om contacten te krijgen. Jongerewerkers konden niet komen, maar die hebben daarna zelf een eigen bijeenkomst te doen. Die contacten kosten gewoon heel veel tijd.

Jullie zijn nu dan bezig met de belanghebbenden uitzoeken?

Placegames met volwassenen hebben we al gedaan en woensdag is de versie met jongeren. Het verwerken daarvan kost ook wel veel tijd. Daar hebben we zelf best veel in ontwikkelt, omdat we veel presentaties hebben van de kernkwaliteiten om te laten zien, zodat mensen een beeld hebben voor ze naar buiten gaan. Dat is het sterke aan Placemaking, het heeft een soort checklist, wat zijn de zaken die zo belangrijk zijn voor de openbare ruimte, sociaal fysiek en economisch.

Je moet wel veel afwegen, je wilt wel mensen hun geest open zetten: het kan alles worden, kunst groen.. maar je moet ook niet teveel fotos laten zien. Later hebben we van al die foto's waaiers gemaakt. Als de mensen buiten zijn geweest voor de placegame, gaan ze weer bij elkaar zitten en hebben we van elke kernkwaliteit 1 waaier, met heel veel voorbeelden wat er

allemaal kan en om te inspireren.

Als je dan zo'n formulier uitslag hebt, hoe werk je dat dan uit? Je hebt de cijfers en je heb de ideeën en verbeteringen die ze aangeven. De cijfers verwerken we in excel, je kunt dan per groep kijken wat hoog of laag scoort of per gebied. De cijfers zeggen vaak wel wat, wat vinden de mensen het meest belangrijk. Soms ga je verder denken over de ideeën en verbeteringen op korte en lange termijn. En samen bekijken of die ideeën goed zijn, dan heb je echt gesprekken. Maar ik merkte ook iets in Purmerend: dat ging over drie straten en een van de positiefste dingen was het parkeren, daar hoefde eigenlijk niets aan veranderd te worden en de gemeente zei minstens evenveel parkeren als er al is. En bij de oplevering bleek dat er ook stukken tussen zaten waar teveel aan parkeerplek was. Die stonden zelfs savonds en in het weekend leeg. Eigenlijk was het parkeren zo hoog gescoord, dat we het best wel hadden kunnen weten dat er in ieder geval voldoende parkeerplek was of misschien ook wel teveel. Daarover hadden we door moeten vragen. Betekent het dat jullie vinden dat er eventueel ook minder parkeerplekken zouden kunnen komen? Die cijfers zeggen dus echt wel wat.

Je hebt ook de ideeën. Mensen zijn naar buiten geweest en hebben met elkaar gepraat en het in tekening gezet. Dan tekenen ze ideeën in of schrijven het erbij. De tekening wordt een soort samenvatting van het groepje. Dit presenteren de groepjes ook aan elkaar. Ook mag iedereen zelf een beoordeling over elkaars plan geven (groepjes). Zodat niet één groepje het maar leuk vind. Dan is het wel de kunst of puzzel om eruit te halen wat de gemeente deler is. In Barendrecht doet de gemeente dat zelf, ik denk dat dat ook beter werkt. Als je dat als adviseur doet als buitenstaander, ga je heel erg in de materie zitten.

Er kunnen tegenstrijdige dingen uitkomen en de 2e bijeenkomst wordt de samenvatting gepresenteerd. Zodat alle groepen ook van verschillende dagen van elkaar af weet. Daar komt dus uit wat heel vaak genoemd is of tegenstrijdig is, zijn er mensen die een praatje willen doen voor of tegen een idee, en soms is er een stemming. Hoe dat loopt is elke keer een beetje anders. Bij de 2e ronde ga je proberen het tot één idee te laten worden.

Kunnen groepjes deelonderwerp uitwerken, ja bijvoorbeeld activiteiten, ga kijken of dat groepje daarvoor een plannetje kan maken. Waar moet je zijn, heb je geld nodig, wat wil je dan gaan doen?

Er wordt dus heel veel teruggekoppeld met de deelnemers. Dit blijf je doen tot en met de oplevering (door de gemeente).

Een bewonersgroepje kan bijv. zelf onder begeleiding van de gemeente een mozaïek bank maken of de schuur schilderen. Dat is van belang omdat de bewoners vaak niet de weg weten binnen een gemeente, dit doet ook wel eens een welzijnsvereniging.

Wat is er belangrijk als een gemeente placemaking traject in wilt gaan? Zijn daar verschillende vormen in?

Is ze het nooit eerder gedaan hebben huren ze ons in. (met andere collega) Dan begeleidt je zelf de werk of projectgroep. Je bent een soort adviseur van de projectleider. Het moet een gemixte groep zijn. Van belang is dat de gemeente daar genoeg tijd voor vrijmaakt. Je moet zorgen voor publiciteit en bijeenkomsten organiseren. Soms komt er ook een website. Voor bijv. foto's en ontwerpen en ander nieuws. Bij de placegames moeten ook groepen begeleidt worden. Als dat mensen zijn van de gemeente zelf kunnen ze dat volgende keer zonder adviseur. Belangrijk is ook dat het binnen de organisatie goed verwerkt kan worden en dat de gemeente ervan kan leren en het daardoor nogmaals kan gebruiken. Dat schiet wel vaak tekort. Project is voorbij, was leuk en dan doen ze er weinig meer mee. Het zou fijn zijn als er een goede projectgroep gevormd wordt, zodat meerdere disciplines ermee leren werken. Collega's zullen dan ook meer van elkaar moeten leren.

Ik had een artikel van u gevonden met 11 principes voor placemaking. In hoeverre zijn die principes leidend? Het allerbelangrijkste vind ik dat gebruikers experts zijn over het gebruik. Bij je project in De Meern, dat is eigenlijk al zo ver gevorderd dat het geen nut meer heeft. (uitleg plan De Meern en plan van aanpak).

Stel bewoners willen een hek, in een enquête kun je niet doorvragen in een gesprek wel. Dan weet je nooit waarom ze een hek willen. Bijv. ze willen niet dat kinderen weg kunnen rennen. Dus het kan ook een muurtje zijn of iets dergelijks.

Tip: Je maakt nog wel een soort splitsing tussen inrichting en activiteiten, maar het een heeft ook invloed op het ander. Ik zou alle kernkwaliteiten langslopen en vragen wat de gebruikers willen qua activiteiten. Heeft de Marekerk bijv. plek om buiten te zitten?

Tip: bewoners moeten het ook echt willen om activiteiten te hebben. Het is goed dat het gestimuleerd wordt, maar het moet ook passen bij wat mensen willen.

Laatste tijd ben ik ook meer bezig met leefstijlen, welke leefstijl woont daar en hoe maken zij gebruik van de openbare ruimte. Als het nu allemaal wilde creatieve lui zijn met jonge kinderen en biologische bakkers, die willen heel iets anders

dan de blauwe mensen, die houden van structuur en hoe het hoort.

In Barendrecht hebben ze vooral gele en blauw mensen, bijna geen rood. Dus er zijn bijna geen mensen die alternatieve dingen willen doen, maar gele mensen zijn wel van de gezelligheid en de blauwe zijn weer heel erg behoudend, netjes, meer kwaliteit. (Idee van Smartagents)

Dan heb je inderdaad ook meer onderbouwing voor activiteiten, maar uiteindelijk moet het toch door een vereniging gedaan worden?

Japrecies, een vereniging, ondernemers, winkeliersvereniging, of een welzijnsorganisatie/wijkvereniging. Dan zul je eigenlijk moeten aanbieden: vinden jullie het leuk als ik jullie help met kijken wat de bewoners willen.

Een ander principe; laat je niet stoppen. Is soms best een lastige, je hebt wel echt een projectleider en groep nodig die er open voor staan en enthousiast (te maken) zijn. Ook die quickwins zijn belangrijk, er zitten altijd wel ideeën bij die snel uitgevoerd kunnen worden.

In Barendrecht zit ook humanitas, en die willen juist graag met hun cliënten doen in de wijk. Zo kunnen zij bijvoorbeeld na de markt, wat rommel opruimen. Dit kwam toevallig uit door dit traject.

Ik zag dat u ook mee had gewerkt aan een Placemaking traject in Zoetermeer, heeft u daar hetzelfde traject doorlopen?

Er was een hele goede projectleider en programmamanager, aangezien ze al een grote aanpak hadden voor de wijk. Daar hebben we de ruimte in verschillende plekken onderverdeeld. Door middel van kleine ideetjes, die dan ook echt uitgevoerd werden. Er was bijv. een grasveld met hoge heg naast een talud. Hier zouden ze het leuk vinden als er een soort slingerpaadje komt, aangezien ze altijd in de modder liepen en dat de heg dan wat lager of ook in een golflijntje werd geknipt, zodat je eroverheen kunt kijken, zodat je je wat veiliger voelt. Dit kon je natuurlijk hartstikke snel doen! En dat is dan "hun" idee. Dat was vrij makkelijk.

En bij die 3 straten, daar kan je met die kernkwaliteiten ook op straat belangrijk. Er zijn altijd wel mensen enthousiast die met ideeën komen. Daar is zelfs een bewonersvereniging uit voortgekomen en hebben een website en organiseren veel. Het gaat erom dat je alle gebruikers heb van die plek. Dan maakt het niet uit of t 1x per maand of 1 x week iets doet, net wat ze willen, maar betrek wel iedereen, geef iedereen de gelegenheid ook als ze de 1e keer niet konden. Het is vaak al

leuk om aan een bijeenkomst mee te doen en ontmoet men ook weer mensen.

Denkt u dat doormiddel van Placemaking initiatieven van bewoners worden gestimuleerd?

Ja dat weet ik bijna wel zeker, dat gebeurt ook wel. Je gaat contacten leggen. In Barendrecht moet dat nog komen, dat vind ik wel spannend. Het is de kunst om bij de volgende bijeenkomst weer de goede mensen bij elkaar te krijgen (die hetzelfde willen).

Zijn er verschillende soorten Placemaking strategieën/ theorieën?

Het is nooit helemaal hetzelfde, ik vind dat als je de kernkwaliteiten uitlegt en die beoordelen vind ik de basis en dat je die input echt daadwerkelijk gebruikt. Niet als een advies, maar echt probeert dat te realiseren in het ontwerp. Als je er zelf heen gaat kom je ook beter achter welke stakeholders er in de buurt zijn. Of je nou drie of één vervolgrondes doet ligt heel erg aan de input.

Heeft u misschien nog een advies voor mij?

Voor activiteiten: Waardoor komen mensen naar de plek toe? Je hond uitlaten is iets doen, sporten is iets doen. Je kan dus denken aan georganiseerd maar ook ongeorganiseerd. Mensen moeten er makkelijk kunnen komen, het moet duidelijk zijn dat het georganiseerd wordt. Misschien eerst een grote activiteit om de plek wat bekender te maken. Denk na over doelgroepen, klein/groot. Misschien kun je activiteiten ook naar het plein toe halen. Bijv. de mensen die in de kerk wat drinken op het plein wat laten drinken. Of een kindvriendelijke route naar de school. Omdat het drukker gaat worden, klinkt het alsof er meer horeca ook kan komen. Zou er misschien iets tijdelijks kunnen op het Schiemanterrein?

Met de heer Koopman is er een gesprek geweest over de relatie tussen gevel en openbare ruimte.

de heer Koopman is architect en partner bij KAW architecten en heeft gewerkt aan het project herontwikkeling centrum Lexmond, waar ik interesse in had.

Er is gesproken over het project in Lexmond, hoe was de vorige situatie en hoe is het nu, na uitvoering van het project. De Heer Koopman vertelt dat het in de vorige situatie de plek voor de markt achter de belangrijke wegen in een hof zit. Dit plein is naar voren getrokken en ligt nu weer aan de belangrijkste weg en bij het centrum. Voor de vorige plek zijn woningen gekomen en zijn er woningen aan het nieuwe plein gemaakt. Het plein is leeg, en wordt met name gebruikt voor de marktkramen.

Tekst van de website van KAW: Het dorpshart van Lexmond is op zoek naar samenhang en gezelligheid. De bewoners gaven aan dat een gezamenlijk plein ontbreekt. Het voormalige oude schoolgebouw, dat nu dient als dorpshuis, verhuist naar een andere locatie met meer mogelijkheden en kansen. Bovenop een Romeinse nederzetting en een middeleeuwse begraafplaats, aan de voet van de kerk, maken de bestaande woningen plaats voor een dorpsplein met een ring van woningen. (KAW, z.d.)

De belangrijkste vraag is: hoe kun je de aansluiting van openbare ruimte op bebouwing versterken?

Bij het project in Lexmond is dat een Delftse stoep. Het voelt als een stukje wat nog van de bewoners is, maar dat hoeft qua eigendom niet het geval te zijn. Ook is de Delftse stoep gericht op het zuiden, wat een gunstige ligging is voor bewoners om lekker in de zon te gaan zitten. Door de Delftse stoep gebruiken de bewoners de stoep als een soort tuintje en zetten daar een bankje, stoelen of planten neer. Dit maakt de overgang van de openbare ruimte naar de gevel zachter.

Ook laat de Heer Koopman andere voorbeelden zien waarmee je de overgang kan verzachten:

- Bij een klooster is bijvoorbeeld een kloostergang met zijn arcades aan een binnentuin een overgang van gebouw naar de tuin.

- In winkelcentra zie je ook dat er zo'n soort vorm wordt gekozen voor de overgang, vaak zijn dit ook arcades of luifels waar je onder kan lopen. Dit kan ook met woningen, maar

dan zijn het eerder een soort pergola's.

- Ook kun je andersom de gevel verzachten door de gevel 'uit te hollen'.

- Een andere vorm van het verzachten van de relatie is door hoogteverschillen, door het plein bijvoorbeeld te verdiepen en je met een trapje de woning op gaat, al is het maar een trede.

Hoe kun je een gebouw flexibel indelen, zodat het geschikt is voor meerdere functies?

- De plattegronden kun je flexibel indelen

- Hoge verdiepingen helpen het mogelijk maken van voorzieningen in de plint

- Stel voorwaarden in beeldkwaliteitsplan of in andere kaders

- Gebruik maken van skeletbouw waardoor er gebouwd wordt op kolommen en je de muren eruit kan halen

Op welke manier hebben jullie jongeren bij het onderzoek voor Dorpsplein de Meern bij betrokken?

Bij participatietrajecten zijn jongeren altijd het moeilijkst om te betrekken. Kinderen kunnen vaak via scholen bereikt worden. Jongeren leven vaak hun eigen leven en ze vinden traject van ontwerp naar realisatie te abstract en het proces duurt te lang. De jongeren zien dus te laat resultaat van hun opmerkingen. Vooral van belang voor jongeren is of ze ook echt nog invloed hebben op het ontwerp.

Mevrouw van Lieshout-Andersen benoemt dat het belangrijk is dat niet twee ambtenaren het plan bepalen, maar dat de buurt daar als basis aan ligt. Ook is het daarbij van belang dat je belemmeringen en eisen voor het plan van te voren uitlegt, de bewoners en gebruikers zijn slim genoeg om daarmee dan rekening te houden.

Voor het Dorpsplein de Meern heeft de gemeente een goede digitale enquête gemaakt, en het was hierbij goed om brieven te sturen om de bewoners te stimuleren deze enquête in te vullen, omdat vaak bewoners niet per toeval de enquête op de site zien staan. Om jongeren bij het onderzoek te betrekken zijn we naar plekken gegaan waar we jongeren kunnen vinden. Denk aan supermarkten, waar veel jongeren werken, een cafétje of een sportvereniging. Ook hebben we naast de enquête gevraagd of ze naar een bewonersavond zouden komen en het antwoord was nee. Hoe zouden jullie dan wel naar een bewonersavond willen komen? Voor jongeren bleek het vooral van belang te zijn dat ze met een groep jongeren kunnen komen en dat het iets leuks, feestelijks is. Daarom hebben we bij de markt Ratjetoe (een festival op het Schiemanterrein met lokale marktkramen en bandjes) jongeren mee laten doen aan een soort workshop met een knip en plak spel waarmee je het plein kan inrichten. Ook lieten we op de markt gratis waterpolovereniging Watervlo staan, zodat zij weer jongeren aantrokken en de enquête gingen promoten.

Welke initiatieven/activiteiten spelen er al in De Meern en met nadruk rond het Hart van de Meern?

17 jaar geleden was de laatste markt in De Meern, met mijn bedrijf en lokale ondernemers (veel zzpers, iemand van geluid en licht, riskmanagement, eigenaar boulevard etc.) hebben we Ratjetoe bedacht. Dit vind dit jaar voor het 3e jaar plaats. Het is een markt met lokale marktkraampjes en bandjes. Marielle Thiadens is hierbij de trekker van het festival op de

dag zelf. Uit Ratjetoe is ook Stichting samen Meern werkt voortgekomen.

Er zijn veel kerkactiviteiten, ook met jongeren, maar deze vinden vooral binnenplaats. Misschien kunnen deze activiteiten wel naar buiten getrokken worden?

Ook heeft het Argentijnse restaurant soms een terras in het gras staan om het gebied meer sfeer te geven.

Sinterklaas komt ook altijd aan op de plek van het dorpsplein en gaat daarna naar het winkelcentrum in de meern, misschien kan er ook iets op het dorpsplein georganiseerd worden?

Mevrouw Lieshout-andersen geeft ook aan dat ze het braakliggende terrein als een kans ziet voor initiatieven en activiteiten.

Kunt u wat meer vertellen over Dorpstuin de Meern? (ontstaan, actoren, effect op het hart.)

Een passie van mij is tijdelijke terreinen. De Dorpstuin lag bijvoorbeeld al zes jaar braak. De huizen die er stonden waren uitgekocht en gesloopt voor nieuwbouwplannen, maar uiteindelijk is dat niet uitgevoerd. Ook was het terrein uit onderhoudscontract gegaan en stond het dus vol met onkruid en fietsen. Ik en andere bewoners vonden dat het een groene ontmoetingsplek moest worden. We hebben een ontwerpavond gehouden en ideeën heb ik meteen vertaalt in schetsen. Zo zien mensen meteen of iets werkt of niet. Het werd een nostalgische dorpsstuin met een samenhangend ontwerp op basis van de wensen van de bewoners. Ook heeft het een nominatie van het iconproject gebied groen sociaal, gebied dichterbij gekregen. Hiervoor moesten we een stichting worden, deze stichting onderhoudt de tuin, zorgt voor zomerconcerten en heeft al een insectenmuur gebouwd.

Waar denkt u dat De Meern qua functies en activiteiten behoefte aan heeft?

- Activiteiten voor jongeren! Alleen is de drang van jongeren om zelf iets op te zetten niet heel sterk. Misschien zijn er mogelijkheden vanuit de kerk?

- Dorpsstuin concerten zouden misschien naar het dorpsplein kunnen?

- Horeca zou goed zijn voor het dorp en de jongeren, daarvoor moeten dan wel ondernemers worden getrokken. Horeca geeft sfeer en levendigheid aan het plein.

- Laagdrempeligheid, je hoeft niet altijd te consumeren, maar moet ook ergens kunnen zitten op het plein

- Winkels die van de buitenruimte gebruik maken, bijvoorbeeld hun sportspullen buiten neer zetten.

- (eigen idee) Sportschool, bootcamp op terrein!

- waterelementen trekken altijd mensen aan, zo is er een waterpomp in de dorpsstuin waar fietsers ook regelmatig stoppen om hun drinkfles te vullen en even uit te rusten.

Overig:

AM landskab heeft al eens een ontwerp gestuurd naar de gemeente voor een tijdelijk park (Minimapark), maar dit is door de gebiedsmanager gestopt.

Mevrouw van Lieshout-Andersen zou graag mijn scriptie ontvangen, wanneer het af is.

Wat doet u als voorzitter van de wijkraad?

Utrecht heeft tien wijken. Een jaar of tien geleden kwam de stadspartij aan de macht Leefbaar Utrecht, en die wilde meer input van bewoners hebben. Die zorgde ervoor dat elke wijk een wijkraad moest hebben die kritiek en advies geeft richting het college, burgemeester en wethouders. Waarom? Voor volksvertegenwoordiging, vaak worden bewoners wel betrokken, maar vergeten ze te luisteren naar de bewoners. Soms wordt er alleen geluisterd naar "losse" bewoners en niet gekeken naar het algemeen wijkbelang. En daarvoor is de wijkraad. De wijkraad heeft als doel om de oren en ogen te zijn van de wijk, maar ook heel erg kritisch te zijn en advies geven richting college, waar ze verplicht op moeten reageren. Ik vergelijk het vaak met de Ombudsman, die bepaalt zelf waar hij onderzoek naar doet en geeft dan een advies, maar dan landelijk. Als de gemeente vraagt hoe zit het nou in die wijk, hier willen we wat doen, wat vinden jullie hiervan, kunnen wij advies geven. Laatst was er bijvoorbeeld een weg die moest worden afgesloten, wat wij dan zeggen: wij kijken niet of het goed is om af te sluiten want wij zijn geen verkeerskundigen, maar kijken wel is het proces goed gegaan, zijn de bewoners benaderd.

De bewoners weten ons te vinden, het punt is wel, zijn wij een goede afspiegeling van de wijk? Er zijn bijv. ouderen oververtegenwoordigd, want die hebben tijd over. Maar aan de andere kan het zijn dat ze soms minder snel met internet zijn, waardoor ze minder snel kunnen reageren (bijv. met computer).

Aan de andere kant wij zijn een wijk met de meeste jeugd. We weten totaal niet wat daar speelt. Deze zitten vaak niet in de wijkraad. We proberen te kijken wat speelt, bijvoorbeeld in een bijeenkomst in een café en we proberen één keer in de maand een thema avond te organiseren om te kijken wat er speelt.

Leeft het idee van het Hart van de Meern onder bewoners?

Op dit moment niet, de reactie die we krijgen van bewoners is vooral dat ze niet weten wat er nu gaat gebeuren. In 2012 waren hier grote plannen maar die werden gecancelled. Toen kwam er een Meern conferentie. Daar was men erg enthousiast over. Daar zijn alle ideeën uit voortgekomen, ook om een kern, een plein neer te leggen. Bewoners zien niets gebeuren, horen niets, behalve soms een bewonersavond waar niet veel mensen vanaf weten. Dus over het algemeen

weten bewoners er niet zo veel over. (Dit hoorde ik ook onder bewoners).

Er zijn algemeen drie initiatieven uitgevoerd, de brug is verbreed, fietspad is aangelegd in kader van een groter plan en het winkelcentrum is vernieuwd. Belangrijk is nog: de brug veiliger maken, Rhenomare aanpakken, en de Meerndijk aanpassen. Al die plannen zijn nog niet uitgevoerd, als je kijkt naar de oorspronkelijke planning had dat al gebeurd moeten zijn.

Is er een manier om de bewoners van De Meern te omschrijven?

De Meern is vooral een oudere groep bewoners, die al een lange tijd wonen. Er is nieuwbouw er omheen maar daar wonen vooral jongeren. Vleuten en De Meern hebben voornamelijk ouderen, de omgeving erom heen hebben meer jonge stelletjes en jonge gezinnen, waarvan de kinderen weer gaan naar de scholen in de dorpen, wat zorgt voor verkeersdruk. Die twee doelgroepen zijn het grootste deel van de bewoners.

Zijn dat dan actieve bewoners of ...

Lastig te benoemen, ik denk dat over het algemeen de bewoners redelijk actief zijn en mondig. Als de gemeente iets wilt, zijn er veel mensen die protesten aandragen, maar men wil graag meedenken en in ieder geval betrokken worden. Wat bij de Meern gebeurde, men raakte betrokken met de onderdelen en kon zien dat er iets ging gebeuren, maar vervolgens gebeurde er niets, waardoor het weer afzwakt. Neem bijv. het Dorpsplein, ik heb nu al drie keer gehoord nu gaan we het indelen en dan gaan we beginnen, maar nu is er nog steeds niets gebeurd. Als ik heel kritisch ben, heeft de gemeente misschien wel een planning maar communiceert deze niet zodat ze het niet na hoeft te komen. Als je het niet communiceert wordt het sneller uitgesteld. Doordat mensen weinig horen of niets horen, geeft men het een negatief gevoel. Ik zit in de wijkraad en woon hier vlak bij, en ik hoor al bijna niets, moet je nagaan voor bewoners die zich er minder mee bezig houden.

Zijn er al initiatieven/activiteiten van uit bewoners/verenigingen?

Daaruit haal ik dat je weet dat het plein ook voor activiteiten zal zijn. Maar ik weet niet of dat definitief geworden is. Stel dat je hier koningsfeest hebt, dan is een plein natuurlijk een ideale plek, zeker als je het afzet. Ik weet dat toen der tijd dat idee geopperd werd, ze daar wel veel ideeën voor hadden.

Zowel door de kerk, als het koningsfeest, als interesse door ondernemers uit de buurt.

(uitleg voorlopig ontwerp plein en uitleg conclusie bewonerspeiling)

U zei al dat de kerk en ondernemers geïnteresseerd waren, en weet u toevallig wat voor ondernemers dat waren?

Hier uit de buurt, maar dan moet ik even mijn aantekeningen zoeken.

In het oorspronkelijk plan stond dat de steiger/vlonder een trap zou worden en dat mensen vanuit horeca daar konden zitten aan het water. Sinterklaas komt bijvoorbeeld aan, het is altijd krap en moeilijk en het is leuk als er iets van gemaakt kan worden op het plein. Het Schiemanterrein wordt over een aantal jaar bebouwd, en daar zijn ook wel eens activiteiten, het zou leuk zijn als het Dorpsplein daarin vervangend kan zijn.

Zijn er nu al activiteiten die bijv. jaarlijks terugkomen?

Koningsdag is twee keer hier gehouden en festival Ratjetoe. Het is ook echt een Ratjetoe van alles, door een paar initiatiefnemers. Het braakliggende terrein een leuke invulling geven. Er zijn genoeg initiatiefrijke mensen, maar je wilt wel weten wat het uiteindelijk gaat worden. Het restaurant wat vervallen is, is gekraakt. Daar zal een appartement komen, waar ouderen veel interesse in hebben. Net als in het braakliggende terrein (Rhenomare) + Schiemanterrein. Als je een kerk en plein hebt, zijn er dan ook genoeg mensen die naar het plein toegaan. Er zit wel veel potentie in, maar dan moet er wel iets gebeuren.

Was Schiemanterrein altijd al leeg?

Er zat een benzinepomp en daarvoor nog een loods. Het heeft een hele tijd geduurd voordat het weg was doordat de grond van de benzinepomp af moest worden gegraven door vervuiling, maar de vervuiling bleek wel mee te vallen.

Waar denkt u dat bewoners behoefte hebben?

De Meern mist een oude kern zoals Vleuten of Haarzuilen. Het heeft geen hart. Die moet gecreëerd worden, een plek om elkaar te ontmoeten, meer een sociale plek. Dat kan met de winkeltjes die hier zitten, een sportplek. Een plek waar je bij elkaar komt. Je hebt al een winkelhart en daarmee zou je eigenlijk een gebied krijgen waar het allemaal gebeurt. Ik denk dat er minder winkels gevraagd worden. Dus het moet meer een sociale plek worden.

Oorspronkelijk zou er in het gebouw een supermarkt komen met daar boven in appartementen, dat is nu de jumbo (verderop) en in het winkelcentrum. Eigenlijk mag er geen supermarkt bij, maar veel mensen zouden dat wel graag willen. Maar ik heb begrepen dat dat vergunning technisch niet mag. Want de jumbo zit er al minstens 20 jaar en dan mag je niet zomaar zeggen, nu moet je wegwezen. Maar misschien kunnen ze erin verhuizen. Ik dacht vooral horeca aan de Zandweg en dan zitten aan de steiger. Dat werd steeds naar buiten gebracht. Wat ik wel altijd moeilijk vind, is er ook echt vraag naar.. is het rendabel? Maar in het hele gebied zit alleen café de don en café de boulevard. Dus dat is misschien een goede.

Er moet dus een functie komen die zorgt voor levendigheid? Er zijn genoeg ouderen, dus misschien een publiekcentrum, maar de Schalm voldoet al aan die functie. Die zit wel vrij vol, maar de vraag is of dit niet teveel concurrentie is.

(wijzend naar Castellum Novum) Ik begrijp dat hier plannen voor zijn, is dit samen gegaan met de eigenaar die daar ook wat wilt bouwen? Is dit afgestemd met de ontwikkelaar of heeft de ontwikkelaar van hem gekocht?" (weet ik niet)

(toelichting deelvraag over programma)

Je kan natuurlijk niet heel t jaar door organiseren, maar bijv. 5 a 6x. Dan trekt het op die momenten mensen, maar komt men ook vaker 'gewoon' op het plein. Hierdoor creëer je die ontmoeting.

De ijswinkel zit op een lastige plek, Rhenomare wordt aangepakt en de Dorpstuin is tijdelijk en wordt ook bebouwd, dus ik kan me voorstellen dat de ijswinkel liever de dorpsplein kant opgaat. Het is nog erg dynamisch in ontwikkeling. Volgens mij moet eerst het plein af en in die jaren erna is er nog steeds veel ontwikkeling. (bebouwing en dergelijke)

Ik zou graag willen dat de gehele visie voor De Meern of het Hart van de Meern uit wordt gelegd door de gemeente. Wanneer is wat gepland etc. Zodat bewoners een groter geheel weer kunnen zien. Dit plein is een centrale plek, dus het moet een geheel gaan worden.

Wat doet u allemaal bij de wijkraad?

Ik heb gewoon een baan in Amsterdam en 1 dag ben ik thuis, en dan heb ik ongeveer 1 vergadering per week voor de

wijkraad. Je ziet ook dat mensen heel actief worden erin als ze even werkloos zijn en daarna weer minder actief worden. En zo blijft die groep mensen die er energie in kunnen steken. Je bereikt alleen weinig, het is makkelijk kritiek geven op de gemeente, maar ja het kan ook bijna niet anders. Maar het is wel frustrerend dat er soms weinig mee gebeurt of pas een paar jaar later.

Advies - De heer Therry - Landschapsarchitect bij West8 - 21 maart 2016

In plaats van een interview hebben we de locatie en de opdracht besproken waaruit adviezen kwamen.

Adviezen:

- Waarom moet er een plein komen? Een plein of een plek zijn twee verschillende dingen denk hierover na. Wat betekent dat voor de definitie voor de plek.
- Zuigt nieuw Leidsche Rijn alle voorzieningen naar zich toe?
- Wat is die plek nou? Is het gewoon een kruispunt waar dingen gebeuren?
- Maak een keuze of neem een stelling in, waarna je de plek verder kan ontwerpen. Volg ik het plan of niet?
- De routes duidelijk maken in kaart en wat is die plek?
- Er zit een soort percelering aan het dijkje, een interessant weefsel, langwerpige, lange kavel woningen, kerk is onderdeel van dat perceleringsverhaal. Daar iets mee doen? Reageren daarop, herhalen?
- Randvoorwaarden verzinnen
- Het beeld/gevel laten zien van randen van de weg.
- Wat leer je uit de bestaande context, grafiek, landschap.
- Hoe reageert de bebouwing op de weg en andere bebouwing
- Landschap is een combinatie van gras en fruitteelt. (gekeken naar historische kaart)
- Een landschap dat in meerdere lagen gebouwd is.
- Startende ondernemer laten kiezen wat de functie wordt, dus voor alle functies geschikt/flexibel (beukmaat diepte hoogte) inrichten. Programma kun je niet kiezen als ontwerper.
- Wat is de reactie wat het programma heeft op de ruimte. Wat heeft bijv een cafe nodig (Terrassen, hoeveel stoelen wil je buiten zetten, randvoorwaarden bijv, borden ter bescherming van de zon/wind, parasols etc.)
- Woningen/appartementen richten op mensen in het dorp
- Ga naar plekken als: - Loosdrechtse plassen – Berkel, Roderijs, Vinkeveen, Moerdijk, zeventienhoven, Loenen aan de vecht, Loenersloot
- Blijf vragen stellen
- Analyseer wat je nodig hebt en wat je voelt. Blijf niet doorgaan in het inventariseren.

Hoe gaat West8 om met tijdelijke terreinen? Blijft dat leeg tot erg gebouwd gaat worden of wordt er in de tussentijd nog

iets meegedaan?

Je moet reageren op tijdelijkheid, maar wel zo vormgeven dat men weet dat het tijdelijk is. Wanneer er bijvoorbeeld een beuk wordt geplant en er na 25 jaar gebouwd wilt worden. En iedereen beseft 25 jaar later dat de boom opeens waarde heeft en je die niet meer weg gaat krijgen. Ontwerpen met tijdelijkheid kan, als het maar duidelijk is dat het tijdelijk is. Denk doormiddel van containers. Houtbouw ziet er bijv. mooi uit, maar dan is het mooie architectuur dat is blijvend. Wat zijn de consequenties binnen 10-15 jaar?

Urban farmings is nu ook in de laatste tijd. Er ligt er een op de kop van de pier, dat kreeg men maar niet ontwikkelt. Daar kun je langs wandelen. Dit is een tuin geworden voor de mensen, hangmatten, spelen, moestuintjes. Maar iedereen weet dat het tijdelijk is.

Bestaande bestrating mag je vaak niet hergebruiken, maar voor een tijdelijke plek kun je die bestrating wel gebruiken.

Advies - Mevrouw Vrouwdeunt - Eigenaar van de Stedenfabriek - 11 maart 2016

Met mevrouw Vrouwdeunt is de informatie die ik had gevonden besproken en zij heeft mij tips gegeven voor goede bronnen en een andere invalshoek van placemaking.

- Let op stakeholermanagement en het gebruiken van de waarde. Vertel ook duidelijk dat het ook kosten bespaart.
- Gebruik Google Scholar en gerenmeerde schrijvers.
- Er is een discussie over tijdelijke initiatieven en de waarde hiervan, het is actueel, leuk om te verwerken (stuurt de links door)
- GAPonderzoek

Interview - De heer Wolbertus - Stedenbouwkundige bij Gemeente Utrecht - 24 maart 2016

Kunt u mij vertellen waarvoor er voor een dorpsplein is gekozen, terwijl dit er vroeger niet was? Klopt deze stelling? Door de ligging, het dorp is langs de Leidsche rijn en de Meerndijk ontstaan, in de jaren 60 kwam de Castellumlaan die doorbrak naar Vleuten, waardoor de plek ook qua verkeer van belang werd. Het is een historische plek en een plek wat centraal is en als ontmoetingsplek kan fungeren, ook werken de winkeltjes die er al zijn mee aan het hart.

Hoe ver kan ik gaan met randvoorwaarden stellen aan bebouwing en openbare ruimte etc. Wat is er nu al? (uitleg doormiddel van SPVE) leg niet alleen de nadruk op één gebouw maar ook op de rest van de pleinranden.

Is er al eens een actoren/krachtenveld analyse gemaakt voor de projecten in het Hart van De Meern?

Neem vooral de actoren mee qua grondeigenaren/ontwikkelaars. De mening van de bewoners is te zien in het SPvE. Ik zou inderdaad de analyse niet alleen voor het plein maken maar ook voor heel het Hart van De Meern uitwerken.

Bijlage 5 Placegames en kaart van pleinvergelijking

In deze bijlage vind u de placegames die gebruikt zijn als beoordelingscriteria voor de pleinvergelijking in paragraaf 5.4. Ook vind u per plein een overzichtskaart waar het de plek is op stadsniveau, een een ingezoomde kaart hiervan.

Dorpsplein De Meern

SITE #: 10 Dorpsplein, De Meern, Utrecht

Rate the Place:

COMFORT & IMAGE	POOR		GOOD
Overall attractiveness	1	2 - 3	4
Feeling of safety	1	2 - 3	4
Cleanliness/Quality of Maintenance	1	2 - 3	4
Comfort of places to sit	1	2 - 3	4

Comments/Notes: 11,5

ACCESS & LINKAGES	POOR		GOOD
Visibility from a distance	1	2 - 3	4
Ease in walking to the place	1	2 - 3	4
Transit access	1	2 - 3	4
Clarity of information/signage	1	2 - 3	4

Comments/Notes: 10

USES & ACTIVITIES	POOR		GOOD
Mix of stores/services	1	2 - 3	4
Frequency of community events/activities	1	2 - 3	4
Overall busy-ness of area	1	2 - 3	4
Economic vitality	1	2 - 3	4

Comments/Notes: 9,5

SOCIABILITY	POOR		GOOD
Number of people in groups	1	2 - 3	4
Evidence of volunteerism	1	2 - 3	4
Sense of pride and ownership	1	2 - 3	4
Presence of children and seniors	1	2 - 3	4

Comments/Notes: 7,5

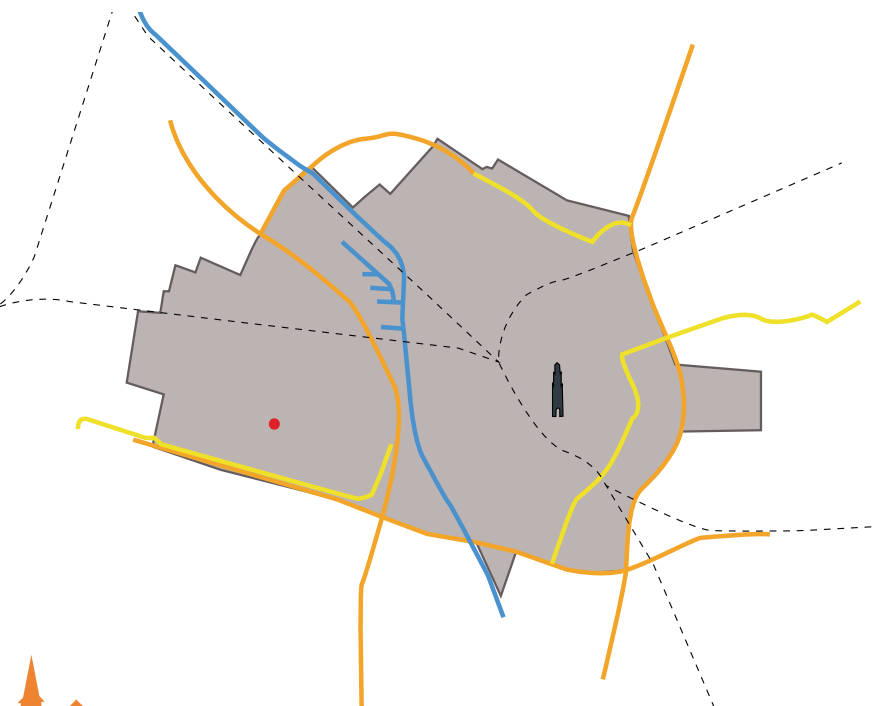
Wat voor functies zitten er in de plint:

Petsenwinkel, argetijn, kerk, piepellen

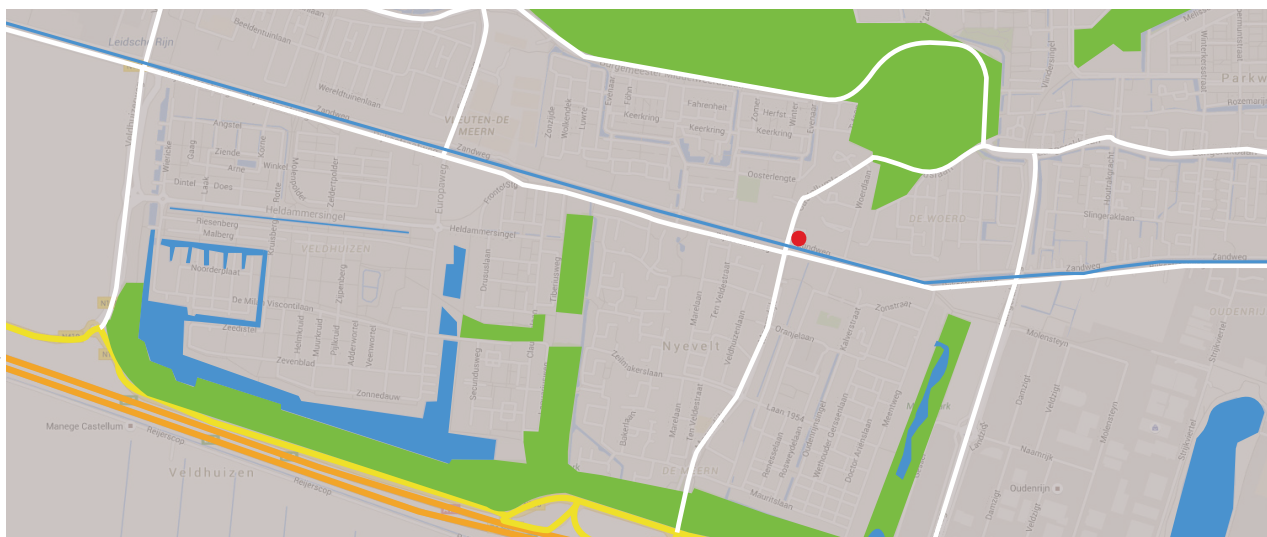
Wat zijn de kenmerken van de gevel denk aan: rooilijn, stijl, hoogte, kleurgebruik:

leegstand, versallen (castellum roem)
plat dak, 2-3 verdiepingen, grijs (links)
grijs, grijs, kap, niet open (rechts)
historisch (kerk)

Opmerkingen:

Figuur 77: De Meern in Gemeente Utrecht (eigen werk, 2016)

Figuur 79: Dorpsplein De Meern in De Meern (eigen werk, 2016)

SITE #: Koningsplein, Nijmegen

Rate the Place:

COMFORT & IMAGE	POOR			GOOD
Overall attractiveness	1	2	3	4
Feeling of safety	1	2	3	4
Cleanliness/Quality of Maintenance	1	2	3	4
Comfort of places to sit	1	2	3	4

Comments/Notes: 12

ACCESS & LINKAGES	POOR			GOOD
Visibility from a distance	1	2	3	4
Ease in walking to the place	1	2	3	4
Transit access	1	2	3	4
Clarity of information/signage	1	2	3	4

Comments/Notes: 11

USES & ACTIVITIES	POOR			GOOD
Mix of stores/services	1	2	3	4
Frequency of community events/activities	1	2	3	4
Overall busy-ness of area	1	2	3	4
Economic vitality	1	2	3	4

Comments/Notes: 13,5

SOCIABILITY	POOR			GOOD
Number of people in groups	1	2	3	4
Evidence of volunteerism	1	2	3	4
Sense of pride and ownership	1	2	3	4
Presence of children and seniors	1	2	3	4

Comments/Notes: 9

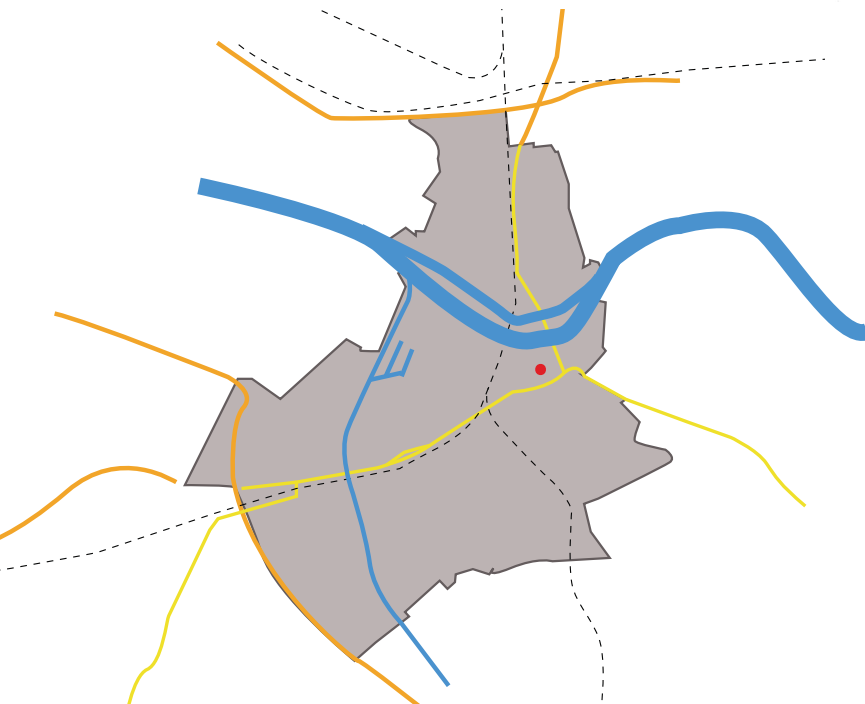
Wat voor functies zitten er in de plint:

snackbar, Peestcape, kledingwinkels, Restaurant, patisserie, rituals, terras

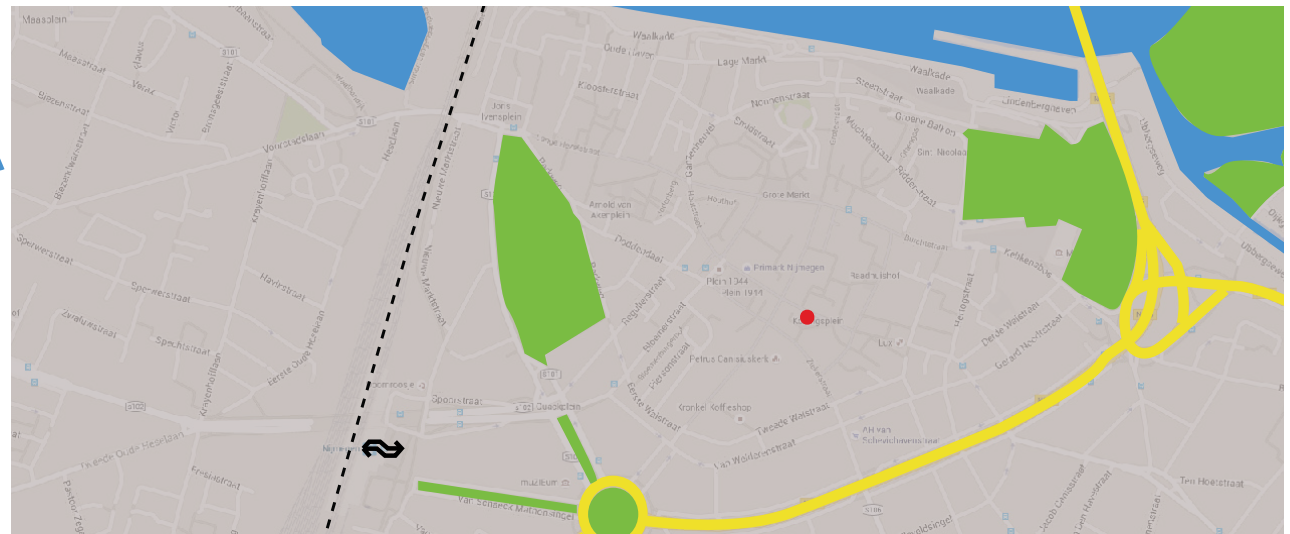
Wat zijn de kenmerken van de gevel denk aan: rooilijn, stijl, hoogte, kleurgebruik:

verschil in kleur, stijl, hoge plint, strakke rooilijn, 3 verdiepingen

Opmerkingen: kleurrijk terras

Figuur 80: Koningsplein in Nijmegen (eigen werk, 2016)

Figuur 82: Koningsplein in binnenstad van Nijmegen (eigen werk, 2016)

SITE #: Marienburg, Nijmegen

Rate the Place:

COMFORT & IMAGE	POOR			GOOD
Overall attractiveness	1	2	3	4
Feeling of safety	1	2	3	4
Cleanliness/Quality of Maintenance	1	2	3	4
Comfort of places to sit	1	2	3	4

Comments/Notes: 12.5

ACCESS & LINKAGES	POOR			GOOD
Visibility from a distance	1	2	3	4
Ease in walking to the place	1	2	3	4
Transit access	1	2	3	4
Clarity of information/signage	1	2	3	4

Comments/Notes: 10.5

USES & ACTIVITIES	POOR			GOOD
Mix of stores/services	1	2	3	4
Frequency of community events/activities	1	2	3	4
Overall busy-ness of area	1	2	3	4
Economic vitality	1	2	3	4

Comments/Notes: 10

SOCIABILITY	POOR			GOOD
Number of people in groups	1	2	3	4
Evidence of volunteerism	1	2	3	4
Sense of pride and ownership	1	2	3	4
Presence of children and seniors	1	2	3	4

Comments/Notes: 5

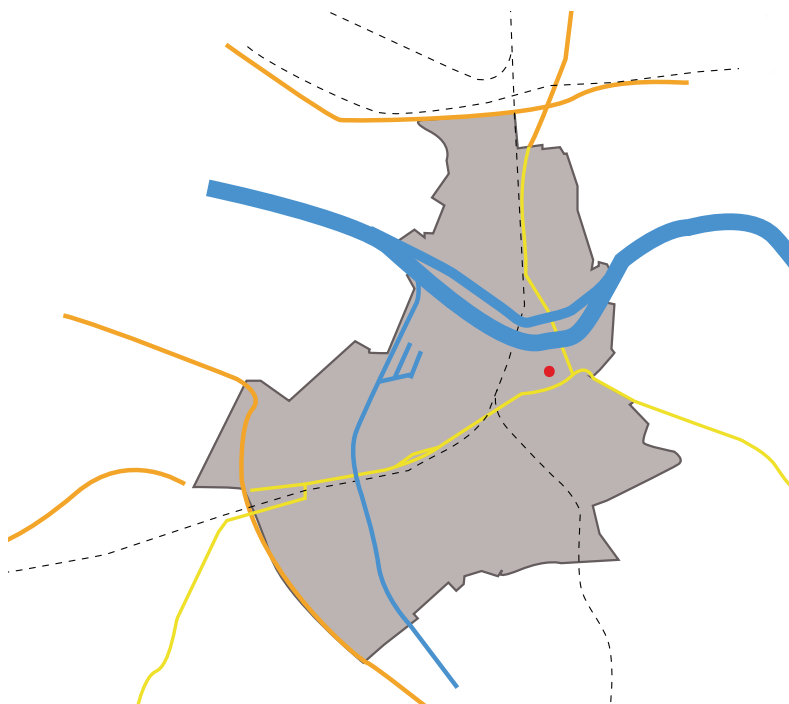
Wat voor functies zitten er in de plint:

bibliotheek, filmhuis, bank, woonwinkel,
terras, hypotheekadviseur, stadswinkel (in bouw)

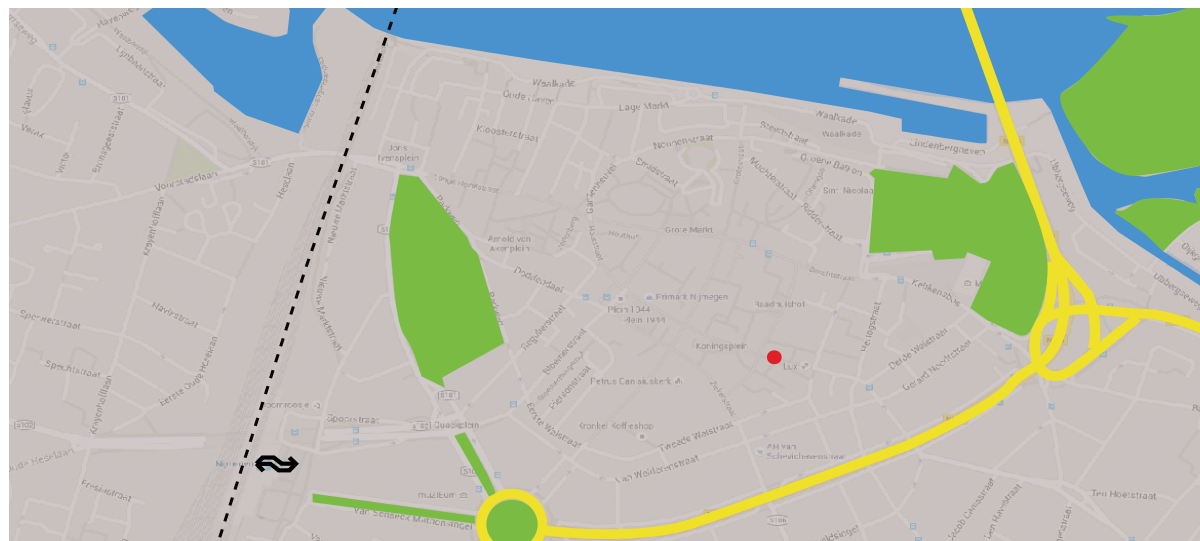
Wat zijn de kenmerken van de gevel denk aan: rooilijn, stijl, hoogte, kleurgebruik:

verschil in kleur
hoge open plint
stralende rooilijn
4,5 hoog

Opmerkingen:

Figuur 83: Marienburg in Nijmegen (eigen werk, 2016)

Figuur 85: Marienburg in binnenstad Nijmegen (eigen werk, 2016)

SITE #: Vleuten Torenplein, Utrecht

Rate the Place:

COMFORT & IMAGE	POOR		GOOD
Overall attractiveness	1	2 (3)	4
Feeling of safety	1	2 (3)	4
Cleanliness/Quality of Maintenance	1	2 (3)	4
Comfort of places to sit	1	2 3 (4)	

Comments/Notes: 12.5

ACCESS & LINKAGES	POOR		GOOD
Visibility from a distance	1	2 (3)	4
Ease in walking to the place	1	2 (3)	4
Transit access	1	2 (3)	4
Clarity of information/signage	1	2 (3)	4

Comments/Notes: 10.5

USES & ACTIVITIES	POOR		GOOD
Mix of stores/services	1	2 (3)	4
Frequency of community events/activities	1	2 (3)	4
Overall busy-ness of area	1	2 (3)	4
Economic vitality	1	2 (3)	4

Comments/Notes: 10.5

SOCIABILITY	POOR		GOOD
Number of people in groups	1	2 (3)	4
Evidence of volunteerism	1	2 (3)	4
Sense of pride and ownership	1	2 (3)	4
Presence of children and seniors	1	2 (3)	4

Comments/Notes: 7

Wat voor functies zitten er in de plint:

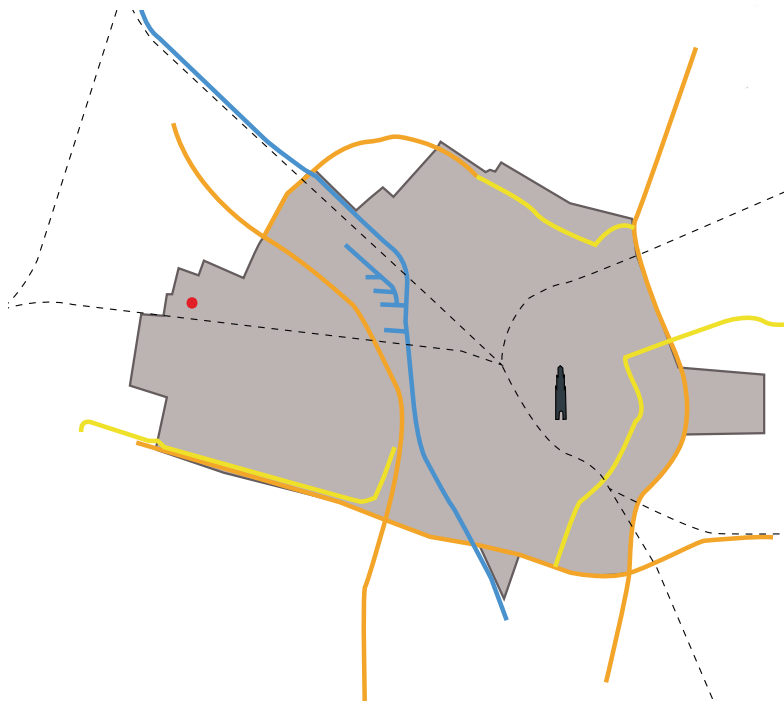
Nema, Snackbar, deegisterij (3x), Supermarkt (2x), School, keuk, wijkbureau, fietsenwinkel, kapper, historische vereniging, pizza/pasta afhaal, slagery, broodzaak, slijterij, boekhandel, kastenwinkel, dierengezondheidscentrum, doe-het-zelf-zaal, markt

Wat zijn de kenmerken van de gevel denk aan: rooilijn, stijl, hoogte, kleurgebruik:

west
historisch/doors
wisselende hoogte
kap
oost
"saai, geys"
strakke rooilijn
3 verdiepingen
plat
hoge plint

Opmerkingen:

markt, muziek, veel ouderen

Figuur 86: Torenplein Vleuten in Gemeente Utrecht (eigen werk, 2016)

Figuur 88: Torenplein in het dorp Vleuten (eigen werk, 2016)

Figuur 87: Placegame Torenplein Vleuten (eigen werk, 2016)

SITE #: Kerkplein, Breukelen

Rate the Place:

COMFORT & IMAGE	POOR		GOOD	
Overall attractiveness	1	2	3	4
Feeling of safety	1	2	3	4
Cleanliness/Quality of Maintenance	1	2	3	4
Comfort of places to sit	1	2	3	4

Comments/Notes: 11.5 veel terras, weinig normale zitplekken

ACCESS & LINKAGES	POOR		GOOD	
Visibility from a distance	1	2	3	4
Ease in walking to the place	1	2	3	4
Transit access	1	2	3	4
Clarity of information/signage	1	2	3	4

Comments/Notes: 9

USES & ACTIVITIES	POOR		GOOD	
Mix of stores/services	1	2	3	4
Frequency of community events/activities	1	2	3	4
Overall busy-ness of area	1	2	3	4
Economic vitality	1	2	3	4

Comments/Notes: 14 veel activiteiten

SOCIABILITY	POOR		GOOD	
Number of people in groups	1	2	3	4
Evidence of volunteerism	1	2	3	4
Sense of pride and ownership	1	2	3	4
Presence of children and seniors	1	2	3	4

Comments/Notes: 10

Wat voor functies zitten er in de plint:

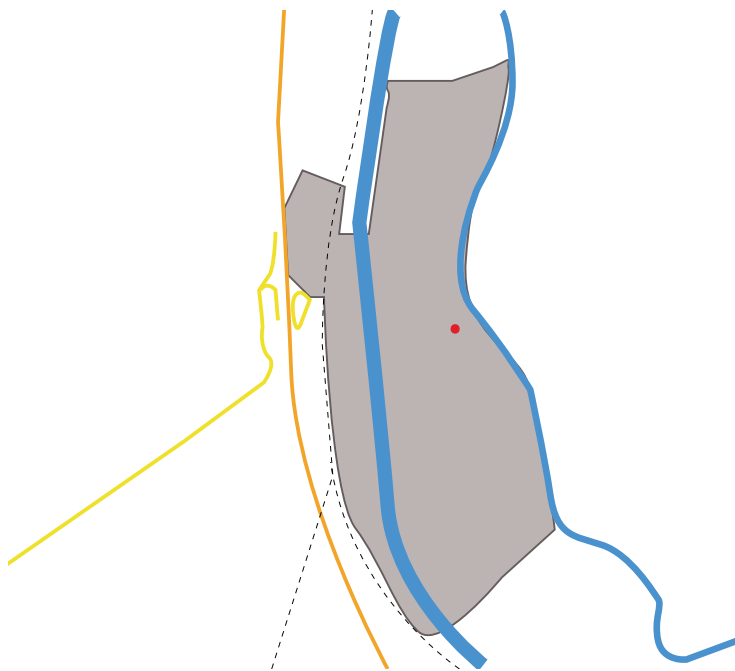
verlichtingzaak, delicatessen, kapper, opticien, speelgoedwinkel
gssalon, kerk, kledingwinkel (2x), drogist (2x),
reisbureau, restaurant/café (5x), schoens kleding maker
juwelier, makelaar, boekhandel, tabakspecialist, geestespink,
bakkerij (2x), schoenenwinkel, woonwinkel,
huishoudelijke artikelen (2x)

Wat zijn de kenmerken van de gevel denk aan: rooilijn, stijl, hoogte, kleurgebruik:

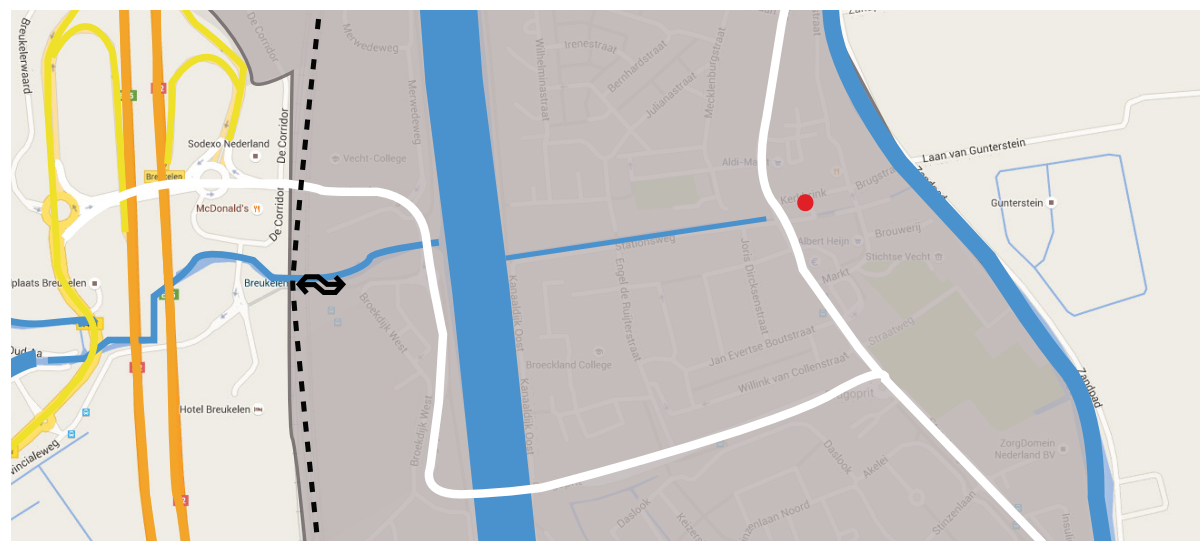
licht wisselende rooilijn, hoogteverschillen, materialen en dakvormen
verschillen, hoge open plint.

Opmerkingen:

winkelvereniging breukelen bewijzen voor activiteiten

Figuur 89: Kerkplein in Breukelen (eigen werk, 2016)

Figuur 91: Kerkplein in Breukelen (eigen werk, 2016)

SITE #: Placa de la Verge, Valencia

Rate the Place:

COMFORT & IMAGE	POOR		GOOD	
Overall attractiveness	1	2	3	4
Feeling of safety	1	2	3	4
Cleanliness/Quality of Maintenance	1	2	3	4
Comfort of places to sit	1	2	3	4

Comments/Notes: 13.5

ACCESS & LINKAGES	POOR		GOOD	
Visibility from a distance	1	2	3	4
Ease in walking to the place	1	2	3	4
Transit access	1	2	3	4
Clarity of information/signage	1	2	3	4

Comments/Notes: 9.5

USES & ACTIVITIES	POOR		GOOD	
Mix of stores/services	1	2	3	4
Frequency of community events/activities	1	2	3	4
Overall busy-ness of area	1	2	3	4
Economic vitality	1	2	3	4

Comments/Notes: 12

SOCIABILITY	POOR		GOOD	
Number of people in groups	1	2	3	4
Evidence of volunteerism	1	2	3	4
Sense of pride and ownership	1	2	3	4
Presence of children and seniors	1	2	3	4

Comments/Notes: 12

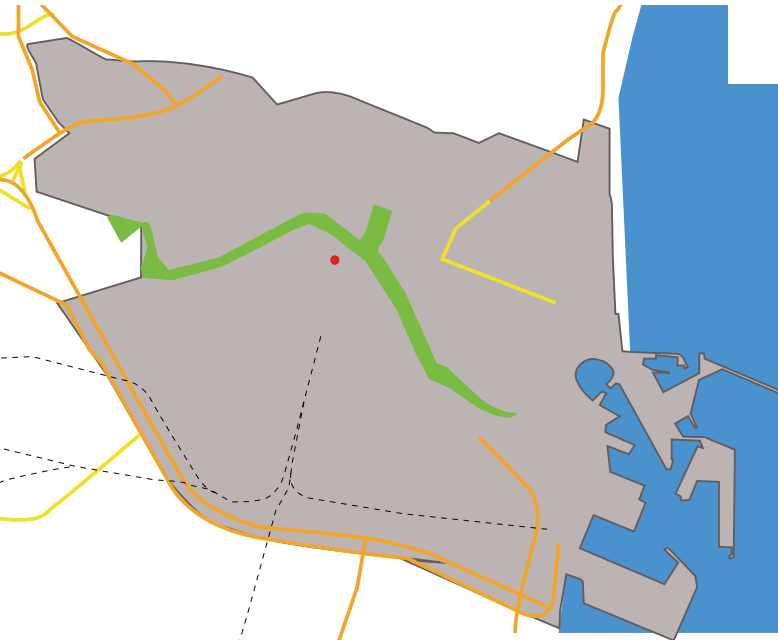
Wat voor functies zitten er in de plint:

horeca, bibliotheek, pinautomaat (2x),
kathedraal, apotheek, bank, basilica, paleisgebouw

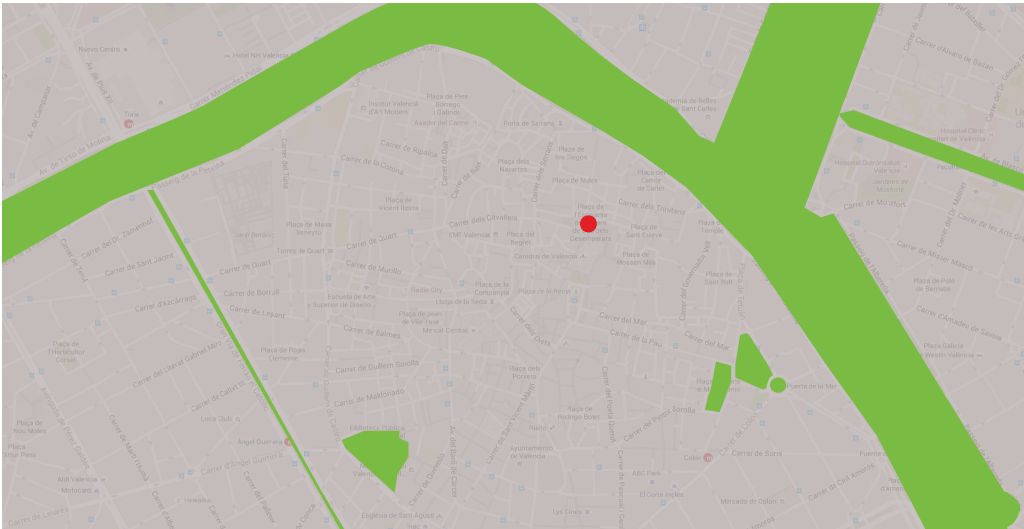
Wat zijn de kenmerken van de gevel denk aan: rooilijn, stijl, hoogte, kleurgebruik:

historisch, wisselende rooilijn, lichte en verschillende
kleuren, wisselende hoogten.
lijnen tussen 2 gebouwen om platen over te
leggen voor schaduw

Opmerkingen:

Figuur 92: Placa de la Verge in Valencia (Spanje) (eigen werk, 2016)

Figuur 94: ligging Placa de la Verge in Valencia (Spanje) in binnenstad (eigen werk, 2016)

25-2-2016

GEMEENTE
UTRECHT

PLAN VAN AANPAK

Afstudeeronderzoek naar Dorpsplein De Meern | Plan van Aanpak
door: Kelly Legters

GEGEVENS

Hogeschool Utrecht

Faculteit Natuur en Techniek
Ruimtelijke ordening en planologie
Bezoekadres: Nijenoord 1,
3552 AS Utrecht

Student

Kelly Legters
studentnummer: 1620908
Bergenboulevard 112,
3825 AB Amersfoort
06-46546362
kelly.legters@student.hu.nl

Begeleiding Hogeschool Utrecht

1° begeleider

Albert Groothuizen
Albert.Groothuizen@hu.nl
06 2954 2075

2° begeleider

Ellen van Keeken
ellen.vankeeken@hu.nl
088 481 80 21

Gemeente Utrecht

Bezoekadres: Stadsplateau 1,
3521 AZ Utrecht
030 - 286 00 00

Begeleiding Gemeente Utrecht

Ine Esselink
Stadsingenieurs - Adviseur openbare ruimte
030-2864171
I.esselink@utrecht.nl

Ondertekening Plan van Aanpak

Ine Esselink, Gemeente Utrecht

Kelly Legters, Student

Albert Groothuizen, 1° begeleider Hogeschool Utrecht

Ellen van Keeken, 2° begeleider Hogeschool Utrecht

INHOUDSOPGAVE

Gegevens	1
Leeswijzer	3
1. Onderzoeksvoorstel	4
2. Onderbouwing op afwijking onderzoeksvoorstel	7
3. Onderzoeksontwerp	8
3.1 Plangebied	8
3.2 Probleemanalyse	9
3.3 probleemstelling	12
3.4 Onderzoeksschema	12
3.5 Onderzoeksvragen	13
3.5.1 Centrale vraagstelling	13
3.5.2 Deelvragen	13
3.5.3 Projectresultaat	14
3.5.5 Opdrachtgever	14
4. Operationeel plan	15
4.1 Operationaliseringsschema	15
4.2 Dataverzamelingmethoden per onderdeel	16
4.3 Vaardighedenontwikkeling	17
4.4 Overzichtsschema planproces	17
4.5 Gotik-beheersfactoren	18
4.5.2 Organisatie	18
4.5.3 Kwaliteit	18
4.5.4 Tijd/planning	18
4.5.5 Mijlpalen	18
4.5.6 Communicatie	19
5. Bronvermelding	20
6. Bijlage	21

Voor u ligt het Plan van Aanpak van het afstudeeronderzoek naar het versterken van de functie van het toekomstige Dorpsplein De Meern. Dit plan van aanpak is tot stand gekomen 25 februari 2016, te Utrecht.

Hierin zijn de voorwaarden van het onderzoek vastgelegd en staat beschreven aan welke vragen het onderzoek moet beantwoorden. In hoofdstuk 1 kunt u het onderzoeksvoorstel zien, dat goedgekeurd is door de afstudeercoördinator. In hoofdstuk 2 leest u waarom er deels wordt afgeweken van dit voorstel, waarna u in hoofdstuk 3 kunt lezen wat het probleem is en welke vragen er beantwoord moeten worden om dit probleem op te lossen. In hoofdstuk 4 wordt er ingegaan op de beheersfactoren en de manier van informatie verzamelen. Hierna volgt er een bronvermelding en in de bijlage vindt u een strokenplanning.

1. ONDERZOEKSVOORSTEL

Hieronder ziet u het ondertekende onderzoeksvoorstel voor een afstudeeropdracht bij de gemeente Utrecht.

Formulier onderzoeksvoorstel (per student in te vullen)

GEGEVENS ALGEMEEN	
Datum start afstuderen	1 februari 2016
Opleiding	Ruimtelijke ordening & Planologie
Variant (omcirkelen)	Voltijd/duaal
Afstudeerrichting	Stedenbouw & participatie
Cursuscode afstudeerwerk	TROP-V15AFO-14
Optioneel: welk atelier?	-

GEGEVENS STUDENT(EN)		
	Student	Optioneel: samen met
Naam	Kelly Legters	-
Studentnummer	1620908	-
gsm	06-46546362	-

GEGEVENS BEDRIJF	
Naam	Gemeente Utrecht - Stadsingenieurs
Adres	Stadsplateau 1, 3521 AZ Utrecht
Telefoon algemeen	030 - 286 00 00
Naam bedrijfsbegeleider	Ine Esselink
Functie bedrijfsbegeleider	Adviseur openbare ruimte
Telefoon bedrijfsbegeleider	030-2864171
E-mailadres bedrijfsbegeleider	I.Esselink@utrecht.nl

GEGEVENS OPDRACHT

Titel	- Later in het proces te bedenken
Onderwerp	Toekomstige functie van het dorpsplein de Meern
Aanleiding voor het onderzoek	De gemeente Utrecht heeft een schetsontwerp voor het dorpsplein de Meern gemaakt en is bezig om deze verder uit te werken naar een voorlopig ontwerp. In de Meern heerst ontevredenheid onder bewoners, omdat zij zich ingesloten voelen door Leidsche Rijn en zij 'jaloers' zijn op Vleuten, waar al een mooi nieuw dorpsplein gerealiseerd is. Gemeente Utrecht werkt met de zogenaamde participatieladder, dus zij zijn zich bewust wat participatie kan doen voor acceptatie van het uiteindelijke ontwerp door de bewoners. De gemeente wil graag onderzocht hebben hoe het plein in het dorp de Meern een belangrijke rol kan gaan spelen en wat voor rol en hoe participatie en specifiek, placemaking daarbij ingezet kan worden.
Doelstelling (verwachtingen van het resultaat door het bedrijf)	<i>product</i> Een advies over de gewenste functies voor het plein in het dorp de Meern en hoe eventueel placemaking daar een rol in kan spelen. Dit advies kan de gemeente meenemen om het plein verder te ontwikkelen en ontwerpen, denk bijvoorbeeld aan keuzes die gemaakt moeten worden over functies van bebouwing rond het plein of welke richting ingeslagen moet worden qua inrichting. Door middel van dit advies, moet het een goed functionerend plein en een fijne plek worden, waar de bewoners trots op kunnen zijn.
Kennisvraag	Hoe kan placemaking effectief worden bij het ontwerpen van een openbare ruimte met o.a. ontmoetingsplekken en ruimten voor evenementen als een markt, spelen en creatieve evenementen? Hoe kan placemaking een rol spelen in het stimuleren van initiatieven op het plein?
Praktijkvraag	Welke functies zijn geschikt voor plein de Meern en hoe kan het ontwerp dit versterken. Hier op volgend is de hoofdvraag vanuit de gemeente: Welke rol kan het plein in het dorp de Meern gaan vervullen (welke functies heeft het –verblijven, evenementen, ontmoeting, is het HET plein van de Meern?, sier etc.-), na vergelijking met andere pleinen o.a. dorpsplein Vleuten en een nog te kiezen plein in Valencia (studiereis HU)
Competentievraag	Competenties die bij dit afstudeeronderzoek van belang zijn: - Onderzoeken - Adviseren - Ruimtelijk ontwerp maken Ook wil ik graag mijn visualisatievaardigheden verbeteren en mijn woordenschat en vaktaal vergroten. Een persoonlijk doel is ook om zekerder van mezelf te worden in het vak. => <i>kritisch blijven; vragen stellen!</i>

GEGEVENS BESPREKING ONDERZOEKSVORSTEL	
Afstudeerwerk is besproken met docent(en)	Remco Reijke
Besluit	<u>Akkoord</u> /niet akkoord (omcirkel juiste antwoord)
Commentaar docent	
Voorkeur 1° afstudeerbegeleider	Remco Reijke
Voorkeur 2° afstudeerbegeleider	Caroline Stegewerns
Handtekening docent	 8 januari 2016

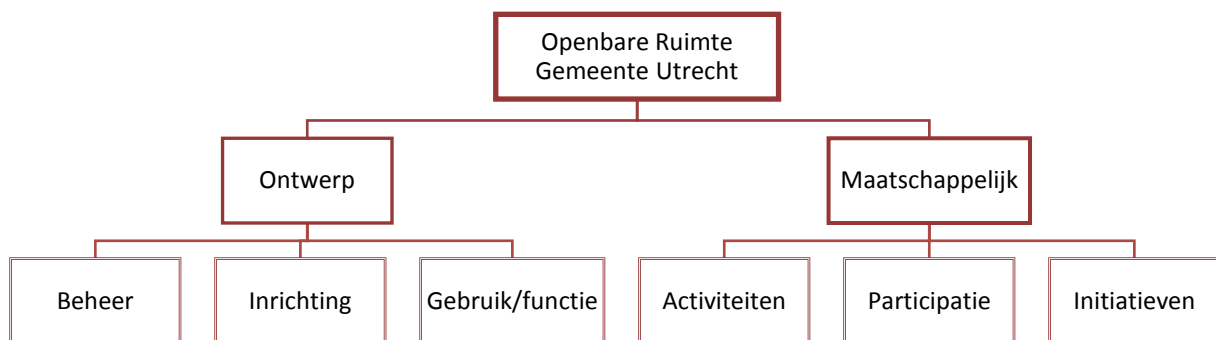

2. ONDERBOUWING OP AFWIJKING ONDERZOEKSVORSTEL

In het onderzoeksontwerp wordt deels afgeweken van het onderzoeksvoorstel, omdat Gemeente Utrecht al verder is met het ontwerp van de openbare ruimte van het plein dan verwacht, waardoor ik anders achter de feiten aanloop. Zij hebben al een zo goed als uitgewerkt voorlopig ontwerp getekend. Door wat af te wijken van het onderzoeksvoorstel is mijn onderzoek nuttiger en leerzamer. Anders zou ik het werk van mijn collega's eigenlijk opnieuw doen. Door de keuze mij meer te richten op wat je in de toekomst met het plein kan en hoe je de functie van het plein kan versterken is het advies meer van belang en nuttig voor de gemeente Utrecht en voor mij nog steeds erg leerzaam en interessant.

In figuur 1 ziet u een schema. Hoe is een project in de openbare ruimte verdeeld? Er zijn twee onderdelen het ontwerp en de maatschappelijke kant. Volgens het BlnG, een toetsingscommissie bestaande uit vertegenwoordigers vanuit verschillende ambtelijke afdelingen op t gebied van veiligheid, gebruik en beheer, bestaat het ontwerp uit 3 pijlers: beheer, inrichting en het gebruik en de functie van een locatie (Gemeente Utrecht, 2016). De maatschappelijke kant bestaat uit activiteiten, initiatieven en participatie (Gemeente Utrecht, 2016).

Naar aanleiding van dit schema is er een keuze gemaakt in deelonderwerpen waar dit afstudeeronderzoek op wordt gericht. Beheer, inrichting en het ontwerp van het plein zijn al opgepakt door de Gemeente Utrecht. Dit afstudeeronderzoek wordt daarom vooral gericht op de functies van het plein, de activiteiten en de participatie. Door deze keuze is het een aanvullend onderzoek op wat de Gemeente Utrecht tot nu toe heeft. Naast dat er verschillende soorten participatie zijn, wordt er specifiek gekozen voor placemaking. Placemaking valt in het participatieniveau: Co-produceren. Placemaking is een actueel onderwerp en voor mij en de gemeente een interessante manier van werken. Daarom wordt er gekozen om andere manieren van participatie niet te onderzoeken door de beperkte tijd.

FIGUUR 1: SCHEMA ONDERDELEN OPENBARE RUIMTE BIJ EEN DORPSPLEIN (KAPPER, 2009)

3. ONDERZOEKSONTWERP

3.1 PLANGEBIED

De onderzoekslocatie ligt in het hart van De Meern. De Meern is een voormalig dorp in de wijk Vleuten-De Meern en bevindt zich aan de westzijde van Utrecht, Leidsche Rijn.

FIGUUR 2: PLANGEBIED IN DE WIJK VLEUTEN-DE MEERN (EIGEN WERK, 2016)

FIGUUR 3: PLANGEBIED IN HET HART VAN DE MEERN (EIGEN WERK, 2016)

3.2 PROBLEEMANALYSE

Uit het Stedenbouwkundig Programma van Eisen (SPvE) van De Meern Noord (Gemeente Utrecht, 2014) blijkt dat er na grootschalige uitbreidingen in de jaren 1950-1960 de openbare ruimte en bebouwing ingrijpend is veranderd. Verschillende ondernemingen zijn verdwenen en lieten lege plekken achter die nu wachten op een nieuwe bestemming. De openbare ruimte is vooral ingericht voor autoverkeer en nodigt nu niet uit om te ontmoeten of te verblijven. Daarom ligt er nu een opgave om het hart van De Meern opnieuw betekenis te geven en tot een levendig en vitaal dorpshart te laten ontstaan. Er is in het SPvE gekozen om de aanwezige historische kwaliteiten te behouden en daarop nieuwe ontwikkelingen voort te bouwen om het gebied weer levendig te maken. (Gemeente Utrecht, 2014, p. 9)

Het probleem is dat de openbare ruimte rondom de Marekerk aan de Zandweg en Castellumlaan nu eigenlijk niet veel doet voor de omgeving. Het mooiste deel van de kerk komt niet tot zijn recht (figuur 11) en er zijn geen mogelijkheden tot verblijf op het plein (naast 1 bankje).

Ook in de omgeving rondom de Marekerk, ookwel het Hart van De Meern genoemd, is weinig schoonheid te vinden. Zo is er Rhenomare, een afgebrand restaurant waarvan de resten er nu nog staan. (figuur 11) Er zijn nieuwbouwplannen om ook dit gebied samen met gebied van de Timmerfabriek Van Den Brandhof aan te pakken. In het voorjaar 2016 beginnen de sloopwerkzaamheden en naar verwachting wordt er in de zomer van 2016 gestart met bouwen van de 63 woningen. (Sustay, z.d.).

Hiernaast is er een oud restaurant Castellum aan de noordzijde van de Marekerk, wat een tijd kraakpand is geweest. (Redactie Regio Leidsche Rijn, 2014) (figuur 7) Dit leegstaande restaurant maakt ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Volgens bewoners worden er weinig activiteiten geregeld in het gebied. Hierdoor mist dit gebied identiteit en een reden voor verblijf. Dit wilt Gemeente Utrecht graag aanpakken. De bewoners willen graag dat de braakliggende gebieden worden aangepakt, zelf hebben ze in samenwerking met lokale bedrijven al een dorps tuin achter IJssalon Zomer gerealiseerd. (figuur 8 en 9) Deze tuin wordt ook beheerd door de bewoners en de lokale bedrijven. (Gemeente Utrecht, 2015, p 64). Bij de 'ingang' van de dorps tuin is een stoep tegel te zien met de tekst 'beheerd door bewoners' en staat er een paal met de lokale bedrijven die mee hebben gewerkt aan de realisatie en het meubilair en beplanting. Bewoners staan dus open om mee te denken over plannen in de buurt.

De bewoners van De Meern voelen zich betrokken bij het dorp Vleuten. In Vleuten is er al een nieuw dorpsplein gerealiseerd en de bewoners van De Meern zouden graag ook een nieuwe inrichting van het plein bij de Marekerk zien. De gemeente is bezig met het uitwerken van een voorlopig ontwerp dat vooral uitgaat van een historiserend verhard plein, met ruimte voor activiteiten. Dit idee is voorgekomen uit een internetpeiling en bewonersavond. (Gemeente Utrecht, 2015)

De bewoners van De Meern hebben dus hun mening over het toekomstige plein kunnen geven in de internetpeiling en bij de bewonersavond. Maar om te weten wat bewoners van de huidige situatie vinden is er vooronderzoek gedaan op locatie. De bewoners zijn over het algemeen niet positief over de openbare ruimte rondom de Marekerk. Er wordt bijvoorbeeld door Meneer Peils, bewoner en kerkganger, gesproken over teveel braakliggende gebieden in het hart van De Meern en gebieden zonder uitstraling. Af en toe zou hij best willen verblijven op een mooi plein, wanneer ze bijvoorbeeld een ijsje hebben gekocht bij de IJssalon aan de overkant. Hij hoopt dat er iets gaat gebeuren met het gebied zodat het hart van De Meern weer gaat kloppen. (persoonlijke mededeling, 3 februari 2016) Ook Meneer Verkerk, werkzaam bij de bakkerij Verkerk deelt deze mening. Volgens hem is het gebied slordig en ga je sneller naar de dorps tuin tegenover de kerk. Ook mist hij activiteiten in het gebied. (persoonlijke mededeling, 3 februari 2016)

Bewoner Meneer Heunks is het daarmee eens, vroeger was er nog een gezellig restaurant, Castellum Novum, maar nu ook die gesloten is, is er weinig te doen. Hij zou het gebied graag als een gezellig plein willen zien. Ook wilt hij aangeven dat de kruising van De Meerndijk en de Rijkstraatweg erg gevaarlijk is, een van de gevaarlijkste kruispunten van Nederland. (figuur 6) Betrek dat bij het ontwerp zegt hij, net als de herontwikkeling van het gebied Rhenomare, tegenover de zandweg. (persoonlijke mededeling, 3 februari 2016) Mevrouw Leewis, eigenares van de fietsenwinkel op de hoek, zou graag leuke bankjes zien op het plein. Zij zegt dat het voor haar bedrijf ook gunstig is als het plein verbeterd. (persoonlijke mededeling, 3 februari 2016) Alle respondenten zijn positief over de ontwikkeling van de openbare ruimte.

Belangrijke stakeholders in dit gebied zijn de Marekerk, winkeliers, Vastgoedontwikkelaar Ten Brinken die bezig is met de ontwikkelingen aan de randen van het plein (noord en west kant) en de bewoners van De Meern. Een krachtenveldanalyse wordt in het onderzoek meegenomen.

FIGUUR 4: OVERZICHTSKAART LOCATIE FOTO'S. (FOTO AUTEUR, 2016)

FIGUUR 5 T/M 13: VAN LINKS NAAR RECHTS: WESTZIJDE MAREKERK, KRUISPUNT MEERNDIJK, LEEGSTAAND RESTAURANT CASTELLUM, STOEPTEGEL BEHEERD DOOR BEWONERS, DORPSTUIN, ZUIDZIJDE MAREKERK, RHENOMARE. (FOTO AUTEUR, 2016). WESTZIJDE MAREKERK (GEMEENTE UTRECHT, 2015)

3.3 PROBLEEMSTELLING

De probleemstelling is een conclusie uit de probleemanalyse.

De openbare ruimte rondom de Marekerk nodigt niet uit tot verblijf. De Meern heeft geen echt 'Dorpsplein' met activiteiten en dit wordt door de bewoners gemist. Het plein moet worden aangepakt door middel van het voorlopig ontwerp van de openbare ruimte waar de Gemeente mee bezig is, maar daarnaast moet er meer gebeuren om dit ontwerp te versterken, zodat het een goed functionerend plein wordt.

Naast het voorlopig ontwerp voor de openbare ruimte moet dus de beleving en het programma op het plein worden aangepakt. Dit wordt onderverdeeld in onderstaand schema.

3.4 ONDERZOEKSSCHEMA

Hieronder ziet u een driedeling in het onderzoek. Vanuit verschillende aspecten wordt de hoofdvraag aangepakt.

FIGUUR 13: ONDERZOEKSSCHEMA (EIGEN WERK, 2016)

3.5 ONDERZOEKSVRAGEN

3.5.1 CENTRALE VRAAGSTELLING

Hoe kan het plein, naast het nieuwe ontwerp voor de openbare ruimte, de gewenste toekomstige functie, verblijven, versterkt worden?

3.5.2 DEELVRAGEN

Welke functies/programmering moet de nieuwe bebouwing krijgen om de toekomstige functie van het plein te versterken? (randen, gevels ,plint etc.)

Wat is een goed plein?

Wat zijn de karakteristieken van een Dorpsplein?

Wat voor programmering is er in de pleinmuren bij anderen pleinen met de soortgelijke functie? (vergelijkingsstudie)

Hoe kan placemaking een rol spelen in het stimuleren van initiatieven en het nieuwe ontwerp van het Dorpsplein De Meern versterken?

Wat is placemaking?

Wat voor soorten placemaking(strategieën) bestaan er?

Wat zijn de effecten van placemaking?

Wat zijn de voorwaarden/regels van placemaking?

Hoe verloopt het proces bij placemaking?

Wat is storytelling en heeft dit een overlap met placemaking?

Wat voor placemaking is er gedaan op soort gelijke pleinen als het dorpsplein, en wat was het succes? (vergelijkingsstudie)

Wat voor activiteiten kunnen er in een jaar plaatsvinden om het plein levendig te houden? (draaiboek voor een jaar?)

Wat voor soort activiteiten zijn er?

Welke initiatieven spelen er al rondom dorpsplein De Meern?

Wat willen verschillende belanghebbende graag zien op het plein?

3.5.3 PROJECTRESULTAAT

Een scriptie is het op te leveren product, gevolgd door een presentatie bij de Hogeschool Utrecht met een verdediging. In de scriptie wordt een aanbeveling/advies gegeven voor de programmering van bebouwing, het mogelijke gebruik van placemaking en een draaiboek met activiteiten om de functie van het plein te versterken. Het op te leveren document voor de Hogeschool Utrecht en voor de Gemeente Utrecht is hetzelfde projectresultaat.

3.5.4 PROJECTGRENZEN EN SCOPE

Het onderzoek start bij goedkeuring door de opdrachtgever (afstudeerbegeleider) van Gemeente Utrecht en de beide afstudeerbegeleiders van de Hogeschool Utrecht. Het project stopt wanneer de student is geslaagd voor de scriptie, presentatie en verdediging.

De financiële kant van placemaking, programma en activiteiten valt buiten dit afstudeeronderzoek.

3.5.5 OPDRACHTGEVER

De opdrachtgever is Gemeente Utrecht. Gemeente Utrecht is een van de grootste vier gemeenten van Nederland. De Gemeente bestaat uit ruim 4000 medewerkers. De gemeentelijke organisatie wordt aangestuurd door Burgemeester & wethouders en de Directieraad. De organisatie bestaat uit vier delen: de Bestuurs- en Concernstaf, de ontwikkelorganisatie, de uitvoeringsorganisaties en de interne bedrijven. (Gemeente Utrecht, 2016)

Ik voer het onderzoek uit voor het organisatiedeel: Stadsbedrijven (voor 1 januari 2016 Stadswerken genoemd). Mijn afdeling hieronder is Stadsingenieurs, waar ik mijn afstudeeronderzoek uitwerk. Mijn bedrijfsbegeleider is Mevrouw Esselink, adviseur openbare ruimte bij stadsingenieurs.

FIGUUR 14: ORGANOGRAM GEMEENTE UTRECHT (GEMEENTE UTRECHT, 2016)

4. OPERATIONEEL PLAN

4.1 OPERATIONALISERINGSSHEMA

In het operationaliseringsschema vertaal je kenmerken van je onderzoek naar meetbare begrippen.

Begrip	Definitie	Dimensies(onderdelen)	Indicatoren (concrete uitwerking van een begrip of dimensie van een begrip)
Functie bebouwing	“De bestemming en daarmee het gewenste gebruik, met het oog op de daarbij betrokken belangen” (Aquo, 2012)	- Bestemmingsplan - Functie/gebruik bebouwing en plein - Voorzieningen	Bestemming
			Functieaanduiding
			Locatiebezoek
Placemaking	“Placemaking is een veelzijdige benadering voor programmering, ontwerp en beheer van publieke ruimten. Het bouwt op waarden, inspiratie en het potentieel van lokale gemeenschappen, met de intentie om publieke ruimten te creëren die de gezondheid, het geluk en welbevinden van haar ‘gebruikers’ bevordert.” (Kien, 2015)	- Belevingswaarde/ gebruikerswaarde - Participatie - Storytelling	Karakteristieken van een plek
			Co-creatie Initiatieven Gemeenschap Betrokkenheid burgers
			Narratieve benadering Verhalen/herinneringen
Activiteiten/evenementen	“Een evenement is een georganiseerde, verplaatsbare gebeurtenis, bijgewoond door een verzameling mensen, die zich daarvoor in een bepaald tijdvak en in een inrichting of op een terrein bevindt of beweegt.” (Respons, z.d.)	- Soorten inhoudelijke categorieën evenementen - Branding van een gebied - Ruimtelijke eisen aan bepaalde activiteiten/evenement en	Kennis & Economie Lifestyle Kunst & Cultuur Sport
			Citymarketing Imago Doelgroepen
			Eisen hulpdiensten Eisen grootte gebied, tijden etc.

4.2 DATAVERZAMELINGSMETHODEN PER ONDERDEEL

Programma van pleinmuren

- Vergelijken, op excursie naar andere soortgelijke pleinen.
- Bestemmingsplannen kijken van soortgelijke pleinen
- Foto's maken op locatie
- Literatuur

Placemaking

- Interviews met placemakingbureaus
- Literatuur
- Betrouwbare internetbronnen zoals: Google Scholar.

Initiatieven/activiteiten

- Interviews met bewoners en belanghebbenden
- Algemene plaatselijke verordening Utrecht
- Informatie van Vergunningen, Toezicht & Handhaving evenementenloket
- Literatuur

Het maken van een PvA en scriptie

- Het boek projectmatige creëren 2.0 van Jo Bos en Ernst Harting, met bijdragen van Paul Zuiker en Hein Reitsma.
- Het boek projectmanagement van Roel Grit
- Het boek methoden en technieken van B. Baarda, E. Bakker, M. van der Hulst, T. Fischer, M. Julsing, R. van Vianen, en M. de Goede
- Het boek Basisboek kwalitatief onderzoek van B. Baarda, E. Bakker, M. Julsing, T. Fischer, V. Peters & T. van der Velden

4.3 VAARDIGHEDENONTWIKKELING

In het onderzoeksvoorstel is gesteld dat de competenties: onderzoeken, adviseren en een ruimtelijk ontwerp maken belangrijk zijn.

De competentie onderzoeken zal verbeterd worden door in literatuur naar antwoorden te zoeken op de deelvragen en contact te hebben met experts en bewoners. Ik leer beter onderzoek doen door bijvoorbeeld de workshop 'Herstructurend lezen' dat op school wordt gegeven, te volgen.

De competentie adviseren wordt verbeterd door middel van een goed onderbouwd onderzoek, een aanbeveling te geven voor het gebied.

Doormiddel van dit onderzoek wordt ook deels een ruimtelijk ontwerp maken verbeterd, door mee te kijken bij collega's. Ik ga mee naar verschillende vergaderingen over het ontwerp van de openbare ruimte van het plein, maar ook leer ik van de vergaderingen en ontwerplunches waarin andere plannen worden toegelicht.

Mijn visualisatievaardigheden wil ik verbeteren door advies te vragen bij collega's en medestudenten. Ik wil voor het inleveren van mijn scriptie een goede impressie van het toekomstbeeld van het Dorpsplein kunnen maken met photoshop. Vaktaal en woordenschat ga ik vergroten door mijn teksten zorgvuldig na te lezen en wanneer ik een term in bijvoorbeeld een vergadering niet ken te vragen wat deze term inhoudt. Dit wil ik verbeteren zodat ik professioneler over kom en mijn ideeën beter kan verwoorden.

Ook wil ik in deze periode zekerder van mezelf worden in het vak.

4.4 OVERZICHTSSCHEMA PLANPROCES

Hieronder ziet u een planning op hoofdlijnen, dat voortkomt uit de hoofd- en deelvragen en de onderzoeksmethoden.

FIGUUR 15: OVERZICHTSSCHEMA PLANPROCES (EIGEN WERK, 2016)

4.5 GOTIK-BEHEERSFACTOREN

4.5.1 GELD

Gedurende mijn scriptie ben ik werkzaam bij Gemeente Utrecht voor een standaardstagevergoeding.

4.5.2 ORGANISATIE

Er wordt zelfstandig gewerkt aan het afstudeeronderzoek. Wanneer nodig kan er overlegt worden met medestudenten, externe experts en collega's. Zie voor meer informatie over de organisatie zelf paragraaf 3.5.5 opdrachtgever.

Naast dat ik bij overleggen over de onderzoekslocatie plaats neem, zal ik ook andere vergaderingen bijwonen, omdat dit erg leerzaam is.

Mijn afstudeerbegeleider van het bedrijf is Mevrouw Esselink, adviseur Openbare ruimte bij stadsingenieurs.

4.5.3 KWALITEIT

De kwaliteit van het eindproduct wordt op verschillende manieren gewaarborgd:

- Controles, zowel spelling en inhoud door een bedrijfsbegeleider en medestudenten, dit wordt eens in de twee weken gedaan.
- Terugkijken naar het plan van aanpak om op het goede spoor te blijven. Elke begin en eind van de week wordt er gekeken naar de planning en bij het schrijven van de scriptie wordt er elke dag gekeken naar de hoofd- en deelvragen en de onderzoeksmethoden. Overigens is het plan van aanpak een leidraad wanneer nodig.
- Extern advies vragen bij bijvoorbeeld een medestudent of docent, dit wordt eens in de twee weken of vaker gedaan.
- Gebruik maken van de APA-normen bij bronvermelding.
- Workshops bijwonen, zoals 'Herstructurerend lezen'.

4.5.3 INFORMATIE

Informatie die voor mijn start van het afstuderen is verzameld kan ik vinden in de documenten van de gemeente. Informatie die ik krijg zet ik in het archief en in de bronvermelding wanneer deze informatie gebruikt wordt. Op dropbox wordt dit archief elke dag bijgehouden. Op welke manier andere informatie wordt gezocht kunt u lezen in paragraaf 4.2 dataverzamelingsmethoden.

4.5.4 TIJD/PLANNING

Er wordt onder andere een logboek bijgehouden, om een kijk te hebben in hoe ik mijn tijd besteed. regelmatig wordt er vergeleken met de planning uit het PVA om te kijken of ik op schema ben. Zie in bijlage 1 de strokenplanning.

4.5.5 MIJLPALEN

8 april: inleveren concept, 80 % peiling (i.p.v. 15 april wegens studiereis Valencia)

9-14 april: buitenlandse excursie, dus geen mogelijkheid tot werken aan de scriptie

31 mei: inleveren definitieve scriptie

13-24 juni: presenteren en verdedigen scriptie

4.5.6 COMMUNICATIE

Communicatie wordt tussen schoolbegeleiding en student met name over de schoolmail gedaan. Bij een afspraak met de 1e begeleider wordt er gelijk een afspraak voor de volgende keer gemaakt. Om de twee weken is er een afspraak met de 1e begeleider. Om de vier weken is er een afspraak met de 2e begeleider. Voor elke afspraak wordt er een agenda en notulen gemaakt door de student.

1x in de twee weken heb ik een afspraak met mijn bedrijfsbegeleider om de voortgang te bespreken. Hiernaast ga ik regelmatig mee naar vergaderingen en overleg. Het contact gaat vooral persoonlijk of via de mail.

5. Bronvermelding

Aquo, (2012, februari 20). *Aquo-lex - het waterwoordenboek*. Geraadpleegd op 11 februari 2016, van <http://www.encyclo.nl/lokaal/10880&page=4>

Gemeente Utrecht. (2014). *Stedenbouwkundig Programma van Eisen, Hart van De Meern Noord*. Rapport. Utrecht: Gemeente Utrecht

Gemeente Utrecht. (2015). *Kies het nieuwe dorpsplein voor De Meern*. Geraadpleegd op 3 februari 2016, van <http://www.utrecht.onzewijk.nl/index.php/content/page/show/id/16>

Gemeente Utrecht. (2015). *Wijkgroenplan Vleuten - De Meern, Agenda voor groen in de wijk*. Gedownload op 4 februari 2016, van http://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/3.ruimtelijk-ontwikkeling/Milieu/Groen/Wijkgroenplannen/Vleuten_De_Meern/2015-10-rapport-wijkgroenplan-Vleuten-DeMeern.pdf

Gemeente Utrecht. (2016). *Handboek Openbare Ruimte*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.utrecht.nl/onderhoud-openbare-ruimte/beheerinrichtinggebruik/handboek-openbare-ruimte/>

Gemeente Utrecht. (2016). *Organogram*. Geraadpleegd op 8 februari 2016, van <http://www.utrecht.nl/organogram>

Gemeente Utrecht. (z.d.). *Welkom op participedia*. Geraadpleegd op 18 februari 2016, van <http://www.participedia.nl/>

Kapper, A. (2009). Dorpspleinen, een onderzoek naar de functie van het dorpsplein voor de huidige dorpen (Afstudeeropdracht). Landschapsarchitectuur en Ruimtelijke Planning, Wageningen University & Research centre, Wageningen.

Kien, M. (2015, november 25). *Placemaking in de praktijk: wat is de rol van de omgevingspsycholoog?* Geraadpleegd op 11 februari 2016, van <http://www.omgevingspsycholoog.nl/placemaking-in-de-praktijk-wat-is-de-rol-van-de-omgevingspsycholoog/>

Redactie Regio Leidsche Rijn. (2014). *Castellum Novum niet meer gekraakt*. Geraadpleegd op 11 februari 2016, van <https://www.regioleidscherijn.nl/2014/09/13/castellum-novum-niet-meer-gekraakt/>

Respons. (z.d.). *Evenementdefinities*. Geraadpleegd op 11 februari 2016, van <http://www.respons.nl/algemeen/evenementdefinities>

Sustay. (z.d.). *Nieuwbouwproject Rhenomare*. Geraadpleegd op 4 februari 2016, van <http://www.rhenomare.nl/>

Interviews:

Bakkerij Verkerk medewerker Meneer Verkerk, 3 februari 2016

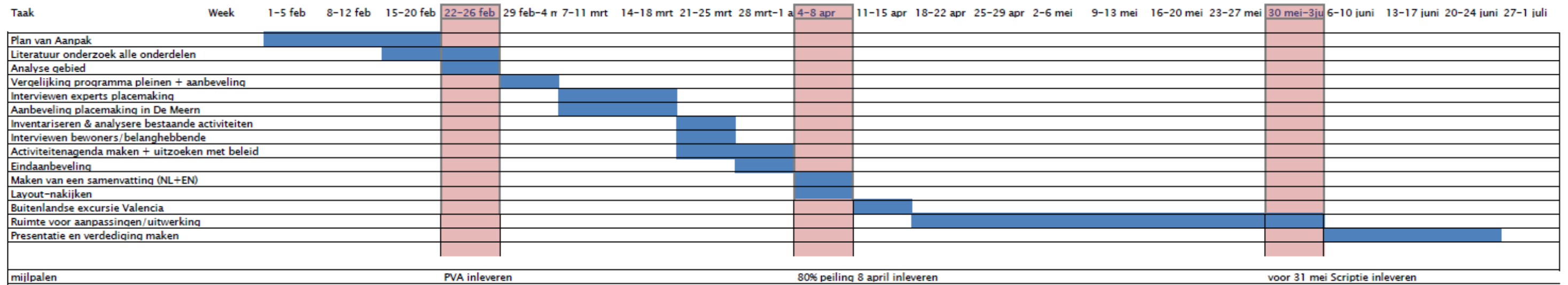
Bewoner Meneer Peils, 3 februari 2016

Medewerkster cadeauwinkel Cosy Jasmijn, 3 februari 2016

Bewoner Meneer Heunks, 3 februari 2016

Eigenares fietsenwinkel Mevrouw Leewis, 3 februari 2016

6. BIJLAGE

6. BIJLAGE – INTERVIEWS

Vragenlijst afstudeeronderzoek naar dorpsplein de Meern

Goedemorgen/middag, Ik ben Kelly Legters en ik studeer Ruimtelijke Ordening en Planologie. Ik doe een afstudeeronderzoek naar dit gebied en specifiek naar het gebied rond de Marekerk. Deze vragen kunnen gebruikt worden, maar voornamelijk voor mijn eigen onderzoek. De gemeente heeft zelf al onderzoek gedaan naar hoe het plein er uit moet komen te zien volgens bewoners. Heeft u misschien even tijd om wat vragen te beantwoorden voor mijn afstudeerscriptie?

Naam: Me. Meunke Leeftijd: ..... Locatie: Buitemarsewinkel

1. Wat is de reden van dat u hier nu bent. Woont u hier, komt u naar de kerk, komt u voor winkels, bent u op bezoek etc.?

Buitemarsewinkel bezoeken

2. Als u kijkt naar het gebied rondom de Marekerk. Hoe vindt u dat dit eruit ziet?

Netjes, keurig = gewaagdsten herising NL

3. Verblijft u wel eens in dit gebied? Zo nee ga naar 3.2, zo ja naar 3.3

Ja/Nee

3.2 Waarom verblijft u hier niet, en wat zou er moeten veranderen om u hier wel te laten verblijven?

Gezellig café, er is niet zoveel te doen. Gastellum Nijmegen is dicht.

3.3 Wat is uw reden om hier te verblijven? En hoe ervaart u uw verblijf?

4. Heeft u al gehoord van de ontwikkeling van de openbare ruimte rondom de Marekerk?

Ja/Nee (Home utrecht.nl > Wijk Vleuten-De Meern > De wijk > Projecten > Hart van De Meern)

5. (overslaan wanneer 4=nee) Hoe staat u tegenover de ontwikkeling van de openbare ruimte rondom de Marekerk?

Positief, als het gezellig word waarom niet.

6. Heeft u nog tips, wat zou u nou graag zien in dit gebied, denk aan bijvoorbeeld activiteiten of een ontmoetingsplek?

Maak wat moois van Rhinomare, ontmoetingsplek

Heel erg bedankt voor uw tijd en een fijne dag nog!

Vragenlijst afstudeeronderzoek naar dorpsplein de Meern

Goedemorgen/middag, Ik ben Kelly Legters en ik studeer Ruimtelijke Ordening en Planologie. Ik doe een afstudeeronderzoek naar dit gebied en specifiek naar het gebied rond de Marekerk. Deze vragen kunnen gebruikt worden, maar voornamelijk voor mijn eigen onderzoek. De gemeente heeft zelf al onderzoek gedaan naar hoe het plein er uit moet komen te zien volgens bewoners. Heeft u misschien even tijd om wat vragen te beantwoorden voor mijn afstudeerscriptie?

Naam: J. smijth

Leeftijd: 16

Locatie: cadeauwinkel Cosy

1. Wat is de reden van dat u hier nu bent. Woont u hier, komt u naar de kerk, komt u voor winkels, bent u op bezoek etc.?

ik weeten cadeauwinkel, woont hier

2. Als u kijkt naar het gebied rondom de Marekerk. Hoe vindt u dat dit eruit ziet?

mooi

3. Verblijft u wel eens in dit gebied? Zo nee ga naar 3.2, zo ja naar 3.3

☒ Ja ☐ Nee

3.2 Waarom verblijft u hier niet, en wat zou er moeten veranderen om u hier wel te laten verblijven?

te drukke weg te erg

3.3 Wat is uw reden om hier te verblijven? En hoe ervaart u uw verblijf?

4. Heeft u al gehoord van de ontwikkeling van de openbare ruimte rondom de Marekerk?

☒ Ja ☐ Nee (Home utrecht.nl > Wijk Vleuten-De Meern > De wijk > Projecten > Hart van De Meern)

5. (overslaan wanneer 4=nee) Hoe staat u tegenover de ontwikkeling van de openbare ruimte rondom de Marekerk?

leuk, gezellig

6. Heeft u nog tips, wat zou u nou graag zien in dit gebied, denk aan bijvoorbeeld activiteiten of een ontmoetingsplek?

geen idee

Heel erg bedankt voor uw tijd en een fijne dag nog!

Vragenlijst afstudeeronderzoek naar dorpsplein de Meern

Goedemorgen/middag, Ik ben Kelly Legters en ik studeer Ruimtelijke Ordening en Planologie. Ik doe een afstudeeronderzoek naar dit gebied en specifiek naar het gebied rond de Marekerk. Deze vragen kunnen gebruikt worden, maar voornamelijk voor mijn eigen onderzoek. De gemeente heeft zelf al onderzoek gedaan naar hoe het plein er uit moet komen te zien volgens bewoners. Heeft u misschien even tijd om wat vragen te beantwoorden voor mijn afstudeerscriptie?

Naam: Jeroen Peils Leeftijd: 38 Locatie: De Meern

1. Wat is de reden van dat u hier nu bent. Woont u hier, komt u naar de kerk, komt u voor winkels, bent u op bezoek etc.?

Bewoner, kind zit op school de buurten, gaat wel eens naar de kerk.

2. Als u kijkt naar het gebied rondom de Marekerk. Hoe vindt u dat dit eruit ziet?

Iets, geen uitstraling, te veel kraak liggend

3. Verblijft u wel eens in dit gebied? Zo nee ga naar 3.2, zo ja naar 3.3

☒ Ja/Nee

3.2 Waarom verblijft u hier niet, en wat zou er moeten veranderen om u hier wel te laten verblijven?

Kerk, ijsje

3.3 Wat is uw reden om hier te verblijven? En hoe ervaart u uw verblijf?

Kerk, gelegen ijsje eten, niet prettig

4. Heeft u al gehoord van de ontwikkeling van de openbare ruimte rondom de Marekerk?

☒ Ja/Nee (Home utrecht.nl > Wijk Vleuten-De Meern > De wijk > Projecten > Hart van De Meern)

5. (overslaan wanneer 4=nee) Hoe staat u tegenover de ontwikkeling van de openbare ruimte rondom de Marekerk?

goed, als er meer wat gehoord was het
Plaats vd meern "vloot" een tijd al niet meer

6. Heeft u nog tips, wat zou u nou graag zien in dit gebied, denk aan bijvoorbeeld activiteiten of een ontmoetingsplek?

niet - denk ook aan RhenoMaar

Heel erg bedankt voor uw tijd en een fijne dag nog!

Vragenlijst afstudeeronderzoek naar dorpsplein de Meern

Goedemorgen/middag, Ik ben Kelly Legters en ik studeer Ruimtelijke Ordening en Planologie. Ik doe een afstudeeronderzoek naar dit gebied en specifiek naar het gebied rond de Marekerk. Deze vragen kunnen gebruikt worden, maar voornamelijk voor mijn eigen onderzoek. De gemeente heeft zelf al onderzoek gedaan naar hoe het plein er uit moet komen te zien volgens bewoners. Heeft u misschien even tijd om wat vragen te beantwoorden voor mijn afstudeerscriptie?

Naam: Marian Lewis Leeftijd: 39 Locatie: Pieterswinkel

1. Wat is de reden van dat u hier nu bent. Woont u hier, komt u naar de kerk, komt u voor winkels, bent u op bezoek etc.?

eigenares Pieterswinkel

2. Als u kijkt naar het gebied rondom de Marekerk. Hoe vindt u dat dit eruit ziet?

geasinde zameel man: Castellan en hard niet mooi

3. Verblijft u wel eens in dit gebied? Zo nee ga naar 3.2, zo ja naar 3.3

☒ Ja ☐ Nee

3.2 Waarom verblijft u hier niet, en wat zou er moeten veranderen om u hier wel te laten verblijven?

ontwikkeling terras, gezelligheid

3.3 Wat is uw reden om hier te verblijven? En hoe ervaart u uw verblijf?

4. Heeft u al gehoord van de ontwikkeling van de openbare ruimte rondom de Marekerk?

☒ Ja ☐ Nee (Home utrecht.nl > Wijk Vleuten-De Meern > De wijk > Projecten > Hart van De Meern)

5. (overslaan wanneer 4=nee) Hoe staat u tegenover de ontwikkeling van de openbare ruimte rondom de Marekerk?

neima goed van bewoners dat zij soms met zo
artikel 37m

6. Heeft u nog tips, wat zou u nou graag zien in dit gebied, denk aan bijvoorbeeld activiteiten of een ontmoetingsplek?

leuke bankjes voor mij positief als het dorpnaar de
winkel mooier wordt

Heel erg bedankt voor uw tijd en een fijne dag nog!

Vragenlijst afstudeeronderzoek naar dorpsplein de Meern

Goedemorgen/middag, Ik ben Kelly Legters en ik studeer Ruimtelijke Ordening en Planologie. Ik doe een afstudeeronderzoek naar dit gebied en specifiek naar het gebied rond de Marekerk. Deze vragen kunnen gebruikt worden, maar voornamelijk voor mijn eigen onderzoek. De gemeente heeft zelf al onderzoek gedaan naar hoe het plein er uit moet komen te zien volgens bewoners. Heeft u misschien even tijd om wat vragen te beantwoorden voor mijn afstudeerscriptie?

Naam: Rich Verbeek Leeftijd: 29 Locatie: Bakkerij

1. Wat is de reden van dat u hier nu bent. Woont u hier, komt u naar de kerk, komt u voor winkels, bent u op bezoek etc.?

Werkzaam in de bakkerij Verbeek, komt vaak langs het plein.

2. Als u kijkt naar het gebied rondom de Marekerk. Hoe vindt u dat dit eruit ziet?

veelruig, slecht, rotzooitje

3. Verblijft u wel eens in dit gebied? Zo nee ga naar 3.2, zo ja naar 3.3

Ja/Nee

3.2 Waarom verblijft u hier niet, en wat zou er moeten veranderen om u hier wel te laten verblijven?

hoger, dorpsplein aan de overkant-gesnellen heen
van het dorp

3.3 Wat is uw reden om hier te verblijven? En hoe ervaart u uw verblijf?

4. Heeft u al gehoord van de ontwikkeling van de openbare ruimte rondom de Marekerk?

Ja/Nee (Home utrecht.nl > Wijk Vleuten-De Meern > De wijk > Projecten > Hart van De Meern)

5. (overslaan wanneer 4=nee) Hoe staat u tegenover de ontwikkeling van de openbare ruimte rondom de Marekerk?

heel positief, de heen mist, geen goeden
of makketje

6. Heeft u nog tips, wat zou u nou graag zien in dit gebied, denk aan bijvoorbeeld activiteiten of een ontmoetingsplek?

hoger, boerderie, jaarmarkten

Heel erg bedankt voor uw tijd en een fijne dag nog!